

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Οι Διακομματικές Ομάδες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Δομή, λειτουργία, σχέσεις με τα πολιτικά
κόμματα και τις ομάδες συμφερόντων.

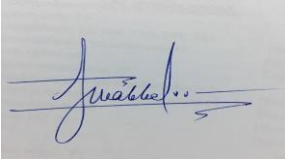
Περιπτωσιολογική μελέτη: Ομάδα υπέρ της Ελευθερίας της Ανεξιθρησκίας και
της Θρησκευτικής Ανεκτικότητας

Επιβλέπων Καθηγητής: Παπαδόπουλος Ιωάννης
Μεταπτυχιακός φοιτητής: Βάσσος Αναστάσιος

Θεσσαλονίκη Οκτώβριος 2016

Υπεύθυνη Δήλωση: «Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω, σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.»

Αναστάσιος Βάσσος

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Anastasiou Bassos', with a horizontal line and a flourish extending to the right.

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή.....	5
II. Στόχοι μελέτης.....	7
III. Μεθοδολογία μελέτης.....	7
IV. Δομή μελέτης.....	8
Κεφάλαιο Πρώτο : Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της θρησκευτικής ελευθερίας ειδικότερα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	
1.1. Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης....	10
1.2. Η Ευρωπαϊκή πολιτική για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε τρίτες χώρες.....	14
1.3. Η προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	18
1.4. Η Ευρωπαϊκή πολιτική για την προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας εντός και εκτός ΕΕ.....	20
Κεφάλαιο Δεύτερο : Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, οι πολιτικές ομάδες, οι ομάδες συμφερόντων και ο ρόλος τους στην προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας σε χώρες εκτός και εντός ΕΕ	
2.1. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας εντός και εκτός ΕΕ.....	28
2.2. Οι πολιτικές ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.....	30
2.3. Οι ομάδες πίεσης ή συμφερόντων και η δράση τους στο πλαίσιο της ΕΕ.....	34
2.4. Η συνεργασία των πολιτικών ομάδων του ΕΚ και των ομάδων συμφερόντων με τη διακομματική ομάδα για την προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας.....	39
Κεφάλαιο Τρίτο : Ο θεσμός των διακομματικών ομάδων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου : ο ρόλος και η δράση της Διακομματικής Ομάδας για την ελευθερία της Θρησκείας ή των Πεποιθήσεων και της Θρησκευτικής Ανεκτικότητας.....	44
3.1. Ο θεσμός των διακομματικών ομάδων του ΕΚ (European Intergroups).....	44
3.2. Η διακομματική ομάδα του ΕΚ για τη θρησκευτική ελευθερία ή Πίστη και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα (European Intergroup FoRB & RT)	50

3.3. Οι ετήσιες εκθέσεις και οι συστάσεις της διακομματικής ομάδας για την προώθηση και προστασία της Θρησκευτικής Ελευθερίας, Πίστης και Θρησκευτικής Ανεκτικότητας σε χώρες εκτός της ΕΕ.....	55
---	----

Κεφάλαιο Τέταρτο : Συνέντευξη με τον Ευρωβουλευτή και μέλος της Διακομματικής Ομάδας για την Ελευθερία της Θρησκείας ή Πίστης και Θρησκευτικής Ανεκτικότητας κ. Μ. Κύρκο.....	60
Τελικά Συμπεράσματα.....	79
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ.....	82
ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ.....	83

I. Εισαγωγή

Στις αρχές του 20ου αιώνα είχαν διατυπωθεί πολλές προβλέψεις ότι η σημασία της θρησκείας σύντομα θα υποχωρούσε στην Ευρώπη. Οι προβλέψεις αυτές, ωστόσο, διαψεύστηκαν, καθώς στο ξεκίνημα του 21ου αιώνα, παράλληλα με την εκκοσμίκευση και τη θρησκευτική αδιαφορία, άρχισε να παρατηρείται σε παγκόσμια κλίμακα μια αναζωπύρωση του θρησκευτικού ενδιαφέροντος (Berger, 1967). Η εμφάνιση νέων θρησκευμάτων που δεν διαπνέονται από την ηθική που χαρακτηρίζει τα καθιερωμένα θρησκευτικά δόγματα και η καλλιέργεια θρησκευτικού φανατισμού, ενεργοποίησαν το διαχρονικό ερώτημα του εάν πράγματι η θρησκευτική πίστη ενισχύει τις διακρίσεις και τις διαιρέσεις μεταξύ ανθρώπων (Δεμερτζή, 2002).

Ο ρόλος της θρησκείας και των υπαρξιακών πεποιθήσεων του κάθε ανθρώπου σε μια πολυπολιτισμική Ευρώπη που σέβεται τις διαφορετικές κουλτούρες που τη συνθέτουν, αποτελεί σήμερα ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που απασχολούν την Ένωση. Η ταχύτατη και δραματική επιδείνωση της ασφάλειας των Χριστιανών και άλλων εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων στη Μέση Ανατολή και των κοινοτήτων τους, καθώς και οι ολοένα αυξανόμενες βάρβαρες πρακτικές προς τις Κοινότητες από τις τρομοκρατικές οργανώσεις, με επικεφαλής το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος (ISIS), που συνιστούν βίαια εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και πράξεις γενοκτονίας έχουν καταστήσει την ΕΕ τον πιο σημαντικό διακρατικό φορέα για την προώθηση και προστασία της ελευθερίας της θρησκείας ή πίστης.

Οι λόγοι που συντρέχουν και αναδεικνύουν τις θρησκευτικές διαφορές ως αφορμή διαφωνίας ή ακόμη και διένεξης μεταξύ ανθρώπων και ομάδων, είναι κατεξοχήν πολιτικοί, αλλά και κοινωνικοί, ιστορικοί και οικονομικοί. Σε κάθε περίπτωση πάντως είναι υπαρκτοί και ανιχνεύσιμοι υπό το φως της τρέχουσας ιστορικής συγκυρίας, αρκεί να αντιληφθούμε την επικαιρότητα των πραγμάτων και κατ' επέκταση τους λόγους που συνδιαμορφώνουν μια συγκεκριμένη αντίληψη για την θρησκεία και για τα ποικίλα θρησκευόμενα και μη. Στόχος των θεσμικών οργάνων της Ένωσης είναι να γίνει αντιληπτό ότι τα συνειδησιακά πιστεύω που εκπροσωπεί ο καθένας αποτελούν ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο που χρήζει της ανάλογης ευαίσθητης αντιμετώπισης και φροντίδας. Στο έργο τους αυτό συνεπικουρούνται από τη Διακομματική Ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ΕΚ) για τη Θρησκευτική Ελευθερία ή Πίστη και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα (FoRB & RT), η οποία στην προσπάθειά της για προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας κυρίως σε κράτη εκτός της ΕΕ βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με την κοινωνία των πολιτών, έρχεται σε επαφή και ενημερώνει κυβερνήσεις κρατών μελών και τρίτων χωρών, διεθνείς οργανισμούς, διεθνή fora, ΜΚΟ, και γενικότερα φορείς που επηρεάζουν και παράγουν πολιτική.

Στην προσπάθεια αυτή συμμετέχουν ενεργά και οι πολιτικές ομάδες, καθώς επίσης και τα θρησκευτικά lobbies (προτεστάντες, σιωνιστές, ορθόδοξοι, ισλαμιστές κλπ.), που μοιραία όμως τις περισσότερες φορές χρησιμοποιούν τη θρησκεία ως εργαλείο εξυπηρέτησης πολιτικών σκοπών, καθορίζοντας κατά πολύ τους σημερινούς συσχετισμούς δυνάμεων μεταξύ των θεσμών. Ενδεικτικό παράδειγμα του πώς η θρησκεία και οι θρησκευτικές διακρίσεις καλλιεργούνται με τρόπο που να αποφέρουν τα μέγιστα πολιτικά οφέλη αποτελεί η κατάρριψη των Δίδυμων Πύργων στις 11 Σεπτεμβρίου 2001 στη Νέα Υόρκη και η κήρυξη από τις Η.Π.Α. πολέμου ενάντια στην τρομοκρατία, γεγονός που έδωσε το τέλειο άλλοθι στις παρεμβατικές βλέψεις των Η.Π.Α. προς την Ανατολή (Weisse, 2011).

Σήμερα η κατάσταση διαμορφώνεται ως εξής : από τη μία πλευρά, βρίσκονται οι Ευρωπαίοι πολίτες, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους είναι χριστιανοί, διακρινόμενοι σε Ρωμαιοκαθολικούς, οι οποίοι αποτελούν και το πιο συσπειρωμένο συγκρότημα, σε Ορθόδοξους και σε Προτεστάντες (Διαμαρτυρούμενους). Από την άλλη πλευρά, μετά την 11η Σεπτεμβρίου η παρουσία του Ισλάμ απέκτησε μία αυξανόμενη δυναμική διαμορφώνοντας δύο ροπές : στις μεν τάξεις των νεαρών μουσουλμάνων άρχισε να παρατηρείται μια στροφή στο ακραίο μαχητικό Ισλάμ, και σύμπραξη με ισλαμιστές άλλων ηπείρων σε τρομοκρατικές ενέργειες, όπως στη Γαλλία, το Βέλγιο, το Λονδίνο και τη Μαδρίτη, σε πολλές δε δυτικές κοινωνίες αυξήθηκε ραγδαία το αίσθημα της ισλαμοφοβίας (Δεληθανάση, 2007).

Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε ένα χάσμα μεταξύ των πολιτισμών, καθώς η εμπέδωση μιας κατάστασης γενικευμένου φόβου εμποδίζει τις διαφορετικές κουλτούρες από το να συνυπάρξουν. Σύμφωνα με τα στοιχεία του εθνικού Παρατηρητηρίου ισλαμοφοβίας στη Γαλλία, η οποία φιλοξενεί τη μεγαλύτερη κοινότητα μουσουλμάνων στην Ευρώπη, που φτάνει τα 5 εκατομμύρια (8% του πληθυσμού), καταγράφονται 4 με 5 καταγγελίες μουσουλμάνων στη διάρκεια μίας εβδομάδας. Μετά τις επαναλαμβανόμενες τρομοκρατικές επιθέσεις σε Γαλλία και Βέλγιο ο αριθμός όσων διάκεινται αρνητικά στους μουσουλμάνους παρουσίασε ραγδαία αύξηση. Σύμφωνα δε με την οργάνωση Tell Mama, η οποία καταγράφει τις ισλαμοφοβικές επιθέσεις στη Βρετανία, τα κρούσματα ισλαμοφοβίας τον τελευταίο χρόνο σημείωσαν αύξηση 300% (http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/saronoun_h_islamofobia_kai_h_ratsistiki_bia-64291747/).

Τα δεδομένα αυτά επηρεάζουν κατά πολύ την πολιτική των 27 (αποχώρηση Μ. Βρετανίας με το δημοψήφισμα του Ιουνίου '16) κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απέναντι στο ζήτημα της θρησκευτικής συνείδησης και της πολιτισμικής διαφορετικότητας, ενώ εύλογα ανακύπτει και ο προβληματισμός αναφορικά με το πώς θα μπορούσε να γίνει αποδεκτό και κατανοητό ένα άλλο

θρήσκευμα στα πλαίσια της καλλιέργειας αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των λαών.

II. Στόχοι μελέτης

Κύριος στόχος της παρούσας μελέτης είναι η παρουσίαση της νεοσυσταθείσας Διακομματικής ομάδας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ΕΚ) για τη Θρησκευτική Ελευθερία ή Πίστη και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα (FoRB & RT), και η διερεύνηση του ρόλου της στην προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας κυρίως σε χώρες εκτός της ΕΕ. Αρχικά προβαίνουμε σε μια σύντομη παρουσίαση του καινοφανούς θεσμού των διακομματικών ομάδων του ΕΚ και εν συνεχεία γίνεται διεξοδική αναφορά στις δράσεις της ως άνω ομάδας τα τελευταία τρία χρόνια καθώς επίσης και τη συνεργασία της με τις πολιτικές ομάδες του ΕΚ, τις ομάδες συμφερόντων και την «κοινωνία των πολιτών».

Μεταξύ των στόχων της εργασίας αυτής συγκαταλέγονται επίσης η επισήμανση της προστασίας της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας ως πρωταρχικού μελήματος της Ευρωπαϊκής Εξωτερικής Πολιτικής λόγω της ταχύτατης και δραματικής επιδείνωσης της ασφάλειας των εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων στη Μέση Ανατολή και των κοινοτήτων τους από τις ολοένα και αυξανόμενες βάρβαρες επιθέσεις εναντίον τους από τρομοκρατικές οργανώσεις, με επικεφαλής το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος (ISIS), και η ανάδειξη της συμβολής των πολιτικών ομάδων και των ομάδων συμφερόντων στο όλο αυτό εγχείρημα της Ένωσης.

III. Μεθοδολογία μελέτης

Η μεθοδολογία στην οποία στηρίχτηκε η εκπόνηση της παρούσας εργασίας είναι κατ' αρχήν η βιβλιογραφική έρευνα. Κατόπιν ενδεδεγμένης μελέτης βιβλίων και άρθρων που έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά, έντυπα και στο διαδίκτυο, παρατίθενται πληροφορίες έγκυρες και αξιόπιστες σχετικά με την ίδρυση, λειτουργία και τον ρόλο της FoRB & RT στην προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας σε χώρες εκτός της ΕΕ, τον τρόπο δράσης των πολιτικών ομάδων του ΕΚ και των ομάδων συμφερόντων καθώς και την μεταξύ τους συνεργασία για την επίτευξη της διασφάλισης της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας

εντός και εκτός της ΕΕ. Επιπροσθέτως, για την σύνταξη της παρούσας μελέτης έχουν χρησιμοποιηθεί πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές του ενωσιακού δικαίου (συνθήκες και πράξεις των ενωσιακών οργάνων αντίστοιχα). Ενώ, τέλος, από τη συνέντευξη που μας παραχώρησε ο κ. Μ. Κύρκος ευρωβουλευτής και μέλος της FoRB & RT αντλούμε σημαντικές πληροφορίες αναφορικά με τον λόγο ίδρυσης της ομάδας, τους στόχους και τον τρόπο δράσης της.

IV. Δομή μελέτης

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται μία σύντομη αναφορά στην ευρωπαϊκή πολιτική για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία ειδικότερα, το οποίο στις μέρες μας αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της Ένωσης. Επίσης γίνεται μια σύντομη ανάλυση του τι τελικά προστατεύεται με την διεθνή αναγνώριση της «ελευθερίας της θρησκείας ή των θρησκευτικών πεποιθήσεων».

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζουμε τους θεσμούς του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των πολιτικών ομάδων του, καθώς και των ομάδων συμφερόντων/πιέσεων (Lobbies), το ρόλο που διαδραματίζουν στην προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας σε χώρες εντός και εκτός της ΕΕ, καθώς επίσης και τη σχέση - συνεργασία τους με τη Διακομματική Ομάδα για την Ελευθερία της Θρησκείας ή Πίστης και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα.

Στο τρίτο κεφάλαιο προβαίνουμε σε μια διεξοδική μελέτη του θεσμού των διακομματικών ομάδων του ΕΚ και της Διακομματικής Ομάδας για της Θρησκευτική Ελευθερία ή Πίστη και Θρησκευτική Ανεκτικότητα ειδικότερα. Περιγράφονται λεπτομερώς οι στόχοι που καλείται να εξυπηρετήσει η συγκεκριμένη ομάδα, καθώς και οι δράσεις της για την προώθηση της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας σε χώρες εκτός της ΕΕ. Επίσης προβαίνουμε σε μελέτη των ετήσιων εκθέσεων της αναφορικά με την κατάσταση της θρησκευτικής ελευθερίας σε τρίτες χώρες, όπου ακραίες δυνάμεις ασκούν διώξεις και βασανιστήρια σε βάρος των θρησκευτικών μειονοτήτων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθεται η συνέντευξη που μας παραχώρησε ο κ. Μ. Κύρκος ευρωβουλευτής και μέλος της Διακομματικής Ομάδας για την Ελευθερία της Θρησκείας ή Πίστης και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα. Μέσα από τις απαντήσεις του μας βοηθά να κατανοήσουμε

καλύτερα τον λόγο που οδήγησε στην ίδρυση της συγκεκριμένης ομάδας, τους στόχους και τον τρόπο δράσης της, καθώς επίσης και γιατί η θρησκευτική ελευθερία αποτελεί ύψιστο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου και ως εκ τούτου η προστασία αυτού θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της ΕΕ.

Τέλος, καταγράφονται τα τελικά μας συμπεράσματα αναφορικά με την πολιτική που καλείται να θεσπίσει και να εφαρμόσει η ΕΕ για την προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας κυρίως σε τρίτες χώρες εκτός της ΕΕ, όπου οι διώξεις και οι άγριες δολοφονίες σε βάρος των μελών θρησκευτικών μειονοτήτων δυστυχώς παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση τα τελευταία χρόνια και τον ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν στο όλο αυτό εγχείρημα η Διακομματική Ομάδα για την Ελευθερία της Θρησκείας ή Πίστης και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα, οι πολιτικές ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τα θρησκευτικά lobbies.

Κεφάλαιο Πρώτο : Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της θρησκευτικής ελευθερίας ειδικότερα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1.1. Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων αποτελεί θεμελιώδη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απαραίτητη προϋπόθεση της νομιμοποίησής της (Περάκης, 2015). Οι εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τόσο σε επίπεδο νομοθεσίας, όσο και σε επίπεδο πολιτικών γεγονότων, φανερώνουν ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποτελεί πλέον βασικό στοιχείο της ευρωπαϊκής πολιτικής.

Με άλλα λόγια, ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν περιλαμβάνεται μόνο στις αξίες των άρθρων της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά χρησιμοποιούνται προς όφελος της κατασκευής μιας ταυτότητας για την ΕΕ, νομιμοποιούν τις επιχειρήσεις της και προβάλλονται

ως ενοποιητικός κρίκος μεταξύ των λαών της Ευρώπης, η οποία αποκτά κατ' αυτόν τον τρόπο ηθικό πλεονέκτημα και αξιοπιστία (Greer, Williams, 2009).

Σύμφωνα, λοιπόν, με το άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, το κράτος δικαίου και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες αποτελούν αξίες ενσωματωμένες στις Συνθήκες της ΕΕ. Στο δε άρθρο 6 της ΣΕΕ η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως αυτός προσαρμόστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, στο Στρασβούργο και ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες (Χριστιανός, 2012).

Το άρθρο 7 της ΣΕΕ προβλέπει μέτρα σε περίπτωση παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών στις οποίες βασίζεται η Ένωση. Μετά από πρόταση του 1/3 των κρατών μελών, του Κοινοβουλίου ή της Επιτροπής, το Συμβούλιο αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία 4/5 των μελών του και μετά από σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου, μπορεί να διαπιστώσει ότι υπάρχει σαφής κίνδυνος σοβαρής παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών του άρθρου 2 και να του απευθύνει τις δέουσες συστάσεις. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας κατ' ομοφωνία αλλά χωρίς να λαμβάνει υπόψη την ψήφο του αντιπροσώπου της κυβέρνησης του ενεχομένου κράτους μέλους, μπορεί να διαπιστώσει την ύπαρξη σοβαρής και διαρκούς παραβίασης θεμελιωδών αρχών από κράτος μέλος. Εφόσον γίνει αυτή η διαπίστωση, το Συμβούλιο (των Υπουργών) δύναται να αποφασίσει με ειδική πλειοψηφία την αναστολή ορισμένων δικαιωμάτων τα οποία απορρέουν από την εφαρμογή της Συνθήκης ως προς το εν λόγω κράτος μέλος, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων ψήφου του στο Συμβούλιο. Η Επιτροπή σε ανακοίνωση της (COM/2003/606) έχει καθορίσει τα κριτήρια εκτίμησης του «σαφούς κινδύνου» και της «σοβαρής και διαρκούς» παραβίασης, διευκρινίζοντας ότι η διαδικασία πρέπει να επιδιώκει τη διαπίστωση κινδύνου παραβίασης ή της ύπαρξης παραβίασης μέσω μιας συνολικής πολιτικής προσέγγισης (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX:52003DC0606>).

Το άρθρο 49 της ΣΕΕ υπάγει την ένταξη και τη συμμετοχή στην Ένωση στον όρο του σεβασμού των αξιών που αναφέρονται στο άρθρο 2, δηλαδή σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Επομένως σύμφωνα με το ως άνω άρθρο ένα κράτος που δεν σέβεται τις θεμελιώδεις ελευθερίες των πολιτών του δεν μπορεί να γίνει μέλος της ΕΕ και αντίστροφα η

κυβέρνηση ενός κράτους μέλους δεν πρέπει να παραβιάζει τα δικαιώματα των πολιτών του, αν δεν θέλει να αποκλείσει το κράτος της από την Ένωση (Bogdany, 2000).

Με την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας στις 13 Δεκεμβρίου του 2007 διαμορφώνεται ένα νέο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο διασφαλίζει για την ΕΕ μια σειρά δικαιωμάτων, τα οποία είναι δεσμευτικά όχι μόνο για τα όργανα της Ένωσης αλλά και για τα κράτη-μέλη κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ (Χριστιανός & Περάκης, 2013). Σύμφωνα δε με το άρθρο 67 ΣΛΕΕ η Ένωση συγκροτεί Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των διαφορετικών νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών (Περάκης, 2015).

Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων συνιστά μια σαφή και σθεναρή διακήρυξη των δικαιωμάτων των πολιτών της ΕΕ. Συγκεκριμένα αναγνωρίζει μια σειρά από προσωπικά, αστικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα για τους πολίτες και τους κατοίκους της ΕΕ, κατοχυρώνοντάς τα στο δίκαιο της ΕΕ. Ως κείμενο συμπληρώνει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΔΑ) και επισυνάπτεται ως παράρτημα στη Συνθήκη της Λισαβόνας (Περάκης, 2015).

Πιο αναλυτικά, ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών της ΕΕ υιοθετήθηκε επίσημα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (7-9 Δεκεμβρίου 2000) από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή. Αρθρώνεται σε κεφάλαια γύρω από τις οικουμενικές αξίες της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, της ελευθερίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, της υπηκοότητας και της δικαιοσύνης (Kerikmae, 2014). Επιδιώκοντας τη μεγαλύτερη ευκρίνεια για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο Χάρτης περιλαμβάνει το σύνολο των θεμελιωδών δικαιωμάτων που προέρχονται ήδη από πολύ διαφορετικές διεθνείς ή ευρωπαϊκές πράξεις, όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση διαφύλαξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, οι ευρωπαϊκές συμβάσεις ή η νομολογία του Δικαστηρίου (Lorenz, Groussot & Petursson, 2013). Ενσωματώνει, παράλληλα με τα κλασικά αστικά και πολιτικά δικαιώματα και τα δικαιώματα των πολιτών που προκύπτουν από τις ευρωπαϊκές Συνθήκες, καθώς επίσης και θεμελιώδη οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα.

Ο Χάρτης ο οποίος περιλαμβάνει τα θεμελιώδη δικαιώματα που είναι δεσμευτικά για τα θεσμικά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ ισχύει και για τις κυβερνήσεις των κρατών μελών όταν αυτές εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ.

Ξεχωριστή μνεία πρέπει να γίνει σε μία από τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες για τη νομική

κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών σε διεθνές επίπεδο η οποία συντελέστηκε το 1950 στη Ρώμη με την υπογραφή της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, γνωστή και ως Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης συμμετέχουν στη Σύμβαση αυτή. Στην Ελλάδα, η ΕΣΔΑ κυρώθηκε και τέθηκε σε ισχύ από τις 3 Σεπτεμβρίου 1953 με το ν. 2329/1953. Μέχρι σήμερα, η αρχική συνθήκη έχει τροποποιηθεί με δεκατέσσερα πρωτόκολλα ισότιμης τυπικής ισχύος. Το μεγαλύτερο δε πλεονέκτημα της είναι ότι κατοχύρωσε, για πρώτη φορά, ένα σύστημα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και σε επίπεδο δικαστικό (Περράκης, 2012).

Επιπλέον, όπως ορίζει το άρθρο 6 ΣΕΕ παρ.2 η Ένωση προσχωρεί στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών με την επιφύλαξη (εδάφιο β') πως η προσχώρηση στην εν λόγω Σύμβαση δεν μεταβάλλει τις αρμοδιότητές της όπως ορίζονται στις Συνθήκες. Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από αυτήν τη Σύμβαση και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης (άρθρο 6 ΣΕΕ παρ.3). Πρέπει όμως να διευκρινισθεί πως παρότι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ ως μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι Συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση αυτή – αν και ορισμένα εκ των Προσθέτων Πρωτοκόλλων έχουν κυρωθεί δια επιφυλάξεων-, η προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ δεν έχει επιτευχθεί ακόμα διότι το Δικαστήριο της ΕΕ δεν το επέτρεψε, με τη γνώμη του 2/13. Με την ίδια γνωμοδότησή του, το Δικαστήριο, αφού υπενθυμίζει ότι το ζήτημα της απουσίας νομικής βάσεως για την προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ επιλύθηκε με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, υπογραμμίζει ότι, δεδομένου ότι η Ένωση δεν δύναται να χαρακτηριστεί ως κράτος, η προσχώρηση πρέπει να λάβει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ένωσης, όπως ακριβώς απαιτούν οι προϋποθέσεις τις οποίες έχουν ορίσει οι ίδιες οι Συνθήκες σε σχέση με την προσχώρηση. Σε μια ενδεχόμενη προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ τα κράτη μέλη ως συμβαλλόμενα μέρη θα υποχρεώνονταν δυνητικά να ελέγχουν αν τα λοιπά κράτη μέλη σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, παρά το γεγονός ότι το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών. Πράγματι το ενδεχόμενο να ασκήσουν η Ένωση ή τα κράτη μέλη προσφυγή ενώπιον του ΕΔΔΑ με αντικείμενο παραβίαση της ΕΣΔΑ που φέρεται να διέπραξε κράτος μέλος ή η Ένωση σε σχέση με το δίκαιο της Ένωσης θα ήταν αντίθετο στις απαιτήσεις της Συνθήκης ΛΕΕ. Υπό τις συνθήκες αυτές και ελλείψει προβλεπόμενης διάταξης για την αποτροπή ενός τέτοιου ενδεχομένου, η προσχώρηση θα διακύβευε την ισορροπία στην οποία στηρίζεται η Ένωση καθώς και την αυτονομία του δικαίου της Ένωσης.

<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-12/cp140180el.pdf>

Βάσει της ΕΣΔΑ ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), το οποίο λαμβάνοντας το όνομα της έδρας του ανεπίσημα καλείται και ως «Δικαστήριο του Στρασβούργου». Έργο του Δικαστηρίου είναι ο έλεγχος της εφαρμογής της Σύμβασης, εκδικάζοντας προσφυγές πολιτών κατά παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οι οποίες διαπράχθηκαν από κράτη μέλη. Ο πολίτης που θεωρεί ότι έχουν παραβιαστεί τα δικαιώματά του σύμφωνα με τη Σύμβαση από ένα κράτος μέλος μπορεί να ασκήσει προσφυγή εναντίον του ενώπιον του Δικαστηρίου. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου είναι νομικά δεσμευτικές και το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να επιδικάσει αποζημίωση. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 34 της ΕΣΔΑ προβλέπεται η άσκηση ενώπιον του Δικαστηρίου ατομικής προσφυγής, μετά την εξάντληση όλων, καταρχήν, των ένδικων μέσων που προβλέπονται στο εσωτερικό δίκαιο, εφόσον ο προσβληθείς δεν ικανοποιήθηκε από την τελειωτική δικαστική απόφαση. Η ΕΣΔΑ παραμένει η μόνη διεθνής συμφωνία για τα ανθρώπινα δικαιώματα που παρέχει αυτό τον υψηλό βαθμό προστασίας του ατόμου. Η Επιτροπή Υπουργών επιμελείται της πιστής εφαρμογής και εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΑΔ εκ μέρους των κρατών μελών (Σισιλιάνος, 2013).

Όσον αφορά τη σχέση του Χάρτη με την ΕΣΔΑ στην υπόθεση Akerberg Fransson 2013, το ΔΕΕ ανέφερε ότι «παρότι η ΕΕ δεν έχει προσχωρήσει ακόμα στη Σύμβαση και συνεπώς αυτή δεν μπορεί να αποτελέσει μέρος του ενωσιακού δικαίου, παρά ταύτα σύμφωνα με το αρ. 52παρ.3 του ΧΘΔΕ στο βαθμό που ο Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην ΕΣΔΑ η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη σημασία». <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-617/10&language=EL>

1.2. Η Ευρωπαϊκή πολιτική για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε τρίτες χώρες

Στο ζήτημα του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου που διέπει τις σχέσεις της ΕΕ με τον υπόλοιπο κόσμο, σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΣΕΕ, η ΕΕ συμβάλει στην «εξάλειψη της φτώχειας

και στη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και στην αυστηρή τήρηση και ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου και τον σεβασμό των αρχών του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ».

Στο άρθρο 205 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) προβλέπονται κάποιες γενικές διατάξεις που διέπουν την εξωτερική δράση της Ένωσης. Το άρθρο αυτό ορίζει ότι οι διεθνείς δράσεις της ΕΕ πρέπει να έχουν ως γνώμονα τις αρχές που προβλέπονται στο άρθρο 21 της ΣΕΕ. Οι εν λόγω αρχές αυτές είναι η δημοκρατία, το κράτος δικαίου, η οικουμενικότητα και το αδιαίρετο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών (τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε ισότιμη βάση με τα ατομικά και με τα πολιτικά δικαιώματα), ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η ισότητα και η αλληλεγγύη και ο σεβασμός των αρχών του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών του 1945 καθώς και του διεθνούς δικαίου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δεσμευτεί για τη στήριξη της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις εξωτερικές σχέσεις της, σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών καθώς και του κράτους δικαίου, γι' αυτό και επιζητεί να ενσωματώνει τη μέριμνα για τα δικαιώματα του ανθρώπου σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματά της ενώ διαθέτει επίσης διάφορα μέσα πολιτικής για τα δικαιώματα του ανθρώπου ώστε να δρα περισσότερο στοχευμένα. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται και η χρηματοδότηση συγκεκριμένων προγραμμάτων από τα χρηματοπιστωτικά μέσα της ΕΕ (Alston, Bustelo, Heenan, 1999).

Το 2012, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε ένα Στρατηγικό Πλαίσιο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Δημοκρατία, συνοδευόμενο από ένα «σχέδιο δράσης» για την εφαρμογή του Πλαισίου (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11855-2012-INIT/el/pdf>). Το πλαίσιο αυτό καθορίζει τις αρχές, τους στόχους και τις προτεραιότητες για μια αποτελεσματικότερη και πιο συνεκτική πολιτική της ΕΕ κατά τα επόμενα 10 χρόνια. Οι αρχές αυτές περιλαμβάνουν την ενσωμάτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ (ως «ασημένια κλωστή»), ακόμη και όταν υπάρχει αλληλοεπικάλυψη εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών, καθώς και την υιοθέτηση μιας πιο εξατομικευμένης προσέγγισης. Το σχέδιο δράσης καθόριζε 97 συγκεκριμένα μέτρα για την περίοδο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2014. .

Τον Ιούλιο του 2015 εγκρίθηκε νέο σχέδιο δράσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία για την περίοδο 2015 -2019 (JOIN/2015/16), το οποίο βασίστηκε στην αξιολόγηση του

πρώτου προγράμματος και την πολιτική καθοδήγηση της Αντιπροέδρου της Επιτροπής/ Ύπατης Εκπροσώπου της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:52015JC0016>). Στο εν λόγω σχέδιο παρουσιάζονται οι προτεραιότητες και η στρατηγική της ΕΕ για τα επόμενα 5 έτη. Σκοπός του εν λόγω σχεδίου δράσης είναι να συνεχιστεί η εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου του 2012 για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία, με επαρκή ευελιξία ώστε να ανταποκρίνεται στις νέες προκλήσεις. Το σχέδιο δράσης στοχεύει επίσης στην καλύτερη αντιμετώπιση των διαφόρων ζητημάτων με εστιασμένες δράσεις και συστηματική και συντονισμένη χρήση όλων των ενωσιακών μέσων, ιδίως των κατευθυντήριων γραμμών, των εργαλείων και άλλων συμφωνημένων θέσεων της ΕΕ, καθώς και των ποικίλων μέσων χρηματοδότησης της εξωτερικής δράσης, ιδίως του Ευρωπαϊκού Μέσου για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Ιδιαίτερη δε έμφαση δόθηκε στην εξασφάλιση της συνοχής μεταξύ των εσωτερικών και των εξωτερικών πολιτικών στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, τη μετανάστευση και την κινητικότητα (http://www.eeas.europa.eu/top_stories/2015/200715_human_rights_action_plan_en.htm).

Η ΕΕ διαθέτει ένα ευρύ φάσμα πολιτικών, εργαλείων και χρηματοδοτικών μέσων για την προώθηση και την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε αυτά συγκαταλέγονται : η δημόσια διπλωματία (δηλώσεις και ανακοινώσεις της ΕΕ) και διακριτικά διπλωματικά εργαλεία, όπως π.χ. διαβήματα και πολιτικοί διάλογοι, οι κατευθυντήριες γραμμές, οι ανά χώρα στρατηγικές για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τακτικοί διάλογοι για τα ανθρώπινα δικαιώματα και προγράμματα χρηματοδοτικής συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της παροχής υποστήριξης στην «κοινωνία των πολιτών». Η ΕΕ προσπαθεί να εξασφαλίζει την καλύτερη δυνατή αλληλεπίδραση των εν λόγω μέσων, δηλαδή να τα χρησιμοποιεί συνδυαστικά και όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα, με σκοπό την επίτευξη βέλτιστων αποτελεσμάτων (Bandone, 2016). Για παράδειγμα, τα θέματα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν θα πρέπει να εξετάζονται μόνο στο πλαίσιο διαλόγων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά θα πρέπει να περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη και άλλων συνεδριάσεων, όπως των πολιτικών και λοιπών διαλόγων και των διασκέψεων κορυφής.

Μέχρι σήμερα το Συμβούλιο έχει καταρτίσει και εγκρίνει 11 θεματικές κατευθυντήριες γραμμές για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι οποίες καθορίζουν τους τομείς προτεραιότητας της εξωτερικής δράσης. Οι κατευθυντήριες γραμμές που εγκρίθηκαν πιο πρόσφατα είναι εκείνες που αφορούν τη θρησκευτική ελευθερία, την ελευθερία των

πεποιθήσεων και την ελευθερία της έκφρασης εντός και εκτός Διαδικτύου. Πρωταρχικός τους στόχος είναι να χρησιμεύουν ως πρακτικό εργαλείο για την καθοδήγηση των φορέων της ΕΕ σε ολόκληρο τον κόσμο κατά την υλοποίηση των ενωσιακών προτεραιοτήτων για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε τοπικό επίπεδο. (<https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/human-rights/human-rights-and-the-eu/eu-human-rights-guidelines/>).

Αν και δεν είναι νομικά δεσμευτικές, οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο της ΕΕ παρέχουν πρακτικές οδηγίες όσον αφορά:

- ◆ τη δράση κατά της θανατική ποινής,
- ◆ τον διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα,
- ◆ τα δικαιώματα του παιδιού,
- ◆ τη δράση κατά των βασανιστηρίων και άλλων μεθόδων βάνανσης μεταχείρισης,
- ◆ την προστασία των παιδιών σε ένοπλες συγκρούσεις,
- ◆ την προστασία των υποστηρικτών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
- ◆ τη συμμόρφωση με το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο,
- ◆ την καταπολέμηση της βίας εναντίον των γυναικών και των κοριτσιών,
- ◆ την προώθηση της ελευθερίας θρησκείας και πεποιθήσεων,
- ◆ την προστασία των δικαιωμάτων των λεσβιών, ομοφυλοφίλων, αμφιφυλοφίλων, διεμφυλικών και μεσοφυλικών ατόμων (ΛΟΑΔΜ),
- ◆ την προώθηση της ελευθερίας έκφρασης εντός και εκτός του διαδικτύου.

Όσον αφορά την ανάπτυξη στρατηγικών για τα ανθρώπινα δικαιώματα ανά χώρα, αυτές καταρτίζονται ως επί το πλείστον σε τοπικό επίπεδο από τις αντιπροσωπίες της ΕΕ και βάσει ανάλυσης της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην εκάστοτε χώρα. Οι στρατηγικές αυτές συμβάλλουν καθοριστικά στην εξασφάλιση της συνοχής των πολιτικών. Πιο συγκεκριμένα, προσδιορίζουν τις κύριες προτεραιότητες της ενωσιακής δράσης στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, καθορίζουν κύριους μακροπρόθεσμους και βραχυπρόθεσμους

στόχους και περιγράφουν συγκεκριμένες δραστηριότητες προς εκτέλεση για την επίτευξη των εν λόγω στόχων στην εκάστοτε χώρα (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10255-2016-INIT/el/pdf>).

Με την πάροδο των ετών έχει καθιερωθεί και η διεξαγωγή διαλόγων για τα ανθρώπινα δικαιώματα με διάφορες χώρες, ο αριθμός των οποίων αυξάνεται διαρκώς. Με τους διαλόγους αυτούς επιδιώκονται, μεταξύ άλλων, η εξέταση θεμάτων αμοιβαίου ενδιαφέροντος και η ενίσχυση της συνεργασίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε πολυμερή φόρουμ όπως τα Ηνωμένα Έθνη. Η ΕΕ έχει επίσης τη δυνατότητα στο πλαίσιο αυτό να εκφράζει στις χώρες-εταίρους τις ανησυχίες της σχετικά με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να συγκεντρώνει πληροφορίες και να συμβάλλει στη βελτίωση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα εν λόγω κράτη (<http://www.consilium.europa.eu/el/policies/human-rights/>). Οι διάλογοι αυτοί αποτελούν σημαντικά εργαλεία για τη δράση που αναπτύσσει η ΕΕ σε διμερές επίπεδο όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, μεταξύ άλλων για συγκεκριμένα θέματα όπως τα βασανιστήρια, η θανατική ποινή, η θρησκευτική ελευθερία και η ελευθερία των πεποιθήσεων, η ελευθερία της έκφρασης εντός και εκτός Διαδικτύου, οι αναπηρίες, τα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών, οι θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα στην εργασία, καθώς και η συνεργασία σε πολυμερή φόρουμ. Το 2015 η ΕΕ διεξήγαγε επίσημους διαλόγους και διαβουλεύσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα με 34 χώρες εταίρους και περιφερειακούς συνασπισμούς (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10255-2016-INIT/el/pdf>).

Πριν από τη διεξαγωγή του εκάστοτε διαλόγου για τα ανθρώπινα δικαιώματα πραγματοποιούνται διαβουλεύσεις στη χώρα όπου διοργανώνεται ο διάλογος. Πραγματοποιούνται επίσης ενημερωτικές συναντήσεις σχετικά με την έκβαση του διαλόγου. Τα φόρουμ και οι διάλογοι πολιτικής συμπληρώνονται από συναντήσεις τεχνικού χαρακτήρα με οργανώσεις της «κοινωνίας των πολιτών» καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, κατά τις οποίες η ΕΕ ανταλλάσσει πληροφορίες σχετικά με δραστηριότητες και πολιτικές.

1.3. Η προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η θρησκευτική ελευθερία η οποία θεωρείται ως ειδικότερη μορφή της ελευθερίας της γνώμης και της εν γένει πνευματικής ελευθερίας, συνιστά ένα από τα πρώτα ατομικά δικαιώματα που

διεκδικήθηκαν ήδη από τον 16ο αιώνα στον ευρωπαϊκό χώρο.

Η ελευθερία της θρησκείας ή των πεποιθήσεων είναι ένα οικουμενικό ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 18 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Universal Declaration of Human Rights – UDHR), στο άρθρο 18 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) και στο άρθρο 9 παρ.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Προβλέπεται επίσης στη Τελική Πράξη της Διασκέψεως για την ασφάλεια και συνεργασία στην Ευρώπη (Ελσίνκι,1975) και στη Δήλωση των Ηνωμένων Εθνών «περί καταργήσεως κάθε είδους αδιαλλαξίας και διακρίσεων βάσει της θρησκείας ή της κοσμοθεωρίας».

Βασικό χαρακτηριστικό των ως άνω κειμένων είναι η «αρχή της μη διάκρισης». Η «αρχή της μη διάκρισης» υπογραμμίζει το γεγονός ότι τα άτομα έχουν δικαίωμα για πλήρη απόλαυση των δικαιωμάτων τους ανεξαρτήτως της θρησκείας ή της πίστης τους. Κάθε κράτος, λοιπόν, έχει την πρωταρχική ευθύνη για το σεβασμό, την προστασία και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των ατόμων. Παρόλο που το Διεθνές Δίκαιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ασχολείται κυρίως με την ευθύνη που έχει ένα κράτος απέναντι στους πολίτες του, το κράτος έχει επίσης το καθήκον να διαβεβαιώνει ότι οι μη κρατικοί φορείς διώκονται για τα εγκλήματα που διαπράττουν.

Η θρησκευτική ελευθερία ως ατομικό δικαίωμα παρέχει στο άτομο τη νομική δυνατότητα να πιστεύει και να λατρεύει οποιοδήποτε δόγμα επιθυμεί, περιλαμβάνει δηλαδή τόσο την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης όσο και την ελευθερία της λατρείας. Δεσμευμένα από τις διεθνείς συμβάσεις τις οποίες έχουν υπογράψει αλλά και από τα εθνικά τους Συντάγματα, τα κράτη υποχρεούνται πλέον τόσο στον σεβασμό της θρησκευτικής ελευθερίας του ατόμου υπό την διττή της έννοια ως παράλειψη διακρίσεων βάσει θρησκευτικών κριτηρίων, όσο και στην προστασία του ατόμου από τέτοια μεροληπτική συμπεριφορά εκ μέρους ιδιωτών. Με άλλα λόγια το άτομο είναι ελεύθερο να επιλέγει και να ασκεί το ίδιο το θρησκευτικό δόγμα που επιθυμεί, το δε κράτος και οι ιδιώτες είναι υποχρεωμένοι να σέβονται τις θρησκευτικές επιλογές του (Χρυσόγονος, 2006).

Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης αφορά στο ενδιάθετο φρόνημα του ανθρώπου σχετικά με την φυσική ή μεταφυσική θεώρηση του κόσμου, ιδίως σχετικά με το «θείο» και την πίστη του σε οποιοδήποτε ή και σε κανένα θρησκευτικό δόγμα. Αναλύεται ειδικότερα στην ελευθερία επιλογής, διατήρησης, αλλαγής ή εγκατάλειψης μιας συγκεκριμένης θρησκείας ή της θρησκείας γενικά ή της αθεΐας, χωρίς δυσμενείς για το άτομο συνέπειες (θρησκευτική ισότητα),

ενώ εξάλλου κατά τελολογική ερμηνεία συμπεριλαμβάνει την ελευθερία πληροφόρησης και εκπαίδευσης επί θρησκευτικών ζητημάτων. Ως ειδικότερη μορφή της ελευθερίας της γνώμης (προφορικής, έγγραφης ή δια του τύπου) και της εν γένει πνευματικής ελευθερίας, η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης κατοχυρώνει και το δικαίωμα δήλωσης ή μη των θρησκευτικών πεποιθήσεων ή της ανυπαρξίας τους. Βάσει των ανωτέρω, λοιπόν, προστασία της θρησκευτικής συνείδησης σημαίνει κατά κύριο λόγο προστασία της γενικότερης θρησκευτικής δράσης, του θρησκευτικού λόγου κλπ. (Δαγτόγλου, 2012)

Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης, όμως, θα ήταν μάταιη χωρίς την ταυτόχρονη κατοχύρωση και της ελευθερίας της λατρείας, ενώ και η ελευθερία της λατρείας θα ήταν αδύνατη χωρίς την προηγούμενη χρονικά κατοχύρωση της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης. Έτσι η ελευθερία της λατρείας ή κατ' άλλη ορολογία της ασκήσεως της θρησκείας αναφέρεται στην εξωτερίκευση ακριβώς του ενδιάθετου φρονήματος το οποίο προστατεύει η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης, κατά τρόπο ώστε οι δυο έννοιες να αλληλοσυμπληρώνονται και να αλληλεξαρτώνται. Είτε ατομικά είτε συλλογικά, είτε ιδιωτικά είτε δημόσια, είτε σε ειδικούς προς αυτό χώρους (π.χ. ναοί, συναγωγές) είτε στο ύπαιθρο (π.χ. λιτανείες, τελετές), το άτομο είναι ελεύθερο να εκφράζει τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του (Δημητρόπουλος, 2008).

Ως θρησκευτικές πεποιθήσεις νοούνται οι αντιλήψεις αναφορικά με την υπόσταση του «θείου» που συνοδεύονται από ένα σύνολο λατρευτικών πράξεων και δοξασιών αναφερόμενα στην υπόσταση του θείου αποτελεί δε στοιχείο πολιτισμού. Εν προκειμένω τονίζεται μια ιδιαίτερα λεπτή διάκριση ανάμεσα στη θρησκευτική ελευθερία και στην ελευθερία πεποιθήσεων. Η μεν θρησκευτική ελευθερία αναφέρεται στο θρησκευτικό χώρο και διαπραγματεύεται τις έννοιες της θρησκείας, της λατρείας και την άσκησή τους. Η δε ελευθερία πεποιθήσεων περιλαμβάνει τόσο τη θρησκευτική όσο και την ελευθερία των φιλοσοφικών και πολιτικών πεποιθήσεων (Δημητρόπουλος, 2008). Οι δύο έννοιες σχετίζονται με καθεστώς ειδογονικής σχέσης (genus-species relation) καθώς η έννοια της θρησκευτικής ελευθερίας ως ειδικότερη υπάγεται εννοιολογικά στην ευρύτερη έννοια της ελευθερίας των πεποιθήσεων.

Σε ότι αφορά την ανάγκη επαρκέστερης εννοιολογικής αποσαφήνισης είναι χαρακτηριστικό πως ο νομικός διερμηνέας, του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ, για μακρόχρονο διάστημα προσπάθησε να δημιουργήσει έναν λειτουργικό ορισμό της θρησκείας ώστε να είναι τόσο περιεκτικός όσο και αποτελεσματικός. Το κατάλληλο νομολογιακό ερέθισμα δόθηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου του Βιετνάμ, στην υπόθεση ΗΠΑ κατά. Seeger, (U.S. vs Seeger, 1965) το Δικαστήριο αναγνώρισε την «ιδιότητα του αντιρρησία συνείδησης» για άτομα που διατηρούν μια

«ειλικρινή και ουσιαστική πεποίθηση» η οποία «καταλαμβάνει μια θέση στη ζωή του κατόχου της, παράλληλη και υποστηριζόμενη από την ορθόδοξη πίστη στο Θεό.» Ο ορισμός που παρέχεται από το Κογκρέσο είναι εξίσου αφαιρετικός και ασαφής: Στην Πράξη Πολιτικών Δικαιωμάτων του 1964, το Κογκρέσο καθορίζει τη θρησκεία ως «μια πεποίθηση που [πρέπει να] διεξάγεται με ειλικρίνεια, και εντός των ιδίων του πιστού αντιλήψεων περί του θρησκευτικού του δόγματος». (Joshua R. Stein, *The Harvard Crimson* 2007).

1.4. Η Ευρωπαϊκή πολιτική για την προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας εντός και εκτός ΕΕ

Τα τελευταία χρόνια η προώθηση και προστασία της ελευθερίας της θρησκείας ή πίστης βρίσκεται σε αρκετά περίοπτη θέση στην ατζέντα της ΕΕ, καθώς η θρησκευτική ελευθερία δέχεται με αυξητική τάση πλήγματα σε πολλά μέρη του κόσμου. Το δικαίωμα αυτό τελεί υπό καθεστώς αυξανόμενων παραβιάσεων και επιθέσεων από κρατικούς, μη κρατικούς φορείς ή και των δύο. Χιλιάδες πρόσωπα που ανήκουν σε θρησκευτικές μειονότητες υπόκεινται σε διωγμούς και αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις περιοχές στις οποίες κατοικούσαν εδώ και αιώνες. Η άνοδος της βίας και του εξτρεμισμού καθώς επίσης και οι απειλές που προέρχονται κυρίως από τη Μέση Ανατολή, έχουν κεντρίσει το ενδιαφέρον αρκετών Συνόδων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και θεσμικών οργάνων της Ε.Ε. Πολλοί Ευρωπαίοι ηγέτες και διαμορφωτές της πολιτικής επικεντρώνονται στο να δοθεί προτεραιότητα στην ελευθερία της θρησκείας ή πίστης, από κοινού με άλλα ανθρώπινα δικαιώματα όπως είναι η ελευθερία της έκφρασης και η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ρήτρες αιρεσιμότητας (conditionality clauses) για τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης και της θρησκευτικής ελευθερίας, που περιέχονται πλέον στις συμφωνίες για το εμπόριο και τη συνεργασία της ΕΕ με κράτη μη μέλη της. Έχει διαπιστωθεί πως οι εμπορικές σχέσεις αποτελούν φυσικές διόδους για την επίτευξη προώθησης κανονιστικών στόχων όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα. Νομικές πράξεις που διέπουν τις σχέσεις αυτές αποτελούν ισχυρό μοχλό για την πραγμάτωση των στόχων αυτών, ιδίως μέσω των ρητρών αιρεσιμότητας. Η εφαρμογή αυτών των ρητρών που αποτέλεσε σαφώς την φιλοσοφία της ΕΕ έως το 1995, επιβεβαιώθηκε από το Στρατηγικό Πλαίσιο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, με την οποία το Συμβούλιο προβλέπει συγκεκριμένες δράσεις σχετικά με τα διμερή μέσα ώστε οι εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες να συνάπτονται με τρόπο που να προωθούνται τα ανθρώπινα

δικαιώματα. Σκιαγραφώντας μια σύντομη αξιολόγηση του κατά πόσον και σε ποιο βαθμό οι φιλοδοξίες της ΕΕ στον τομέα αυτό έχουν επιτευχθεί η αποτίμηση είναι αμφίσημη. Από την άποψη της αποτελεσματικότητας, η ΕΕ δεν έχει παρεκκλίνει από την πολιτική της συστηματικής σύνδεσης των εμπορικών συμφωνιών με τα ανθρώπινα δικαιώματα συμπεριλαμβάνοντας ρήτρες «ουσιωδών στοιχείων» (essential element clauses) σε όλες της γενικές εμπορικές συμφωνίες από το 1995. Η εφαρμογή των ρητρών δυνητικά παρέχουν έναν αυστηρό μηχανισμό μέσω του οποίου η ΕΕ μπορεί να τιμωρήσει τρίτες χώρες με τις οποίες έχει συνάψει συμφωνίες όταν διαπιστώνεται μαζική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επιπλέον μέσω του συσχετισμού των εμπορικών σχέσεων με τη βελτίωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επιτυγχάνεται η προσέγγιση και η ενίσχυση του διαλόγου με τα τρίτα κράτη. Από την άποψη της νομιμότητας, η εικόνα είναι επίσης μάλλον συγκρουσιακή αναδεικνύοντας επιχειρήματα που υποστηρίζουν ότι η επιμονή στην βελτίωση των προτύπων για τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν θα πρέπει να αποτελέσει συγκεκριμένο οικονομικό προστατευτισμό, θέτοντας υπό αμφισβήτηση το συγκριτικό πλεονέκτημα των αναπτυσσόμενων χωρών ιδιαίτερος όταν πολλά εκ των οποίων αποτελούν πρώην αποικιακές δυνάμεις (ACP states). (Nicolas Hachez 2015). <https://ghum.kuleuven.be/ggs/publications/wp158hachez.pdf>

Η ταχύτατη και δραματική επιδείνωση της ασφάλειας των Χριστιανών και άλλων εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων στη Μέση Ανατολή και των κοινοτήτων τους, καθώς και οι ολοένα αυξανόμενες βάρβαρες πρακτικές προς τις Κοινότητες από τις τρομοκρατικές οργανώσεις, με επικεφαλής το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος (ISIS), που συνιστούν βίαια εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και πράξεις γενοκτονίας έχουν καταστήσει την ΕΕ τον πιο σημαντικό διακρατικό φορέα για την προώθηση και προστασία της ελευθερίας της θρησκείας ή πίστης. Απαγωγές, δολοφονίες, ακραίες βιαιοπραγίες κ.λ.π. αυξάνονται και εντείνονται τον τελευταίο καιρό και υπό διαφορετικές μορφές, πλήττοντας τον πυρήνα του πανανθρώπινου πολιτισμού. Η ανθρώπινη ζωή απαξιώνεται εντελώς, αποβαίνοντας μέσο προς επίλυση ιδιοτελών σκοπών και σκληρών επιδιώξεων. Η ΕΕ από την πλευρά της έθιξε τις παραβιάσεις αυτές της θρησκευτικής ελευθερίας μέσα από τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, της διπλωματικής δράσης, των δηλώσεων, τους πολιτικούς και για τα ανθρώπινα δικαιώματα διαλόγους.

Σε αυτό το κλίμα της γενικής επιδείνωσης, πρωταρχικό μέλημα της ευρωπαϊκής πολιτικής κατέστη η προάσπιση της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης ή πεποίθησης ως θεμελιώδους και βασικού δικαιώματος που πρέπει να γίνεται σεβαστό από όλους. Η αλήθεια βέβαια είναι ότι δυστυχώς πήρε αρκετό χρόνο στην ΕΕ να καταλήξει στις κατευθυντήριες γραμμές για την προαγωγή και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης (European Council, 2013).

Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές αποτελούν σημαντικό ορόσημο και δείκτη της ευαισθητοποίησης εντός της ΕΕ για το ότι :

- Το δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία ή ελευθερία των θρησκευτικών πεποιθήσεων αξίζει προστασίας, όπως και τα εργασιακά δικαιώματα, τα δικαιώματα των γυναικών ή η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Αναπόσπαστο δε μέρος της ελευθερίας θρησκευτικής συνείδησης ή πεποιθήσεων αποτελεί το δικαίωμα κάθε ατόμου να εκδηλώνει την εν λόγω ελευθερία μόνο του ή από κοινού με άλλους βάσει των αρχών της ισότητας, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της καθολικότητας.

- Η ελευθερία από τον εξαναγκασμό σε άσκηση ή ενστερνισμό θρησκείας ή πεποιθήσεων και η ελευθερία των γονέων και κηδεμόνων να εξασφαλίζουν τη θρησκευτική και ηθική εκπαίδευση δεν είναι δυνατόν να περιορίζονται. Οποιαδήποτε άλλη εκδήλωση του δικαιώματος της ελευθερίας θρησκευτικής συνείδησης ή πεποιθήσεων μπορεί να υπόκειται μόνο σε «περιορισμούς που προβλέπονται από τον νόμο και είναι αναγκαίοι για την προστασία της δημόσιας ασφάλειας, τάξης, υγείας ή ηθών ή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων ταυτόχρονα, οι περιορισμοί πρέπει να ερμηνεύονται αυστηρά, να σχετίζονται άμεσα και να είναι ανάλογοι προς τα προστατευόμενα δικαιώματα τρίτων, ενώ πρέπει να επιτυγχάνεται η σωστή ισορροπία.»

- Οι επιθέσεις κατά της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης αυξάνονται σε πολλές περιοχές του κόσμου, και μάλιστα μερικές φορές αποτελούν μέρος εκστρατειών εκφοβισμού ή διωγμού συγκεκριμένων θρησκευτικών ή δογματικών ομάδων.

- Η προώθηση και προστασία του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης συνιστά σημαντικό αντικείμενο της εξωτερικής της πολιτικής και συσχετίζεται με άλλα δικαιώματα, όπως την εύρυθμη λειτουργία της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου.

- Τα κράτη έχουν το πρωταρχικό καθήκον να διασφαλίζουν ότι τα νομοθετικά τους συστήματα παρέχουν σε όλη την επικράτειά τους και σε όλους, άνευ αποκλεισμών ή διακρίσεων, επαρκείς και ουσιαστικές εγγυήσεις ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που έχουν αγνωστικιστικές ή αθεϊστικές

πεποιθήσεις, των μειονοτήτων και των αυτοχθόνων λαών, και να διασφαλίζουν τα δικαιώματά τους. Τα κράτη πρέπει να αντιμετωπίζουν όλα τα άτομα ισότιμα, χωρίς να εισάγουν διακρίσεις που βασίζονται στη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις τους.

Η επιτυχής εφαρμογή των κατευθυντήριων αρχών εξαρτάται από την υποστήριξη του όλου εγχειρήματος της ΕΕ από ένα ευρύ φάσμα οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, περιλαμβανομένων οργανώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και ομάδων που βασίζονται στη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις. Οι πόλοι επαφής για τα ανθρώπινα δικαιώματα στις αντιπροσωπείες της ΕΕ πρέπει να διατηρούν τακτική επικοινωνία με τις εν λόγω οργανώσεις, προκειμένου να είναι σε θέση να εντοπίζουν το συντομότερο δυνατόν τα προβλήματα που ανακύπτουν στον τομέα της ελευθερίας θρησκευτικής συνείδησης ή πεποιθήσεων στις οικείες χώρες και να λαμβάνουν άμεσα δράση (European Council, 2013).

Οι κατευθυντήριες γραμμές χαράσσουν τα διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα όσον αφορά τη θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων και παρέχουν σαφείς πολιτικές κατευθύνσεις για τον τρόπο με τον οποίο οι υπάλληλοι των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των κρατών μελών της ΕΕ οφείλουν να χειρίζονται τις επαφές τους με τρίτες χώρες, διεθνείς οργανισμούς ή οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στον συγκεκριμένο τομέα. Επίσης, παρέχουν στους υπαλλήλους πρακτικές κατευθύνσεις σχετικά με τους τρόπους πρόληψης των παραβιάσεων της θρησκευτικής ελευθερίας και της ελευθερίας των πεποιθήσεων, ανάλυσης περιπτώσεων και αποτελεσματικής αντίδρασης στις παραβιάσεις, οπουδήποτε αυτές παρατηρούνται, προκειμένου να προάγουν και να προστατεύουν τη θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων κατά την άσκηση της εξωτερικής δράσης της ΕΕ.

Μετά την έγκριση των κατευθυντήριων γραμμών για την θρησκευτική ελευθερία ή πίστη της ΕΕ από το Συμβούλιο στις 24 Ιουνίου του 2013, οι υπάλληλοι της ΕΕ κλήθηκαν να εξετάσουν την εφαρμογή των εργαλείων και των μέσων που διατίθενται στις κατευθυντήριες γραμμές. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE) (EAAS) διοργάνωσε εκπαιδευτικά σεμινάρια σχετικά με τη γνώση της θρησκείας και την ικανότητα να ασχοληθεί με θρησκείες για τους διπλωμάτες, τους υπαλλήλους και τους πολιτικούς στο επιτελείο τους όσο και στον ευρύτερο τομέα. Η εκπαίδευση επικεντρώθηκε στην αύξηση της κατανόησης του ρόλου της θρησκείας στην εξωτερική πολιτική με γνώμονα το προσωπικό της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης να καταρτισθεί στον εντοπισμό και στην προληπτική αντιμετώπιση εντάσεων και συγκρούσεων μεταξύ των θρησκευτικών κοινοτήτων.

Ωστόσο, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Διακομματικής ομάδας για τη Θρησκευτική Ελευθερία ή Πίστη και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα FoRB & RT (2016) οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη θρησκευτική ελευθερία ή πίστη απέχουν πολύ από την πλήρη εφαρμογή τους κατά τη διεξαγωγή εργασιών του προσωπικού της ΕΑΑΣ, τις δράσεις των διπλωματών των κρατών-μελών και το έργο των Επιτροπών. Κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων με αξιωματούχους της ΕΕΑΣ και των εκπροσώπων των κρατών μελών αναφέρθηκε ότι, κατά βάση, διαπιστώθηκε ανεπάρκεια στην υιοθέτηση και εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ.

Σήμερα, δυστυχώς, βρισκόμαστε ενώπιον μίας θρησκευτικής γενοκτονίας, εξαπλωμένης σε δύο ηπείρους, η οποία μετράει ήδη χιλιάδες φριχτά δολοφονημένα θύματα. Οι άνθρωποι οδηγούνται στον θάνατο από τους ίδιους θύτες, που προηγουμένως έχουν καταστρέψει ανεκτίμητες πολιτισμικές παρακαταθήκες των αρχαίων λαών της Ανατολής.

Οι ιδιαίτερα βίαιες και εκτεταμένες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το ISIS, το ISIS/Da'esh και άλλες τρομοκρατικές ομάδες στη Συρία και το Ιράκ καταδικάστηκαν απερίφραστα από την ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε τα συμπεράσματα της Ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής για τη Συρία και το Ιράκ καθώς για την απειλή του ISIS/Da'esh τον Μάρτιο του 2015, καταδικάζοντας τις θηριωδίες και τις καταπατήσεις των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά των θρησκευτικών και εθνοτικών ομάδων στην περιοχή, ενώ παράλληλα εξέφρασε και την ανησυχία του για την επιδείνωση της όλης κατάστασης, σημειώνοντας ότι οι Χριστιανοί στοχοποιούνται όλο και περισσότερο από εξτρεμιστικές ομάδες.

Σύμφωνα με μία έκθεση του Pew Research Center που δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2015 τα 3/4 περίπου του παγκόσμιου πληθυσμού ζουν σε χώρες με υψηλούς ή πολύ υψηλούς θρησκευτικούς περιορισμούς και μάλιστα με το ποσοστό αυτό να τείνει προς τα άνω (<http://www.pewforum.org/2015/02/26/religious-hostilities>). Ο διεθνής οργανισμός "Open Doors" για την παροχή υπηρεσιών στους διωκόμενους χριστιανούς σε όλο τον κόσμο, ο οποίος δημοσίευσε την ετήσια κατάταξη των χωρών για το 2016, διαπιστώνει ότι μεταξύ των θρησκευτικών ομάδων σε όλο τον κόσμο οι Χριστιανοί διώκονται περισσότερο (<http://www.opendoorsuk.org/persecution/trends.php>). Ο οργανισμός μάλιστα παραθέτει στοιχεία, τα οποία τεκμηριώνουν το γεγονός ότι από έτος σε έτος οι διακρίσεις και οι διώξεις αυξάνονται, ενώ χαρακτηρίζει το έτος 2015 ως «έτος φόβου» για τους χριστιανούς και καλεί την παγκόσμια κοινότητα να αναλάβει άμεση δράση για την υποστήριξή τους. Ομοίως και στην έκθεση για την ελευθερία της σκέψης από τη Διεθνή Ανθρωπιστική και Ηθική Ένωση διαπιστώνεται ότι τα μη θρησκευόμενα άτομα γίνονται στόχος εκστρατειών μίσους σε όλον τον κόσμο και παρουσιάζει μία

αύξηση της βίας (IHEU, 2014).

Η πιο ανησυχητική σκέψη σύμφωνα με την Διακομματική ομάδα για τη Θρησκευτική Ελευθερία ή Πίστη και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα (FoRB & RT, 2015) είναι ότι ορισμένες χώρες εξακολουθούν να αρνούνται την οικουμενικότητα του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης. Στην πραγματικότητα, τα τελευταία χρόνια, ένας αυξανόμενος αριθμός χωρών φαίνεται να ταυτίζεται με μια συγκεκριμένη θρησκεία ή πίστη, παρά τα όσα κατοχυρώνονται προσχηματικά στη νομοθεσία τους. Η τάση αυτή είναι ιδιαίτερα αισθητή σε τμήματα της Ασίας, της Αφρικής και της Ανατολικής (εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης) Ευρώπης. Μια δεύτερη πηγή ανησυχίας σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της FoRB & RT για το 2014, είναι η ενίσχυση των μη κρατικών φορέων, εξτρεμιστικών ισλαμικών ομάδων με εδαφικές φιλοδοξίες, όπως η Boko Haram και η ISIS/Daesh. Ορισμένες από αυτές τις ομάδες επωφελούνται το από κενό που άφησε με την υποχώρησή της η κεντρική κυβέρνηση στα χρεοκοπημένα κράτη ή είναι μεταξύ των κύριων λόγων για τους οποίους ορισμένα κράτη ή μέρος αυτών, χρεοκοπούν (FoRB & RT, 2015).

Σε αυτό το πλαίσιο, η εφαρμογή των ενωσιακών κατευθυντήριων γραμμών του 2013 σχετικά με τη θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων παρέμεινε προτεραιότητα και για το 2015. Με βάση αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές, έγιναν πολλές δηλώσεις και απευθύνθηκαν πολλές εκκλήσεις προκειμένου να υπενθυμιστεί στα κράτη το πρωταρχικό τους καθήκον να προστατεύουν όλους τους πολίτες τους —και κυρίως άτομα που ανήκουν σε θρησκευτικές μειονότητες— από τις διακρίσεις, τη βία και άλλες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η ΕΕ ανανέωσε το σχέδιο δράσης της για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Δημοκρατία (European Council, 2015), αναθεωρώντας τις πρωτοβουλίες της για τη θρησκευτική ελευθερία ή πίστη και προτείνοντας νέους τρόπους για την προώθηση και την προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης στην εξωτερική δράση της. Παράλληλα, η ΕΕ κάλεσε όλες τις χώρες να ανακαλέσουν όλους τους νόμους που φυλακίζουν ή δημιουργούν διακρίσεις σε βάρος ατόμων που εγκαταλείπουν ή αλλάζουν τη θρησκεία τους, ειδικά εάν η ποινή που προβλέπεται είναι η θανατική ποινή.

Η θρησκευτική ελευθερία και η ελευθερία των πεποιθήσεων τέθηκαν συστηματικά επί τάπητος σε διάφορα επίπεδα πολιτικού διαλόγου με πολλούς εταίρους, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο των διαλόγων και των διαβουλεύσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η ΕΕ ασχολήθηκε επίσης, μέσω δημόσιων δηλώσεων και διακριτικής διπλωματίας, με ορισμένες ατομικές περιπτώσεις, όπως αυτήν της Asia Bibi, χριστιανής που καταδικάστηκε για βλασφημία από πακιστανικό δικαστήριο.

Σε πολυμερές επίπεδο, η ΕΕ παρουσίασε πρωτοβουλίες για τη θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων τόσο στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όσο και στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (ΓΣΗΕ). Κατά τη σύνοδο του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΣΑΔ 28) τον Μάρτιο του 2015, το Ψήφισμα για τη θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων που υπεβλήθη από την ΕΕ εγκρίθηκε ομόφωνα [2015/2572 (RSP)]. Το ψήφισμα περιείχε αναφορά στην έκθεση του Ειδικού Εισηγητή για την θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων σχετικά με την ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι συλλογικές εκδηλώσεις θρησκευτικού μίσους. Επιβεβαιώθηκε η ρητή αναφορά στο δικαίωμα «να μην έχει» κάποιος θρήσκευμα, η οποία εισήχθη για πρώτη φορά στο ψήφισμα του 2013. Στο περιθώριο του ΣΑΔ 28, η αντιπροσωπία της ΕΕ στη Γενεύη διοργάνωσε παράλληλη εκδήλωση με τον Ειδικό Εισηγητή για τη θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων, προκειμένου να διερευνηθούν τρόποι για την αντιμετώπιση του θρησκευτικού μίσους στο σημερινό διεθνές πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10255-2016-INIT/el/pdf>.)

Κατά την 70ή σύνοδο της ΓΣΗΕ, εγκρίθηκε επίσης ομόφωνα το ψήφισμα που υπεβλήθη από την ΕΕ σχετικά με την θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων. Η ΕΕ πέτυχε τον κύριο στόχο της, την προστασία των ατόμων τα οποία ανήκουν σε θρησκευτικές κοινότητες και μειονότητες σε ολόκληρο τον κόσμο, διασφαλίζοντας ρητή αναφορά στον θρησκευτικό εξτρεμισμό που θίγει τα δικαιώματα των πολιτών καθώς και έκκληση προς τα κράτη να παρέχουν επαρκή προστασία σε πρόσωπα και κοινότητες που διατρέχουν κίνδυνο βίαιης επίθεσης λόγω της θρησκείας ή των πεποιθήσεών τους (<http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/06/20-fac-human-rights-report-2015/>).

Η ΕΕ συνέχισε να συνεργάζεται με την Οργάνωση Ισλαμικής Συνεργασίας (Organisation of Islamic Cooperation) (OIC) για την εφαρμογή του ψηφίσματος 16/1834 και συμμετείχε στην 5η συνεδρίαση της Διαδικασίας της Κωνσταντινούπολης, που πραγματοποιήθηκε στην Τζέντα τον Ιούνιο του 2015. (EEAS Annual Report 2014). https://eeas.europa.eu/human_rights/docs/2014-hr-annual-report_en.pdf

Η ΕΕ εξέφρασε την οικονομική της στήριξη στην δράση της «κοινωνία των πολιτών» για την προώθηση της θρησκευτικής ελευθερίας μέσα από το πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Οργάνου για τη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα για τα έτη 2014-2020. Το 2015 συνεχίστηκε στην Ασία, την Ευρασία και τη Μέση Ανατολή η υλοποίηση έργων για τη θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων που επελέγησαν στο πλαίσιο της παγκόσμιας πρόσκλησης υποβολής

προτάσεων του Ευρωπαϊκού Μέσου για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΜΔΔΑ) ως κύριο μέσο χρηματοδότησης της εξωτερικής δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Το ΕΜΔΔΑ, χάρη στο κύριο πλεονέκτημά του, τη δυνατότητά του, δηλαδή, να χρησιμοποιείται χωρίς να χρειάζεται η συγκατάθεση των κυβερνήσεων των χωρών υποδοχής, μπορεί να επικεντρώνεται σε ευαίσθητα ζητήματα και καινοτόμες προσεγγίσεις και να συνεργάζεται απευθείας με απομονωμένες ή περιθωριοποιημένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Επιπλέον, χορηγήθηκε πρόσθετη χρηματοδότηση σε περιορισμένο αριθμό εφεδρικών έργων, με αποτέλεσμα η στήριξη που παρέχει το ΕΜΔΔΑ για την προώθηση της θρησκευτικής ελευθερίας και της ελευθερίας των πεποιθήσεων να υπερβεί τα 11 εκατ. ευρώ. Το ΕΜΔΔΑ καλύπτει πλέον δραστηριότητες σχετικές με τη θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία των πεποιθήσεων σε όλες τις περιοχές του πλανήτη (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10255-2016-INIT/el/pdf>).

Υπό τις συνθήκες αυτές, κρίθηκε αναγκαία από ορισμένα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου η ίδρυση μιας Διακομματικής Ομάδας, η οποία θα είχε ως στόχο την ενίσχυση της ΕΕ στο έργο της για την προώθηση της θρησκευτικής ελευθερίας και πίστης (European Intergroup FoRB & RT). Η διακομματική ομάδα για την Ελευθερία της Θρησκείας ή των πεποιθήσεων, η οποία θα αναπτύξει τις δράσεις της εντός του χρονικού διαστήματος 2014-2019, σκοπεύει να αντιμετωπίσει τις διώξεις των χριστιανών στο Ιράκ και τη Συρία.

Στην πρόσφατη παρουσίαση της ετήσιας έκθεσης για το 2015 από τη διακομματική ομάδα του Ευρωκοινοβουλίου για την ελευθερία της θρησκείας ή πίστης και τη θρησκευτική ανεκτικότητα στις Βρυξέλλες εκφράστηκε η ανησυχία και η θέληση των βουλευτών να κάνουν ό,τι είναι δυνατόν για την εξάλειψη των φαινομένων αυτών (European Intergroup FoRB & RT, 2016).

Κεφάλαιο Δεύτερο : Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, οι πολιτικές ομάδες, οι ομάδες συμφερόντων και ο ρόλος τους στην προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας σε χώρες εκτός και εντός ΕΕ

2.1. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην προώθηση και προστασία της

Θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας εντός και εκτός ΕΕ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) αποτελεί βασικό συντελεστή στον αγώνα για τη δημοκρατία, την ελευθερία του λόγου και τα δικαιώματα των καταπιεσμένων. Συμβάλλει στις πολιτικές της Ένωσης και παρακολουθεί το έργο των λοιπών θεσμικών της οργάνων. Τα δε ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν μία από τις κύριες προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αφιερώνει το απόγευμα της Πέμπτης κάθε συνόδου Ολομέλειας στο Στρασβούργο, για να επισημάνει περιπτώσεις κατάφωρης παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανά τον κόσμο. Οι συζητήσεις και τα ψηφίσματα που εγκρίνονται από τους βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου συνεισφέρουν στην ευαισθητοποίηση του κοινού όσον αφορά την κατάχρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παροτρύνουν ορισμένες κυβερνήσεις να επανεξετάσουν τις πράξεις τους, περιλαμβανομένων και αποφάσεων για την επιβολή της θανατικής ποινής. Πολλές φορές μάλιστα έχουν ωθήσει εθνικά κοινοβούλια να σταματήσουν τις εργασίες τους σχετικά με τη δρομολόγηση ορισμένων νομοθετημάτων. Τα ψηφίσματα μπορούν να αποτελούν μέρος της νομοθετικής διαδικασίας, αποτέλεσμα εκθέσεων πρωτοβουλίας των κοινοβουλευτικών επιτροπών ή αποτέλεσμα της συζήτησης κατεπείγοντος (άρθρο 122 του Κανονισμού του ΕΚ).

Η Υποεπιτροπή του Κοινοβουλίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου διοργανώνει ακροάσεις σχετικά με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών, προκειμένου να παράσχει στοιχεία για τα ψηφίσματα. Η Υποεπιτροπή ασχολείται επίσης με την καθημερινή διεκπεραίωση των φακέλων σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ οι αντιπροσωπείες της επισκέπτονται τακτικά τις αντίστοιχες χώρες.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν βασικό στοιχείο στις συναντήσεις με κοινοβούλια χωρών που δεν ανήκουν στην ΕΕ και στις περιφερειακές κοινοβουλευτικές συνελεύσεις. Για να εξασφαλιστεί η συνέπεια και η αξιοπιστία των δραστηριοτήτων του Κοινοβουλίου, εγκρίθηκαν το 2011 οι «Κατευθυντήριες γραμμές για τις διακοινοβουλευτικές αντιπροσωπείες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της δημοκρατίας κατά τις επισκέψεις τους σε τρίτες χώρες».

Όσον αφορά στην προώθηση και προστασία της ελευθερίας της θρησκείας ή των πεποιθήσεων σε χώρες εντός και εκτός της ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξακολουθεί να εκφράζει τη δέσμευσή του και να διακηρύττει πως αυτή αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των μελών

του. Πολυάριθμες εκδηλώσεις και συνεδριάσεις διοργανώθηκαν από ευρωβουλευτές κατά τα έτη 2014, 2015 και 2016, ειδικά αφιερωμένες στο κατεπείγον ζήτημα της δίωξης των θρησκευτικών μειονοτήτων στο Ιράκ και τη Συρία.

Επιπροσθέτως, αξίζει να σημειώσουμε πώς το ΕΚ έχει υιοθετήσει πληθώρα Ψηφισμάτων για:

- Την κατάσταση στο Ιράκ και τη Συρία και την επίθεση του Ισλαμικού Κράτους, , συμπεριλαμβανομένης της δίωξης των μειονοτήτων (Σεπτέμβριος 2014)
- Την ανθρωπιστική κρίση στο Ιράκ και τη Συρία, ιδίως στο πλαίσιο του Ισλαμικού Κράτους (Φεβρουάριος, 2015)
- Τις πρόσφατες επιθέσεις και απαγωγές από το ISIS/Da'esh στη Μέση Ανατολή, ιδίως των Ασσύριων (Μάρτιος 2015)
- Τη δολοφονική επίθεση μαχητών του ISIS στο Παρίσι (Νοέμβριος 2015)

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε επίσης την τελευταία ετήσια έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία στον κόσμο και την πολιτική της ΕΕ (Μάρτιος 2015). Η έκθεση περιελάμβανε ένα λεπτομερές κεφάλαιο για την ελευθερία της θρησκείας ή πεποιθήσεων, σχετικά με τις διώξεις των πολυάριθμων θρησκευτικών ή δογματικών μειονοτήτων. Ωστόσο, ο κατάλογος δεν είναι εξαντλητικός και δεν ανέφερε για παράδειγμα, τη δίωξη των Μπαχάι, των Ινδουιστών και των άθεων. Η έκθεση δεν περιέλαβε όμως αρκετές σημαντικές τροπολογίες που κατατέθηκαν από την διακομματική ομάδα FoRB & RT, σχετικά με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της «κοινωνίας των πολιτών» στα σεμινάρια κατάρτισης για τη θρησκευτική ελευθερία ή πίστη, που διοργανώθηκαν από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερική Δράσης και τα κράτη-μέλη.

2.2. Οι πολιτικές ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Η ΕΕ αντιμετωπίζεται ως μία ιδιόμορφη διακρατική συνεργασία, καθώς σε ορισμένες ιδιότητές της προσεγγίζει έναν διεθνή οργανισμό, ενώ σε άλλες ένα μάλλον συνομοσπονδιακό κράτος.

Κατά τον Hix (1999) η ΕΕ αποτελεί ένα πολιτικό σύστημα, παρά το γεγονός ότι δεν υφίσταται κράτος. Άλλωστε, όπως υποστηρίζει ο συγγραφέας, η ίδια η έννοια του πολιτικού συστήματος αναπτύχθηκε διότι η έννοια Κράτος φαινόταν πολύ περιοριστική στο να περιγράψει το πολιτικό φαινόμενο και τις διαδικασίες του. Κατ' αυτόν η ΕΕ αποτελεί πολιτικό σύστημα, καθώς σε αυτήν υφίσταται ένα σταθερά και με σαφήνεια ορισμένο σύνολο θεσμών για τη συλλογική λήψη των αποφάσεων και κανόνες που διέπουν τη σχέση μεταξύ των θεσμών. Τόσο οι πολίτες, όσο και οι κοινωνικές ομάδες προσπαθούν να επιτύχουν τους στόχους τους μέσω του συστήματος αυτού (Hix, 1999).

Οι πολιτικές ομάδες του ΕΚ από κοινού με τις ομάδες συμφερόντων ή πίεσης (lobbies), αποτελούν τις δύο παραδοσιακές μορφές εκπροσώπησης και εναρμόνισης συμφερόντων.

Η οργανωτική δομή και η λειτουργία του ΕΚ περιστρέφεται γύρω από τις πολιτικές ομάδες. Αυτές σύμφωνα με τον Raunio (1997) αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της εσωτερικής οργάνωσης του Κοινοβουλίου παρέχοντάς του σταθερότητα, συνοχή και αποτελεσματικότητα κατά τη λειτουργία του. Χωρίς αυτές η εσωκοινοβουλευτική διαδικασία λήψης αποφάσεων θα ήταν πολύ πιο δύσκολη και απρόβλεπτη. Οι πολιτικές ομάδες ρυθμίζουν κάθε σημαντικό ζήτημα, από το ποιος θα είναι ο επόμενος πρόεδρος του Κοινοβουλίου και ποιοι θα είναι πρόεδροι των διαφόρων επιτροπών έως το ποιοι ευρωβουλευτές θα αναλάβουν ποιες νομοθετικές εκθέσεις και ποιοι θα μιλήσουν στις συνεδριάσεις της Ολομέλειας και για πόση ώρα (Hix, 2007). Ταυτόχρονα επιτελούν και έναν πιο έμμεσο ρόλο, καθώς συνδέουν το ΕΚ με τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών προσδίδοντας μια κομματική χροιά στις μεταξύ τους σχέσεις καθώς τα τελευταία αναμιγνύονται ολοένα και περισσότερο στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ (Ladrech, 1996).

Πριν από κάθε ψηφοφορία στην ολομέλεια, οι πολιτικές ομάδες εξετάζουν τις εκθέσεις των κοινοβουλευτικών επιτροπών και υποβάλλουν τροπολογίες. Η θέση κάθε πολιτικής ομάδας αποφασίζεται μετά από συζήτηση στους κόλπους της ομάδας. Κανένας βουλευτής δεν μπορεί να υποχρεωθεί να δώσει συγκεκριμένη ψήφο.

Η ύπαρξη των ομάδων αυτών συνδέεται άμεσα με την εξέλιξη του ΕΚ από ένα συμβουλευτικό όργανο αρχικά, σε ένα από τα σημαντικότερα υπερεθνικά όργανα της Ένωσης και συνομοθέτη του Συμβουλίου εντός της Ένωσης, η οποία είχε ως επακόλουθο τη δημιουργία και την εξέλιξη του ευρύτερου θεσμικού πλαισίου εντός του οποίου δημιουργήθηκαν και πλέον λειτουργούν (Judge & Earnshaw, 2003).

Οι πολιτικές ομάδες του ΕΚ παρέχουν την ευκαιρία στα άτομα να συμπαραταχθούν με τους ομοϊδεάτες τους που προέρχονται από άλλα κράτη-μέλη με στόχο την προώθηση πολιτικών, λαμβάνοντας υπόψη τις αυξημένες δυνάμεις που διαθέτει ο εν λόγω θεσμός σε σύγκριση με παρόμοιους άλλους θεσμούς σε διεθνές επίπεδο. Υπό μια άλλη οπτική η εξέλιξη αποτελεί προσπάθεια καθιέρωσης ομοσπονδιακού τύπου πολιτικής οργάνωσης, η οποία θα λειτουργούσε συμβολικά ενάντια στο φαινόμενο του εθνικισμού (Kreppel, 2002, Raunio, 1997).

Αρχικά οι αρμοδιότητες του ΕΚ ήταν αρκετά περιορισμένες. Ο ρόλος του ήταν κυρίως συμβουλευτικός, χωρίς να έχει περαιτέρω δυνατότητα να ασκήσει άμεση επιρροή. Κατά συνέπεια ο τρόπος με τον οποίον δραστηριοποιούνταν οι πολιτικές ομάδες στο εσωτερικό του ήταν κατά πολύ διαφορετικός από αυτόν που γνωρίζουμε σήμερα. Η δράση αυτών των ομάδων επικεντρωνόταν ως επί το πλείστον στην προσπάθεια δημοσιοποίησης διαφόρων θεμάτων με στόχο την ενίσχυση της υποστήριξης γύρω από αυτά. Κατά συνέπεια τα πρώτα χρόνια η συναίνεση μεταξύ των πολιτικών ομάδων δεν ήταν απαραίτητη για να επιτευχθούν οι στόχοι τους. Τούτο συνέβαινε για δύο κυρίως λόγους : αφενός γιατί η υιοθέτηση περισσότερο ακραίων απόψεων ήταν αυτή που προσέλκυε συνήθως το μεγαλύτερο ενδιαφέρον του τύπου και της κοινής γνώμης και άρα τύγγανε και ευρύτερης δημοσιότητας και αφετέρου γιατί ούτως ή άλλως οι προτάσεις τους σπάνια εφαρμόζονταν πλήρως. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα ένα αρκετά κατακερματισμένο και πολωμένο κομματικό σύστημα χωρίς περιθώρια αλλά κυρίως προθυμία για συμβιβασμό.

Μετά την υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης και κυρίως μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ τα πράγματα άλλαξαν ριζικά (Kreppel, 2002, Raunio, 1997). Οι νομοθετικές αρμοδιότητες του Κοινοβουλίου ενισχύθηκαν σημαντικά. Ως εκ τούτου εφόσον οι πολιτικές ομάδες επιθυμούσαν οι προτάσεις τους να τύχουν κάποιας ανταπόκρισης θα έπρεπε σε πρώτο επίπεδο να φροντίζουν ώστε αυτές να είναι αρκετά μετριοπαθείς προκειμένου να κερδίσουν την αποδοχή της Επιτροπής και του Συμβουλίου. Προς το συμβιβασμό ωθούσε άλλωστε και η ανάγκη επίτευξης απόλυτης πλειοψηφίας στο τελικό στάδιο της νομοθετικής δραστηριότητας του ΕΚ.

Κάθε πέντε χρόνια, οι πολίτες της ΕΕ επιλέγουν εκείνους που θα τους εκπροσωπήσουν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το θεσμικό όργανο που εκλέγεται με άμεση ψηφοφορία και εκφράζει τα συμφέροντά τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ.

Κάθε κράτος μέλος δικαιούται να εκλέξει έναν ορισμένο αριθμό ευρωβουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου . Η κατανομή των εδρών καθορίζεται στις Συνθήκες της ΕΕ βάσει της

αρχής της «φθίνουσας αναλογικότητας». Οι χώρες με μεγαλύτερο πληθυσμό έχουν περισσότερες έδρες από τις χώρες με μικρότερο πληθυσμό, αλλά οι μικρότερες χώρες διαθέτουν περισσότερες έδρες από όσες θα διέθεταν αν εφαρμοζόταν το σύστημα της απλής αναλογικής (Delgado-Márquez, 2013).

Οι βουλευτές από διαφορετικές χώρες της ΕΕ συγκροτούν πολιτικές ομάδες βάσει των πολιτικών πεποιθήσεών τους και όχι της εθνικότητάς τους. Για να αποκτήσει το επίσημο καθεστώς της πολιτικής ομάδας, η κάθε ομάδα πρέπει να απαρτίζεται από τουλάχιστον 25 βουλευτές, από το 1/4 τουλάχιστον των κρατών μελών (δηλαδή πρέπει να έχουν εκλεγεί τουλάχιστον σε 7 κράτη μέλη). Κάθε βουλευτής μπορεί να ανήκει σε μία μόνο πολιτική ομάδα. Ορισμένοι βουλευτές δεν ανήκουν σε καμία πολιτική ομάδα και στην περίπτωση αυτή ανήκουν στους μη εγγεγραμμένους βουλευτές (<https://www.aegee.org/yvote2014/voting-guide/the-european-political-groups-and-political-parties/>).

Σήμερα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπάρχουν οκτώ πολιτικές ομάδες :

(α) Κοινοβουλευτική Ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (Χριστιανοδημοκράτες) (EPP). Πρόκειται για το κεντρο-δεξιό ευρωπαϊκό πολιτικό κόμμα που διακηρύσσει ότι υποστηρίζει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ιδρύθηκε το 1976 και διέπεται -με βάση την ιδρυτική του διακήρυξη- από τις ιδεολογικές αρχές του συντηρητισμού και του κοινωνικού φιλελευθερισμού. Στις τάξεις του συναντάμε, μεταξύ άλλων, τους Γερμανούς Χριστιανοδημοκράτες, το κόμμα της Γαλλικής Δεξιάς, τη Νέα Δημοκρατία, τον ΔΗΣΥ της Κύπρου κ.ά. Με βάση τα αποτελέσματα των τελευταίων ευρωεκλογών είναι το μεγαλύτερο σε δύναμη κόμμα.

(β) Η Ομάδα της Προοδευτικής Συμμαχίας των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (S & D). Πρόκειται για την πολιτική ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εκπροσωπεί το Ευρωπαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα και άλλα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, μεταξύ άλλων τους Γερμανούς Σοσιαλδημοκράτες του SPD, το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, το ΠΑΣΟΚ, τη ΔΗΜΑΡ, την ΕΔΕΚ της Κύπρου κ.ά. Με βάση την ιδρυτική διακήρυξη, στόχος της είναι η ενίσχυση του σοσιαλιστικού και σοσιαλδημοκρατικού κινήματος, η ανάπτυξη κοινών δεσμών και κοινών πολιτικών για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Βάσει των τελευταίων ευρωεκλογών αποτελεί τον δεύτερο μεγαλύτερο πολιτικό σχηματισμό.

(γ) Ευρωπαίοι Συντηρητικοί και Μεταρρυθμιστές (ECR). Οι Ευρωπαίοι Συντηρητικοί και Μεταρρυθμιστές, όπως αυτοαποκαλούνται, είναι η μία από τις δύο ευρωσκεπτικιστικές πολιτικές

ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Είναι αυτή τη στιγμή η πέμπτη μεγαλύτερη ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

(δ) Ομάδα της Συμμαχίας Φιλελευθέρων και Δημοκρατών για την Ευρώπη (ALDE). Η Συμμαχία Φιλελευθέρων και Δημοκρατών για την Ευρώπη τοποθετείται πολιτικά στο χώρο του Κέντρου. Με βάση τα αποτελέσματα των τελευταίων ευρωεκλογών αποτελεί τον τρίτο σε κοινοβουλευτική δύναμη σχηματισμό του απερχόμενου Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Στις τάξεις του βρίσκονται κόμματα με κοινές φιλελεύθερες, δημοκρατικές και μεταρρυθμιστικές αρχές.

(ε) Συνομοσπονδιακή Ομάδα της Ευρωπαϊκής Ενωτικής Αριστεράς /Αριστερά των Πρασίνων των Βορείων Χωρών (GUE/NGL). Η Ευρωπαϊκή Ενωτική Αριστερά - Βόρεια Πράσινη Αριστερά είναι η σοσιαλιστική και κομμουνιστική ομάδα στο Ευρωκοινοβούλιο. Αποτελείται από δύο υποομάδες: την Ευρωπαϊκή Ενωτική Αριστερά και τη Βόρεια Πράσινη Αριστερά. Στην ομάδα αυτή εντάσσονται και οι ευρωβουλευτές του Σύριζα.

(στ) Ομάδα των Πρασίνων/Ευρωπαϊκή Ελεύθερη Συμμαχία (Greens). Στην εν λόγω ομάδα εκπροσωπούνται δύο ξεχωριστά ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα: το Ευρωπαϊκό Πράσινο Κόμμα και η Ευρωπαϊκή Ελεύθερη Συμμαχία. Στους στόχους τους περιλαμβάνεται η δημιουργία μιας κοινωνίας όπου θα γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα και θα προστατεύεται το περιβάλλον, η μεγαλύτερη ελευθερία στο χώρο της εργασίας, η εμπάθυνση της δημοκρατίας και ο επαναπροσδιορισμός της Ε.Ε. με μεγαλύτερη έμφαση στις κοινωνικές, πολιτιστικές και οικολογικές αξίες.

(ζ) Ομάδα Ευρώπη Ελευθερίας και Άμεσης Δημοκρατίας (EFD). Αυτό είναι το όνομα της δεξιάς, δεύτερης ευρωσκεπτικιστικής πολιτικής ομάδας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ιδρύθηκε ύστερα από τις ευρωεκλογές του 2009 και αποτελεί το μικρότερο σε δύναμη πολιτικό σχηματισμό. Μέλος της, για παράδειγμα, μέχρι πρότινος (αποχώρηση Μ.Βρετανίας 24/06/2016) ήταν ο Βρετανός Nigel Farage που προκάλεσε αίσθηση στο πρόσφατο παρελθόν με τις ανθελληνικές αλλά και αντιευρωπαϊκές (κυρίως εις βάρος του ευρωπαϊκού Νότου) θέσεις του.

(η) Η Ευρώπη των Εθνών και της Ελευθερίας (ENF). Η Ευρώπη των Εθνών και της Ελευθερίας (Europe des nations et des libertés) είναι μια πολιτική ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που ιδρύθηκε στις 15 Ιουνίου 2015. Έχει 38 μέλη και είναι η μικρότερη ομάδα στην Ευρωβουλή. Το πολιτικό της στίγμα εντοπίζεται στον χώρο της Ακροδεξιάς και σημεία πολιτικής σύγκλισης των μελών της θεωρούνται ο Εθνικισμός, η αντίθεση στην Ευρωπαϊκή ενοποίηση και η

αντίθεση στη μετανάστευση.

2.3. Οι ομάδες πίεσης ή συμφερόντων και η δράση τους στο πλαίσιο της ΕΕ

Στο ευρωπαϊκό πλαίσιο τελευταία συζητιέται το λεγόμενο «Μάνατζμεντ Δημοσίων Υποθέσεων» (EU Public Affairs Management) που, πρακτικά, είναι το παραδοσιακό lobbying. Στις Βρυξέλλες δραστηριοποιούνται χιλιάδες λομπίστες. Η ΕΕ δέχεται επιρροές από ομάδες πίεσης και τελικά λαμβάνει αποφάσεις επιθυμητές και θετικές προς αυτές. Οι λομπίστες αντιπροσωπεύουν συνήθως επιχειρήσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις, δήμους, κοινότητες, συνδικάτα, δημόσιους οργανισμούς, εθνικά υπουργεία και ποικίλα μη ευρωπαϊκά συμφέροντα τα οποία επηρεάζουν τις αποφάσεις της Ε.Ε., αντλώντας επιρροή και χρήμα. Αξίζει δε να αναφέρουμε ότι οι εισαγόμενοι εκφραστές των ομάδων από τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και τον αναπτυσσόμενο κόσμο, αντιπροσωπεύουν το 50% του συνόλου (Βασιλείου, 2014).

Το lobbying ανοίγει την πολύπλοκη διαδικασία χάραξης πολιτικής της ΕΕ σε ένα ευρύ φάσμα πολιτών και οργανώσεων. Σε αλληλεπίδραση με εκπροσώπους των ομάδων συμφερόντων, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ επιδιώκουν την επίτευξη μιας ολοκληρωμένης νομοθεσίας που θα ενισχύσει τη λαϊκή ταύτιση με τις πολιτικές της ΕΕ, ενδυναμώνοντας έτσι τη νομιμοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Balosin, 2009).

Οι λομπίστες επιτελούν την κρίσιμη λειτουργία της ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με τους νόμους και τους κανονισμούς, αυξάνοντας την πολιτική γνώση των πολιτών. Επιπλέον, προσφέρουν ζωτικής σημασίας πόρους, όπως πραγματικά στοιχεία για να υποστηρίξουν τη διαμόρφωση πολιτικής, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και τις λειτουργίες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Οι λομπίστες χρησιμοποιούν επίσης τους πόρους τους για να προσφέρουν στα όργανα της ΕΕ την εμπειρογνωμοσύνη και τις πληροφορίες που απαιτούνται για την αποτελεσματική αντιμετώπιση σε ευρωπαϊκά ζητήματα (Balosin, 2009).

Ειδικότερα, οι εκπρόσωποι συμφερόντων είναι σε θέση να προσφέρουν στο Κοινοβούλιο γνώση και εμπειρογνωμοσύνη σε πολλά οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και επιστημονικά πεδία. Μπορούν επίσης να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στον ανοιχτό και πολυφωνικό διάλογο που αποτελεί βάση οποιουδήποτε δημοκρατικού συστήματος και να λειτουργήσουν ως σημαντική πηγή πληροφόρησης για τους βουλευτές στο πλαίσιο της άσκησης των καθηκόντων τους.

Ο όρος lobbying ετυμολογικά προέρχεται από την λατινική λέξη «labium», που σημαίνει λόμπι, σαλόνι και παίρνει το όνομά του από τα λόμπι και τους διαδρόμους του Κοινοβουλίου, όπου

οι βουλευτές συγκεντρώνονται πριν και μετά από τις συζητήσεις. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για «διαδρομιστές» που είχαν αναγάγει σε υψηλά επίπεδα την τέχνη του επηρεασμού του Κοινοβουλίου. Ειδικότερα, ο όρος αυτός προέρχεται από τις πρακτικές στα τέλη του 19ου αιώνα από τους εκπροσώπους των ομάδων συμφερόντων στους προθαλάμους του Κογκρέσου των ΗΠΑ με σκοπό να επηρεάσουν τα μέλη του Κογκρέσου να ψηφίσουν υπέρ τους. Παραδοσιακά, οι άνθρωποι που επιθυμούν να επηρεάσουν τις απόψεις των βουλευτών ή των αντιπροσώπων συγχάζουν στα λόμπι προσπαθώντας να πείσουν τα μέλη του Κοινοβουλίου υπέρ μιας συγκεκριμένης άποψης (http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/82529.stm).

Στην πλειονότητά τους οι άνθρωποι του lobbying είναι επαγγελματίες οι οποίοι επιδιώκουν να βρεθούν στην κατάλληλη θέση τη στιγμή που πρέπει προκειμένου να συμβάλουν στην τελική διαμόρφωση της απόφασης ενός κέντρου εξουσίας (Ronne & Gundersen, 2006). Σύμφωνα με τις αναφορές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι επιχειρηματικές και επαγγελματικές οργανώσεις αποτελούν πάνω από το 75% των εκπροσώπων των ομάδων συμφερόντων της ΕΕ, ενώ οι οργανώσεις που εκπροσωπούν τους πολίτες μόνο το 20% των ομάδων συμφερόντων. Χιλιάδες εταιρείες, τράπεζες, δικηγορικά γραφεία, εταιρείες συμβούλων δημοσίων σχέσεων και εμπορικές ενώσεις βρίσκονται στην καρδιά της Ένωσης καλύπτουν όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και δρουν με σκοπό να πετύχουν τις επιθυμητές από τις οργανώσεις τους νομοθετικές, οικονομικές και άλλες ρυθμίσεις (<http://www.theguardian.com/world/2014/may/08/lobbyists-european-parliament-brussels-corporate>).

Ο πρώτος ορισμός του lobbying δόθηκε από τον Milbrath (1960), ο οποίος συνέλαβε την έννοια αυτή κυρίως ως μια διαδικασία επικοινωνίας, καθώς η τελευταία είναι το μόνο μέσο επηρεασμού ή της αλλαγής μιας αντίληψης. Ο Van Schendelen (1994) με τη σειρά του προσέθεσε μια νέα πτυχή στον ορισμό των ομάδων συμφερόντων. Σύμφωνα με τον συγγραφέα «*το lobbying είναι η άτυπη ανταλλαγή πληροφοριών με τις δημόσιες αρχές, ως ελάχιστη αντίληψη, από την μια πλευρά, και η προσπάθεια να επηρεάσουν ανεπίσημα τις δημόσιες αρχές, ως η μέγιστη περιγραφή από την άλλη πλευρά*». Ο πιο περιεκτικός ορισμός ωστόσο έχει διατυπωθεί από τον Koerpl (2001), σύμφωνα με τον οποίον «lobbying είναι η απόπειρα ή η τελική επιτυχημένη επιρροή των νομοθετικών, διοικητικών αποφάσεων από τις δημόσιες αρχές μέσω των ενδιαφερομένων εκπροσώπων». Σύμφωνα πάλι με τους Warleigh και Fairbrass (2002) η επιρροή που ασκείται είναι ηθελημένη, προϋποθέτει τη χρήση της επικοινωνίας και απευθύνεται σε νομοθετικά ή εκτελεστικά όργανα. Με άλλα λόγια, όλες οι μορφές αλληλεπίδρασης έχουν σχεδιαστεί για να υποστηρίξουν συγκεκριμένες ιδέες, να πείσουν τους φορείς λήψης αποφάσεων, να υιοθετήσουν διαφορετικές

θέσεις ή απόψεις και τελικά να επηρεάσουν την πολιτική (Charrad, 2006).

Η αρχή του lobbying στις Βρυξέλλες τοποθετείται στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Μέχρι τότε, ο αριθμός των λομπιστών που εμπλέκονταν στο σύστημα ήταν μικρός, ενώ εκτός από ορισμένες επαγγελματικές ενώσεις, τα γραφεία αντιπροσώπων χρησιμοποιούνταν σπάνια (Karr, 2007).

Το γεγονός που προκάλεσε την έκρηξη της άσκησης πιέσεων ήταν η πρώτη άμεση εκλογή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 1979. Μέχρι τότε, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτελούνταν από τα μέλη που διορίζονταν από τα εθνικά κοινοβούλια. Μέσω αυτής της αλλαγής η λήψη αποφάσεων της ΕΕ έγινε πιο περίπλοκη και οι εταιρείες ολοένα και περισσότερο αισθάνονταν την ανάγκη για τοπική παρουσία στην πρωτεύουσα της Ένωσης προκειμένου να ανακαλύψουν τις προθέσεις των Βρυξελλών και να εκπροσωπηθούν για να προωθήσουν τα συμφέροντα τους (Balosin, 2012).

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, έχουμε γίνει μάρτυρες του πολλαπλασιασμού των ομάδων συμφερόντων στην ΕΕ καθώς και των οικονομικών τους μεγεθών και κερδών. Τούτο οφείλεται μερικώς στη δημιουργία της ενιαίας αγοράς με την ταυτόχρονη μεταφορά αρμοδιοτήτων στην Ένωση και την αλλαγή στις θεσμικές διαδικασίες. Υπήρξε μια αύξηση τόσο των ομάδων αυτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και των επαφών εθνικών ομάδων συμφερόντων με τα γραφεία της Ένωσης, καθώς και άμεση εκπροσώπηση των ομάδων συμφερόντων στις Βρυξέλλες.

Η πραγματική έκρηξη των λομπιστών στην ΕΕ άρχισε ουσιαστικά με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1986. Η θεώρηση της ενιαίας αγοράς, η καθιέρωση ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία για τα περισσότερα μέτρα που την αφορούν, καθώς και η ολοκλήρωση της νομοθεσίας της ενιαίας αγοράς μέχρι το 1992 προκάλεσε το αυξανόμενο ενδιαφέρον των ομάδων άσκησης πίεσης. Οι ομάδες αυτές, που μέχρι τότε ήταν μόνο οργανωμένες σε εθνικό επίπεδο, έκαναν την κίνηση της μόνιμης εγκατάστασης στις Βρυξέλλες, όπως έκαναν και επαγγελματίες λομπίστες και σύμβουλοι. Η πλειονότητα των περιφερειακών και τοπικών υπαλλήλων έφτασε λίγο μετά, στον απόηχο της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992.

Οι ομάδες συμφερόντων δρουν ορθολογικά, εκπροσωπούν οργανωμένα συμφέροντα και επιδιώκουν να δραστηριοποιηθούν στο σημείο εκείνο της πολιτικής διαδικασίας, που θα τους εξασφαλίσει μεγαλύτερη παρεμβατική ικανότητα. Η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες όπως την υφιστάμενη ιδεολογική συγγένεια με την εκάστοτε

εξουσία, τη στρατηγική που διαλέγει να ακολουθήσει κάθε ομάδα και τους διαθέσιμους πόρους που έχει (ως πόροι προσδιορίζονται μεταξύ άλλων η οικονομική επιφάνεια, η άμεση πληροφόρηση που μπορεί κάθε ομάδα να αποσπάσει για το θέμα που την αφορά, η αναγνωρισιμότητα της μικρής κοινωνικής παρέμβασής της, η τεχνογνωσία, καθώς και η στρατηγικής σημασίας θέση που καταλαμβάνει στην κοινωνική πυραμίδα), ο βαθμός ταύτισης των συμφερόντων των ομάδων πίεσης με τις κυβερνητικές προτεραιότητες, ο βαθμός ταύτισης με το σύστημα μέσα στο οποίο λειτουργούν.

Από την εποχή εκείνη οι εκπρόσωποι των συμφερόντων έχουν αναπτύξει μορφές οργάνωσης και τρόπους παρέμβασης πιο πολύπλοκους. Μια ομάδα συμφερόντων που επιθυμεί να προωθήσει τα συμφέροντα που εκπροσωπεί και να επηρεάσει τους ευρωπαϊκούς θεσμούς δύναται να επιλέξει τους τρόπους δράσης της. Συγκεκριμένα, μπορεί να επιλέξει το πότε θα ενεργήσει, το χρονικό σημείο και την στρατηγική που θα χρησιμοποιήσει. Εμφανίζεται επομένως μια διάκριση μεταξύ τριών τύπων lobbying (Charrad, 2006):

- το lobbying ως πρόληψη, ως αντίδραση και ως δράση. Το πιο δύσκολο είναι η πρόληψη των πιέσεων που έχει ως στόχο να αποτρέψει ή να αναβάλει μια συγκεκριμένη νομοθεσία πριν από την πρόσκληση για την υποβολή της νομοθετικής δράσης στην οποία στοχεύει
- το lobbying ως αντίδραση σημαίνει ότι η νομοθετική πρόταση υπάρχει ήδη και η άσκηση πίεσης γίνεται ως μέσο αντίδρασης στη νομοθετική διαδικασία
- το lobbying ως δράση αναφέρεται στην πίεση για την εκκίνηση των διεργασιών για την έναρξη της νομοθετικής διαδικασίας που διενεργείται από την ομάδα συμφερόντων και τις ενέργειές της.

Ειδικά στις Βρυξέλλες η έκβαση και η δράση του lobbying απαιτεί σύνθετους χειρισμούς λόγω των περίπλοκων διαδικασιών που απαιτούνται για τη λήψη αποφάσεων. Ομάδες ειδικών, υπάλληλοι της Επιτροπής κάθε βαθμίδας, ευρωβουλευτές, πολιτικοί και άλλοι ενδιαφερόμενοι συμμετέχουν σε μια μακρά διαδικασία διαβουλεύσεων, πριν από τη θέσπιση νομοθετικών μέτρων, όπως είναι οι οδηγίες, οι κανονισμοί και οι αποφάσεις.

Η Επιτροπή έχει τονίσει στην Λευκή Βίβλο για την Ευρωπαϊκή διακυβέρνηση ότι η ενεργός συμμετοχή των ομάδων συμφερόντων συνεπάγεται αυξημένη ευθύνη, επιχειρώντας να προωθήσει τη μεγαλύτερη διαφάνεια, λογοδοσία και ευθύνη των συμμετεχόντων (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:52001DC0428>).

Σε σχέση με αυτό, η Επιτροπή έχει εκπονήσει μια Πράσινη Βίβλο για την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Διαφάνειας, στην οποία έχει υποβάλει προτάσεις για βελτιώσεις στη λειτουργία των ομάδων συμφερόντων (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3A114521>). Η πρωτοβουλία αυτή υπογραμμίζει το ρόλο και τις υποχρεώσεις των ομάδων συμφερόντων. Πάντως το lobbying μπορεί να συνεχίσει να είναι ένα μέσο για την αύξηση της εμπιστοσύνης των πολιτών στα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν οι πολίτες αισθάνονται αποκομμένοι και απομακρυσμένοι από το θεσμικό εποικοδόμημα, αγνοώντας τον τρόπο λειτουργίας του, οι ομάδες συμφερόντων μπορούν να λειτουργήσουν ως ένα είδος συνδετικού κρίκου μεταξύ των Βρυξελλών και των ευρωπαϊκών λαών. Οι ομάδες συμφερόντων μπορούν να αυξήσουν και τα δύο είδη νομιμοποίησης, τη νομιμοποίηση εκ του αποτελέσματος και τη νομιμοποίηση δια της διαδικασίας, καθώς προωθούν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, προσπαθώντας να πείσουν τις εθνικές κυβερνήσεις να συναινέσουν στις ευρείες αρμοδιότητες της Ε.Ε. και ταυτόχρονα να συμβάλουν στη νομιμοποίησή της στα μάτια των πολιτών. Το lobbying στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διττό ρόλο: από τη μία πλευρά, είναι ένα μέσο για τις ομάδες συμφερόντων να προωθήσουν τα συμφέροντα που εκπροσωπούν και να επηρεάσουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ενώ από την άλλη πλευρά, η άσκηση πίεσης μπορεί να αποτελέσει μια σημαντική και καθοριστική θεραπεία για το έλλειμμα, πληροφοριακό και δημοκρατικό, που υφίσταται στους ευρωπαϊκούς θεσμούς (Balosin, 2012).

Η λειτουργία των ομάδων συμφερόντων συνίσταται σε δύο βασικούς σκοπούς :

(α) επιδιώκουν να συνεισφέρουν στη διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών, τεχνογνωσίας και εναλλακτικών μορφών πολιτικής τόσο με τα όργανα της ΕΕ όσο και μεταξύ των μελών τους,

(β) αποσκοπούν στην ενσωμάτωση των συμφερόντων τους μέσα στις πολιτικές της ΕΕ, αξιοποιώντας ως μέσο πειθούς αυτήν ακριβώς την εξειδικευμένη γνώση τους.

Η παρουσία των ομάδων συμφερόντων είναι δεδομένη σε όλα τα επίπεδα προπαρασκευής, λήψης και εκτέλεσης των αποφάσεων. Σε όλους τους τομείς της πολιτικής της ΕΕ η δραστηριοποίηση των ομάδων είναι εμφανής, ακόμα και σε περιορισμένη μορφή. Οι εν λόγω ομάδες επηρεάζουν και επηρεάζονται από το θεσμικό και πολιτικό σύστημα της ΕΕ. Η σχέση αυτή αλληλεπίδρασης διαπλέκει την οργάνωση και τη λειτουργία της ΕΕ, απαιτώντας την ύπαρξη μία ισόρροπης και προσεκτικής στρατηγικής διαχείρισης της αμφίδρομης αυτής επικοινωνίας, προκειμένου να καταστεί ορθολογική και ωφέλιμη για την Ένωση και τους πολίτες της.

Στις Βρυξέλλες σήμερα υπολογίζεται ότι εργάζονται από 15.000 ως 22.000 άτομα ως «λομπίστες» που προσπαθούν να επηρεάσουν τα ενωσιακά όργανα, δηλαδή την Επιτροπή, το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και το Δικαστήριο. Το ΕΚ έχει εδώ και λίγα χρόνια διαπιστεύσει 4.500 άτομα που εργάζονται ως εκπρόσωποι συμφερόντων. Η λίστα με τους διαπιστευμένους «λομπίστες» και ποιους εκπροσωπούν είναι ανηρτημένη στην ιστοσελίδα του Κοινοβουλίου. Επίσης, έχει υιοθετήσει έναν κώδικα δεοντολογίας δέκα σημείων αναφορικά με τις σχέσεις μεταξύ υπαλλήλων και ευρωβουλευτών (Τριφύλλης, 2008).

2.4. Η συνεργασία των πολιτικών ομάδων του ΕΚ και των ομάδων συμφερόντων με τη διακομματική ομάδα για την προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας

Οι διακομματικές ομάδες όπως προαναφέρθηκε ασκούν μια ενοποιητική επίδραση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς μπορούν να δημιουργηθούν μόνο από μέλη τριών τουλάχιστον διαφορετικών πολιτικών παρατάξεων, και είναι ανοιχτές σε όλες τις πολιτικές πεποιθήσεις του ημικυκλίου. Έτσι, δεν είναι ασυνήθιστο να συναντάμε μέλη της ριζοσπαστικής αριστεράς να κάθονται μαζί με τους Φιλελεύθερους στην παραδοσιακή διακομματική ομάδα για την καλή μεταχείριση των ζώων, ενώ σχεδόν όλα τα κόμματα εκπροσωπούνται στη διακομματική ομάδα για την προάσπιση των δικαιωμάτων των ομοφυλοφίλων.

Η δημιουργία μιας διακομματικής δεν είναι, ωστόσο τόσο απλή όσο μπορεί να φαίνεται με μια πρώτη ματιά, καθώς βασική προϋπόθεση για την έγκριση της δημιουργίας τους είναι το αντικείμενο της διακομματικής ομάδας να παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον για τις κύριες πολιτικές ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προκειμένου να διασφαλιστεί η υποστήριξή τους καθ' όλη τη διαδικασία σχηματισμού.

Οι λόγοι για τους οποίους ένας ευρωβουλευτής αποφασίζει να υποστηρίξει ή ακόμα και να παράσχει κάποια πραγματική προσπάθεια στο έργο μιας διακομματικής ομάδας είναι πολλοί. Οι κυριότεροι αυτών είναι οι ακόλουθοι (euraffex insights, the battle of the intergroups, in <http://www.euraffex.eu/battle-intergroups/>) :

(α) Προβολή του ενδιαφέροντος τους: Υποστηρίζοντας μια διακομματική ομάδα για ένα

συγκεκριμένο θέμα, οι ευρωβουλευτές αποτελεί ένδειξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος για το θέμα αυτό, γεγονός το οποίο έχει πάντα θετικό αντίκτυπο στην δημόσια εικόνα ενός πολιτικού. Καθώς είναι λίγα τα άτομα εκείνα που δεν είναι ευρωβουλευτές αλλά παρόλα αυτά συμμετέχουν στις συνεδριάσεις των διακομματικών ομάδων, οι περισσότεροι συμμετέχοντες (συμπεριλαμβανομένων των δημοσιογράφων), ενδιαφέρονται μόνο για την ένταξη ενός ευρωβουλευτή σε μια ορισμένη διακομματική ομάδα, και όχι για το επίπεδο της δραστηριότητάς του εκεί.

(β) Η εύρεση ομοϊδεατών ευρωβουλευτών : Για ορισμένους ευρωβουλευτές οι διακομματικές ομάδες αποτελούν επίσης έναν επιπλέον χώρο για να ανιχνεύσουν, μέσα από το ενδιαφέρον τους για τα ίδια θέματα, τις προθέσεις και την προδιάθεση των συναδέλφων τους, δηλαδή εάν είναι πραγματικά φιλικά ή εχθρικά διακείμενοι . Ως εκ τούτου, οι διακομματικές ομάδες αποτελούν χώρο ανεύρεσης για συνυπογράφοντες για τις τροποποιήσεις ή ομιλητές για τις εκδηλώσεις κ.α.

(γ) Η λήψη ενός τίτλου : Για έναν σημαντικό αριθμό φιλόδοξων βουλευτών ο σκοπός για τον οποίον συμμετέχουν στην διακομματικές ομάδες, είναι η απόκτηση ενός τίτλου/αξιώματος. Κάθε διακομματική ομάδα έχει έναν Πρόεδρο (a President or a Chairman), καθώς και μια σειρά από Αντιπροέδρους (Vice-Chairs). Αυτές οι θέσεις κατανέμονται έτσι ώστε πολλές (ή όλες) από τις πολιτικές ομάδες να εκπροσωπούνται στην ηγεσία της διακομματικής ομάδας. Έτσι, το να είναι κάποιος ο αντιπρόεδρος της διακομματικής ομάδας εργασίας για την Ευημερία των Ζώων είναι σαφώς τον διακρίνει από το απλό μέλος της. Επιπροσθέτως, η απόκτηση τίτλου δεν συνεπάγεται υποχρεωτική αύξηση ευθυνών και υποχρεώσεων, καθώς η αφοσίωση του ευρωβουλευτή που φέρει τον τίτλο του αντιπροέδρου στην παραγωγή έργου τεκμαίρεται *ex officio*.

Όσον αφορά την προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας σε χώρες εντός και εκτός ΕΕ, πολιτικές ομάδες του ΕΚ (EPP, ECR) μέσω των δραστηριοτήτων τους, οικοδομούν μια μακρά παράδοση και προσήλωση στο διάλογο με τις εκκλησίες και τις θρησκευτικές οργανώσεις. Εκατοντάδες άνθρωποι, περιλαμβανομένων βουλευτών του ΕΚ, θρησκευτικών ηγετών, εκπροσώπων κυβερνήσεων, προσκεκλημένων επισκεπτών και του ενδιαφερομένου κοινού συμμετέχουν κάθε χρόνο στα συνέδρια που οργανώνουν οι πολιτικές ομάδες για τον θρησκευτικό διάλογο. Πρόκειται για ετήσια συνέδρια υψηλού επιπέδου, διημερίδες που λαμβάνουν χώρα μία φορά το χρόνο εκτός Βρυξελλών, και όπου διεξάγονται συζητήσεις για τρέχοντα ζητήματα που άπτονται του διαπολιτισμικού διαλόγου και του διαλόγου ανάμεσα στη θρησκεία και την πολιτική. Οι επαφές με έγκριτους εμπειρογνώμονες από εκκλησίες συνεχώς διευρύνονται μέσω άλλων δημόσιων και εσωτερικών συνεδριάσεων [http://www.regue.eu/el/nea-kai-eidiseis/press-releases/79-2010-1/122-antixristianikos-diwgmomos-episthmoniko-seminario-sto-](http://www.regue.eu/el/nea-kai-eidiseis/press-releases/79-2010-1/122-antixristianikos-diwgmomos-episthmoniko-seminario-sto)

[eurwpaiko-koinoboylio](http://www.eppgroup.eu/)).

Πολύ συχνά η Ομάδα Εργασίας της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (EPP) για τον Διαπολιτισμικό Διάλογο οργανώνει δημόσιες ακροάσεις σχετικά με τρέχοντα ζητήματα που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του θρησκευτικού διαλόγου, ενώ πραγματοποιεί και εσωτερικές συνεδριάσεις, όπου διεξάγονται συζητήσεις με εκκλησιαστικούς ηγέτες και εμπειρογνώμονες του τομέα από όλη την Ευρώπη και τον κόσμο (<http://www.eppgroup.eu/>).

Παράλληλα, οι πολιτικές ομάδες των Σοσιαλιστών-Δημοκρατών, της Ενωτικής Αριστεράς και των Πρασίνων, σε συνεργασία με την διακομματικό ομάδα FoRB &RT συχνά οργανώνουν συναντήσεις ευρωβουλευτών με νέους Ευρωπαίους διαφορετικού θρησκευτικού και non-believers οι οποίοι έρχονται από διάφορες χώρες για να συναντηθούν στις Βρυξέλλες προκειμένου να έρθουν σε επαφή, να γνωριστούν και να ανταλλάξουν απόψεις πάνω σε ζητήματα της θρησκευτικής ελευθερίας της ελευθερίας των πεποιθήσεων και όχι μόνο. Μέσω της οργάνωσης αντίστοιχων δράσεων οι νέοι διαπιστώνουν ότι στην Ευρώπη όλοι έχουν ισότιμη θέση ανεξαρτήτως θρησκείας, καταγωγής ή πεποιθήσεων και εν συνεχεία επιστρέφοντας στα κράτη τους μεταφέρουν και γίνονται πρεσβευτές αυτού του μηνύματος ενότητας, ελπίδας και αισιοδοξίας (<http://iheu.org/european-parliament-intergroup-calls-for-defence-and-promotion-of-non-religious-rights/>).

Οι εντός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου γνωρίζουν, βέβαια, ότι οι διακομματικές ομάδες δεν ενδιαφέρουν μόνο τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά σε πολλές περιπτώσεις, και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), επαγγελματικές ενώσεις, ιδιωτικές εταιρείες, λομππίστες, και πολλούς άλλους, που συχνά επιδεικνύουν έντονο ενδιαφέρον για τις διακομματικές ομάδες. Μερικοί από τους λόγους για αυτό είναι οι εξής (euraffex insights, the battle of the intergroups, in <http://www.euraffex.eu/battle-intergroups/>) :

(α) Άμεσο οικονομικό συμφέρον : Οι επίσημα αναγνωρισμένες διακομματικές ομάδες δεν είναι επίσημες μόνο στο όνομα, αλλά λαμβάνουν επίσης οικονομικούς πόρους για να στηρίξουν το έργο τους. Η εν λόγω υποστήριξη συχνά δίνεται σε μια ΜΚΟ, η οποία παρέχει γραμματειακή υποστήριξη και προτείνει θέματα στην ομάδα. Είναι προφανές, δεδομένου ότι πολλές ΜΚΟ αντιμετωπίζουν χρόνια έλλειψη πόρων, το επιπλέον αυτό εισόδημα είναι αδιαμφισβήτητα ευπρόσδεκτο.

(β) Άσκηση επιρροής στην ημερήσια διάταξη : Επειδή οι διακομματικές ομάδες

συγκεντρώνουν ευρωβουλευτές από όλες τις πολιτικές ομάδες και τις επιτροπές μπορούν να αποτελέσουν ιδανικούς χώρους δημοσίων επαφών για τους εξωτερικούς παράγοντες, οι οποίοι έχουν έτσι τη δυνατότητα να επιδιώξουν άσκηση επιρροής στην ατζέντα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τούτο συμβαίνει συχνά είτε με την επισήμανση ορισμένων πτυχών ενός γνωστού θέματος, είτε με την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των βουλευτών σε ένα νέο (για αυτούς) θέμα.

(γ) Γνωριμία και δημιουργία δημοσίων σχέσεων με τους δρώντες : Για τους λομπίστες, το διπλωματικό προσωπικό, και άλλους οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες, οι οποίοι προσπαθούν να επηρεάσουν το έργο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι διακομματικές ομάδες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον αρκούντως του λόγου συγκέντρωσης ευρωβουλευτών σε συγκεκριμένους χώρους, οι οποίοι δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται για ένα συγκεκριμένο θέμα. Επιπλέον πολλές είναι οι εταιρείες συμβούλων που παρέχουν υποστήριξη χαρτογράφησης πολιτικών, αποκομίζοντας ικανοποιητικές αμοιβές για τις υπηρεσίες που παρέχουν.

Είναι βέβαιο ότι οι διακομματικές ομάδες τείνουν να κατευθύνονται ή πάντως να επηρεάζονται σημαντικά από ομάδες πίεσης, οι οποίες τις θεωρούν ως έναν προσιτό μέσο για να αποκτήσουν επιρροή στο Κοινοβούλιο. Αποτελεί κοινή διαπίστωση στο χώρο του lobbying ότι οι διακομματικές ομάδες επιτρέπουν στις ομάδες συμφερόντων να έρχονται εύκολα σε διαβούλευση καθώς επίσης και να δημιουργούν στενούς δεσμούς με τους ευρωβουλευτές.

Όσον αφορά την διακομματική ομάδα για τη FoRB & RT, αυτή βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με τα λεγόμενα θρησκευτικά lobbies (σιωνιστές, χριστιανούς, προτεστάντες κλπ.). Μέλη των ομάδων αυτών συμμετέχουν πάντα σε εκδηλώσεις της διακομματικής ομάδας, ενώ είναι πάντα πρόθυμα να παράσχουν χρήσιμες πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατεί αναφορικά με την προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας σε χώρες εκτός της ΕΕ. Βάσει των πληροφοριών αυτών η διακομματική ομάδα για τη FoRB & RT συντάσσει εκθέσεις και υποβάλλει προτάσεις-συστάσεις για την προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας σε χώρες εκτός της ΕΕ.

Από την πλευρά τους, οι ομάδες θρησκευτικών συμφερόντων κατά τη διάρκεια των συναντήσεων τους με τα μέλη της ομάδας FoRB & RT (τα οποία αποτελούν και μέλη του ΕΚ) προσπαθούν να προωθήσουν τα δικά τους συμφέροντα. Έτσι, το χριστιανικό lobby για παράδειγμα ενδιαφέρεται για την προώθηση της προστασίας των χριστιανών από τις διώξεις, τα απάνθρωπα βασανιστήρια και τις δολοφονίες που υφίστανται σε περιοχές της Ασίας και Αφρικής και οι οποίες τον τελευταίο καιρό έχουν λάβει δραματικές διαστάσεις. Ομοίως και η πολιτική ομάδα των

Χριστιανοδημοκρατών (EPP) καλεί σε κάθε ευκαιρία την ΕΕ να προστατέψει άμεσα τους χριστιανούς. Έτσι, δεν είναι λίγα τα μέλη του Ευρωκοινοβουλίου που λένε: «Προστατέψτε τους Χριστιανούς» (<http://orthodoxia.info/news/παρέμβαση-στην-ευρωβουλή>) .

Το γεγονός αυτό, ωστόσο προκαλεί την έντονη αντίδραση των πολιτικών ομάδων της Ενωτικής Αριστεράς, των Σοσιαλιστών-Δημοκρατών και των Πρασίνων, οι οποίοι ορθώς υποστηρίζουν ότι στις εν λόγω περιοχές θύματα των ακραίων ομάδων αποτελούν όχι μόνο οι χριστιανοί αλλά και οι αντιφρονούντες μουσουλμάνοι : Σιίτες μουσουλμάνοι, αλλά και μουσουλμάνοι που μάχονται στο πλευρό του Assad, και στην εθνοθρησκευτική κοινότητα των Yazidis που είναι αυτόχθονες της βόρειας Μεσοποταμίας και ότι η ΕΕ θα πρέπει να ακολουθήσει μια κοινή πολιτική προστασίας απέναντι σε όλες τις θρησκευτικές μειονότητες χωρίς διακρίσεις.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε ότι και δυο χρόνια πριν, το ΕΚ, με Ψήφισμά του, καλούσε «όλα τα μέρη στη Λιβύη να εγγυηθούν την ασφάλεια και την ελευθερία των χριστιανών και των άλλων θρησκευτικών μειονοτήτων, που έχουν εκτεθεί σε αυξημένες διώξεις και διακρίσεις». Η Γερμανίδα πολιτικός Beatrix von Storch (του «ευρωσκεπτικιστικού» κόμματος – AFD) υπέβαλε αίτημα προς το ΕΚ με το οποίο ζητούσε να περιέχεται ως όρος στις διμερείς συνθήκες της ΕΕ η προστασία των χριστιανών και των θρησκευτικών μειονοτήτων. Το ΕΚ με αφορμή την έκρυθμη κατάσταση στη Λιβύη και τις αυξημένες διώξεις κατά των χριστιανών (και των άλλων θρησκευτικών μειονοτήτων φυσικά) κάλεσε με Ψήφισμά του την ΕΕ και τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι οι μελλοντικές διμερείς συμφωνίες θα περιλαμβάνουν εύλογους μηχανισμούς για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των χριστιανών και των θρησκευτικών μειονοτήτων. Το εν λόγω Ψήφισμα συνάντησε την έντονη άρνηση των μελών της Ενωτικής Αριστεράς και των Πρασίνων, καθώς όπως υποστήριζαν, μπορεί οι χριστιανοί να δέχονται ένα ιδιαίτερος σκληρό χτύπημα, ωστόσο τα κύρια θύματα αυτής της ανθρωπιστικής καταστροφής είναι οι θρησκευτικές μειονότητες στο σύνολό τους και δεν θα πρέπει η ΕΕ να προβαίνει σε διακριτική μεταχείριση σε βάρος τους. Παρόλα αυτά η "Πράσινη" Γερμανίδα πολιτικός Barbara Lochbihler απέτυχε να συγκεντρώσει αρκετή υποστήριξη για να μπλοκάρει το εν λόγω ψήφισμα, το οποίο έγινε δεκτό με μεγάλη έγκριση.

Κεφάλαιο Τρίτο : Ο θεσμός των διακομματικών ομάδων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου : Ο ρόλος και η δράση της Διακομματικής Ομάδας για την ελευθερία της Θρησκείας ή των Πεποιθήσεων και της Θρησκευτικής Ανεκτικότητας

3.1. Ο θεσμός των διακομματικών ομάδων του ΕΚ (European Intergroups)

Οι 28 συνολικά διακομματικές ομάδες εξελίσσονται σε βασικά συστατικά για τον τρόπο λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, επιτρέποντας στους ευρωβουλευτές των διαφόρων πολιτικών ομάδων να επικεντρωθούν σε συγκεκριμένα πολιτικά θέματα που κυμαίνονται από τα ανθρώπινα δικαιώματα σε οικονομικά και κοινωνικά θέματα. Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για ανεπίσημες ενώσεις των ευρωβουλευτών που ενδιαφέρονται για κάποιο ειδικό θέμα, το οποίο δεν εμπίπτει απαραίτητως στο πεδίο εφαρμογής των κανονικών εργασιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά είναι σημαντικό για την κοινωνία, όπως για παράδειγμα τα δικαιώματα της νεολαίας ή τα δικαιώματα των ζώων, την ενεργό γήρανση, την αλληλεγγύη μεταξύ γενεών & τις πολιτικές για την οικογένεια.

<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/20150201PVL00010/%CE%9F%CF%81%CE%B3%CE%AC%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7#intergroups>).

Με άλλα λόγια, οι διακομματικές ομάδες είναι δυνατόν να δημιουργηθούν από ευρωβουλευτές οποιασδήποτε πολιτικής ομάδας και επιτροπής, με σκοπό την άτυπη ανταλλαγή απόψεων επί συγκεκριμένων θεμάτων και την προώθηση των επαφών μεταξύ βουλευτών και κοινωνίας πολιτών. Σύμφωνα δε με την EurActiv Γαλλίας, οι διακομματικές ομάδες αποτελούν συχνά το μοναδικό σημείο επαφής με τους εκπροσώπους συμφερόντων (<http://www.euractiv.fr/>). Η αλήθεια, ωστόσο είναι πώς μέχρι σήμερα, τα καθοριστικά χαρακτηριστικά των διακομματικών ομάδων δεν έχουν λάβει μεγάλη προσοχή στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία (Nedergaard & Jensen, 2014).

Αν και μόνο οι ευρωβουλευτές μπορούν να αποτελέσουν τυπικά μέλη των διακομματικών ομάδων, γίνεται δεκτό πως αυτές είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν μια πληθώρα διαφόρων παραγόντων, ενώ η δράση τους χαρακτηρίζεται από την αλληλεπίδραση συμφερόντων, μη ιεραρχικών διαπραγματεύσεων, προσιτών γραμμών επικοινωνίας και εμπιστοσύνης (Nedergaard & Jensen, 2014). Μερικές διακομματικές ομάδες μπαίνουν στο στόχαστρο ομάδων πίεσης και συμφερόντων σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που σχεδόν συγχωνεύονται, ενώ αντίθετα άλλες διακομματικές ομάδες δεν λαμβάνουν καμία προσοχή. Οι διακομματικές ομάδες μπορούν να έχουν επίσης σημαντικές επιπτώσεις στη διαμόρφωση ιδεών με στόχο την υιοθέτηση νέων «έξυπνων» πολιτικών. Σύμφωνα με τους Nedergaard & Jensen (2014), η λειτουργία των διακομματικών

ομάδων ομοιάζει με εκείνη του Κογκρέσου των ΗΠΑ, καθώς επιτρέπει στους βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να καταδείξουν τις προτιμήσεις τους και να συμβάλουν σημαντικά στην ανταλλαγή πληροφοριών και τον συντονισμό των νομοθετικών πρωτοβουλιών .

Καθώς οι διακομματικές ομάδες δεν αποτελούν επίσημα όργανα του Κοινοβουλίου, δεν εκφράζουν τις απόψεις του, αλλά πραγματοποιούν ανεπίσημες ανταλλαγές απόψεων και προάγουν τη σχέση των ευρωβουλευτών με την κοινωνία των πολιτών, δεν θα πρέπει να εμπλέκονται σε δραστηριότητες, οι οποίες είναι πιθανό να παρερμηνευτούν ως επίσημες δραστηριότητες του Κοινοβουλίου.

Οι διακομματικές ομάδες συγκροτούνται στην αρχή κάθε κοινοβουλευτικής περιόδου. Το Προεδρείο του Κοινοβουλίου έχει ορίσει τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία των διακομματικών ομάδων, όπως για παράδειγμα η υποβολή αίτησης για το σχηματισμό μιας διακομματικής ομάδας, η οποία πρέπει να φέρει την υπογραφή τουλάχιστον τριών πολιτικών ομάδων, ενώ επιπροσθέτως απαιτείται και ετήσια δήλωση οικονομικών συμφερόντων.

Εάν πληρούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις, οι πολιτικές ομάδες έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν στις διακομματικές ομάδες υλικότεχνική υποστήριξη. Οι πρόεδροι των διακομματικών ομάδων οφείλουν να δηλώνουν οποιαδήποτε υποστήριξη λαμβάνουν, σε χρήμα ή σε είδος, σύμφωνα με τα ίδια κριτήρια που ισχύουν και για τους ευρωβουλευτές ως άτομα. Οι δηλώσεις πρέπει να ενημερώνονται κάθε έτος και να φυλάσσονται σε δημόσιο αρχείο από τους Κοσμήτορες.

Για την περίοδο 2014-2019 έχουν εγκριθεί από τη Διάσκεψη των Προέδρων 28 διακομματικές ομάδες. Η Διάσκεψη των Προέδρων (Conference of Presidents) αποτελείται από τον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου και τους αρχηγούς των πολιτικών ομάδων .

Οι διακομματικές ομάδες διέπονται από εσωτερικούς κανόνες, οι οποίοι εγκρίθηκαν από την Διάσκεψη των Προέδρων στις 16 Δεκεμβρίου 1999 (η τελευταία επικαιροποίηση έγινε στις 11 Σεπτεμβρίου 2014) και ορίζουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι διακομματικές ομάδες δύνανται να συσταθούν στην αρχή κάθε κοινοβουλευτικής περιόδου, καθώς και τους κανόνες λειτουργίας τους (http://www.europarl.europa.eu/pdf/intergroupes/legislature_8/DecisionofCoPof16Dec1999-Rules_governing_the_establishment_of_integroupes.pdf.)

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του κανονισμού του ΕΚ για τις Διακομματικές Ομάδες οι διακομματικές ομάδες δεν αποτελούν όργανα του Κοινοβουλίου και, κατά συνέπεια, δεν μπορούν να εκφράζουν την άποψή του, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 2 οι διακομματικές ομάδες δεν μπορούν

να χρησιμοποιούν το όνομα ή το λογότυπο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ούτε των πολιτικών ομάδων που το απαρτίζουν, ούτε ονομασίες που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν σύγχυση με επίσημα όργανα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπως τις κοινοβουλευτικές επιτροπές, τις διακοινοβουλευτικές αντιπροσωπείες και τις μεικτές κοινοβουλευτικές επιτροπές, ούτως ώστε να μην προκαλούν την εντύπωση ότι πρόκειται για επίσημα όργανα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Σε περίπτωση που οι διακομματικές ομάδες παραβιάσουν την εν λόγω διάταξη δεν θα δικαιούνται τεχνικών διευκολύνσεων.

Στο άρθρο 3 επίσης προβλέπεται ότι οι διακομματικές ομάδες δεν μπορούν να προβαίνουν σε δραστηριότητες που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν σύγχυση με τις επίσημες δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των οργάνων του ή που ενδέχεται να επηρεάσουν τις σχέσεις με τα άλλα θεσμικά όργανα της Ένωσης, ή τις σχέσεις με τις τρίτες χώρες.

Εν συνεχεία, στο άρθρο 4 προβλέπονται οι προϋποθέσεις για τη σύσταση των διακομματικών ομάδων, οι οποίες είναι οι ακόλουθες :

(α) οι αιτήσεις πρέπει να υποβάλλονται από βουλευτές προς υπογραφή από τουλάχιστον τρεις πολιτικές ομάδες. Οι πολιτικές ομάδες διαθέτουν περιορισμένο αριθμό υπογραφών κατά τη διάρκεια μιας κοινοβουλευτικής περιόδου, σύμφωνα με την κλείδα κατανομής που προσαρτάται σε παράρτημα (Παράρτημα I), και η οποία θα αναθεωρείται σε κάθε νέα κοινοβουλευτική περίοδο,

(β) κάθε αίτηση, για να είναι παραδεκτή, πρέπει να συνοδεύεται από το σχετικό έντυπο (Παράρτημα II) και από μία δήλωση οικονομικών συμφερόντων (Παράρτημα III), σύμφωνα με το άρθρο 2 του Παραρτήματος I του Κανονισμού, και

(γ) οι αιτήσεις πρέπει να συνοδεύονται από τον κατάλογο των συμμετεχόντων μελών.

Βάσει του άρθρου 5, οι διακομματικές ομάδες οφείλουν, με τη σύστασή τους, να κοινοποιήσουν στην πολιτική ομάδα που είναι υπεύθυνη για τον συντονισμό των διακομματικών ομάδων το όνομά τους και να προβούν σε δήλωση προς τους Κοσμήτορες, συνοδευόμενη από τα έγγραφα που αναφέρονται στο άρθρο 4. Κάθε αλλαγή πρέπει να ανακοινώνεται εγκαίρως στην ως άνω πολιτική ομάδα. Η πολιτική ομάδα που έχει την ευθύνη για τον συντονισμό των διακομματικών ομάδων διαβιβάζει την κοινοποίηση στους προέδρους όλων των ομάδων, στους γενικούς γραμματείς και στη διοίκηση.

Το άρθρο 6 προβλέπει ότι η δήλωση των οικονομικών συμφερόντων, η οποία

πραγματοποιείται με την προσωπική ευθύνη των προέδρων των διακομματικών ομάδων, πρέπει να υποβάλλεται κάθε χρόνο. Οι υπεύθυνοι των διακομματικών ομάδων υποχρεούνται να δηλώνουν κάθε οικονομική υποστήριξη, άμεση ή έμμεση, η οποία, εάν παρέχονταν στους βουλευτές ατομικώς, θα έπρεπε να δηλωθεί σύμφωνα με το άρθρο 2 του Παραρτήματος I του κανονισμού του Κοινοβουλίου. Οι Κοσμήτορες, βάσει του άρθρου 7 είναι υποχρεωμένοι να τηρούν πρωτόκολλο με τις δηλώσεις των οικονομικών συμφερόντων που υποβάλλουν οι πρόεδροι των διακομματικών ομάδων. Το εν λόγω πρωτόκολλο είναι δημόσιο. Σύμφωνα δε με το άρθρο 8, πριν την καταχώριση μιας δήλωσης στο πρωτόκολλο των οικονομικών συμφερόντων των διακομματικών ομάδων, οι Κοσμήτορες μπορούν να ζητούν κάθε συμπληρωματική πληροφορία που είναι απαραίτητη προκειμένου να καθορισθούν σαφώς και επακριβώς οι στόχοι κάθε διακομματικής ομάδας και να κατοχυρωθεί η διαφάνεια στη λειτουργία τους.

Στο άρθρο 9 καθορίζονται οι προϋποθέσεις για την παροχή τεχνικών υποδομών, αιθουσών και διερμηνείας από τις πολιτικές ομάδες, οι οποίες είναι οι ακόλουθες :

(α) οι διακομματικές ομάδες μπορούν να συνέρχονται μόνον κατά τις συνόδους Ολομέλειας στο Στρασβούργο, κατά τα ωράρια που προβλέπονται από το Παράρτημα III της κανονιστικής ρύθμισης σχετικά με τις συνεδριάσεις των πολιτικών ομάδων, και

(β) οι διακομματικές ομάδες υποχρεούνται να τηρούν τους ίδιους περιορισμούς ως προς τα ωράρια με αυτούς που ισχύουν για τις συνεδριάσεις των επίσημων οργάνων του Κοινοβουλίου, ιδίως δε την απαγόρευση διεξαγωγής συνεδριάσεων κατά τις ώρες ψηφοφορίας των συνόδων της Ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 10 κατά την έναρξη κάθε κοινοβουλευτικής περιόδου, οι διακομματικές ομάδες υποχρεούνται να ανανεώνουν την αίτηση για τη σύστασή τους, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στον Κανονισμό. Η κλείδα κατανομής των υπογραφών αποφασίζεται σε κάθε κοινοβουλευτική περίοδο κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των πολιτικών ομάδων.

http://www.europarl.europa.eu/pdf/intergroups/legislature_8/DecisionofCoPof16Dec1999-Rules_governing_the_establishment_of_integroupes.pdf

Ο κανονισμός για τις διακομματικές ομάδες που θεσπίστηκε από τους επικεφαλής των κοινοβουλευτικών ομάδων το 1999, αν και είχε ως στόχο να καταστήσει πιο διαφανή την εργασία τους, οδήγησε σε λιγότερη διαφάνεια, επειδή πολλές από αυτές τις ομάδες αποχώρησαν από το Κοινοβούλιο και συνέχισαν να εργάζονται σε μη ελεγχόμενους χώρους έξω από τα κτίριά του.

Οι διακομματικές ομάδες έλαβαν μόνο ήσσονος σημασίας προσοχή σε ένα ψήφισμα του Κοινοβουλίου για τη “διαφάνεια και το lobbying” το 2008 , ενώ σε δημόσιες συζητήσεις που έλαβαν χώρα στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε , οι ευρωβουλευτές υπερασπίστηκαν τη λειτουργία τους.

Σύμφωνα με τον D. Chabanet οι διακομματικές ομάδες αποτελούν «ένα σκιώδες σημείο στην κοινοβουλευτική ζωή». Σε γενικές γραμμές φαίνεται να λειτουργούν βάσει προειλημμένων αποφάσεων και να εισηγούνται θέματα συνεργασίας μεταξύ των πολιτικών ομάδων, δημιουργώντας πιθανόν γόνιμο έδαφος για ανάπτυξη δραστηριοτήτων από λομπίστες καθώς επίσης και μη ελεγχόμενη εξωτερική χρηματοδότηση (<http://julienfrisch.blogspot.gr/2009/04/european-parliament-intergroups.html>).

Όπως προαναφέρθηκε, οι διακομματικές ομάδες δεν έχουν καμία απολύτως νομοθετική εξουσία, αλλά διαμορφώνονται με σκοπό την προώθηση της ανταλλαγής απόψεων σε ποικίλα θέματα ιδιαίτερα σημαντικά για την κοινωνία.

Η ισχύς μιας διακομματικής ομάδας έγκειται κυρίως στην ενεργό και δραστήρια συμμετοχή των μελών της, δηλαδή των ευρωβουλευτών. Επίσημως μια διακομματική ομάδα δεν διαθέτει νομοθετικές ή παρεμβατικές αρμοδιότητες, όμως οι διακομματικές ομάδες διαθέτουν τη δυνατότητα να αναδείξουν συγκεκριμένα ζητήματα εφιστώντας την προσοχή των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, τα οποία είναι επιφορτισμένα με την χάραξη της ευρωπαϊκής πολιτικής.

Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, είναι δυνατόν οι συμμετέχοντες από διάφορες πολιτικές ομάδες ευρωβουλευτές να πληροφορηθούν και να ευαισθητοποιηθούν πάνω σε θέματα που προηγουμένως τους ήταν άγνωστα. Καλώντας δε ορισμένους ομιλητές να συμμετάσχουν σε αυτές τις συναντήσεις δημιουργούνται οι προϋποθέσεις να εισακουσθούν καινοτόμες απόψεις για ένα ορισμένο θέμα. Επίσης, όπως γίνεται αντιληπτό, η έγκριση για τη δημιουργία μιας διακομματικής ομάδας με συγκεκριμένη θεματική, αποτελεί σαφή ένδειξη ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα του θέματος αυτού. Παραδοσιακά, έχει υπάρξει πληθώρα διακομματικών ομάδων, τις οποίες απασχόλησε μεγάλο εύρος θεματολογίας, από ζητήματα βιοηθικής μέχρι την εξασφάλιση της καλής διαβίωσης των ζώων στις θάλασσες και τις παράκτιες περιοχές ή τις μεθόδους οινοπαραγωγής. Προκύπτει λοιπόν πώς ο ακριβής αριθμός και το θέμα των διακομματικών ομάδων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ποικίλλουν.

Διαπιστώνοντας ωστόσο, ορισμένοι παρατηρητές την ύπαρξη διακομματικών ομάδων, οι

οποίες δεν είναι εξοπλισμένες με καμία νομοθετική αρμοδιότητα και ως εκ τούτου δεν δύναται να επιφέρουν καμία άμεση επίδραση στο νομοθετικό έργο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αναρωτιούνται γιατί είναι τόσο σημαντικές για τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και ποιος είναι εν τέλει ο ρόλος τους.

Το έργο των διακομματικών ομάδων ενδιαφέρει τόσο τους ευρωβουλευτές όσο και τους πολίτες μιας κοινωνίας, για διάφορους λόγους, άλλοτε λιγότερο και άλλοτε περισσότερο εμφανείς. Μεταξύ αυτών των λόγων είναι και η πολιτική σημασία που ακόμα και η ύπαρξη κάποιων διακομματικών ομάδων μπορεί να έχει, όπως αναδείχθηκε, όταν ο διάσημος ηθοποιός και ακτιβιστής Richard Gere έκανε έκκληση στους ευρωβουλευτές για την επαναφορά της διακομματικής ομάδας για το Θιβέτ (<http://www.euraffex.eu/battle-intergroups/>).

Πολλά εκ των επίκαιρων μεγάλων θεμάτων της ευρωπαϊκής πολιτικής αντανakλώνται στις νεοσυσταθείσες διακομματικές ομάδες. Η πρόταση του Γάλλου ευρωβουλευτή Dominique Riquet για την εγκαθίδρυση διακομματικής ομάδας αναφορικά με τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις (long term investment intergroup) κρίθηκε ιδιαίτερα επιτυχής, καθώς βρήκε μεγάλη απήχηση. Μεταξύ άλλων σημαντικές νεοσυσταθείσες διακομματικές ομάδες αποτελούν : η διακομματική ομάδα για τα Δικαιώματα του Παιδιού, τις Δημιουργικές Βιομηχανίες, το ψηφιακό θεματολόγιο, την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, και Αθλητισμού και Συντεχνιών, καθώς επίσης και την ελευθερία της θρησκείας και της πίστης και τη θρησκευτική ανεκτικότητα, η οποία θα αποτελέσει και το κύριο αντικείμενο της μελέτης μας.

3.2. Η διακομματική ομάδα του ΕΚ για τη Θρησκευτική Ελευθερία ή Πίστη και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα (European Intergroup FoRB & RT)

Τον Δεκέμβριο του 2014, η Διάσκεψη των Προέδρων του ΕΚ ενέκρινε την δημιουργία διακομματικής ομάδας για τη Θρησκευτική Ελευθερία ή Πίστη και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα (Intergroup on Freedom of Religion or Belief and Religious Tolerance - FoRB & RT) μεταξύ των 28 επίσημων διακομματικών ομάδων εργασίας του Ευρωκοινοβουλίου, αποτελούμενης από 15 ευρωβουλευτές. Η ομάδα αυτή ιδρύθηκε επίσημα τον Ιανουάριο του 2015. Προηγουμένως υπήρχε η ομάδα εργασίας, αποτελούμενη από 6 ευρωβουλευτές του ΕΚ, για την Ελευθερία της Θρησκείας ή Πεποιθήσεων (European Parliament Working Group on Freedom of Religion or Belief - EPWG on FoRB). Οποιαδήποτε εργασία με αναφορά στην ομάδα εργασίας του ΕΚ για την

Ελευθερία της Θρησκείας ή Πεποιθήσεων (EPWG on FoRB) αναλήφθηκε πριν την ίδρυση της διακομματικής ομάδας. Η Διακομματική ομάδα αποτελεί στην ουσία μία ομάδα από ομοϊδεάτες βουλευτές του ΕΚ η οποία στοχεύει στο να ενισχύσει τις προσπάθειες για προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης και της θρησκευτικής ανεκτικότητας στα πλαίσια της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ.

Η διακομματική ομάδα για τη θρησκευτική ελευθερία και ανεκτικότητα περιλαμβάνει ένα γραφείο ευρωβουλευτών και τη γραμματεία. Το Προεδρείο της διακομματικής ομάδας, το οποίο οργανώνει και τις εργασίες της αποτελείται από μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Συμπρόεδροι της διακομματικής είναι ο Denis de Jong από την Ομάδα των Συντηρητικών και Μεταρρυθμιστών (ECR) και ο Peter van Dalen της Ευρωπαϊκής Ενωτικής Αριστεράς (GUE). Αντιπρόεδροι, συνολικά 4, είναι οι Margaret Auken των Πρασίνων (Greens), Tunne Kelam από την Κοινοβουλευτική Ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος των Χριστιανοδημοκρατών (EPP), Afzal Khan από την Ομάδα του Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος (S & D) και Gesine Meissner από τη Συμμαχία Φιλελευθέρων και Δημοκρατών για την Ευρώπη (ALDE). Η πρώτη συνεδρίαση της διακομματικής ομάδας πραγματοποιήθηκε στις 11 Φεβρουαρίου του 2015 στο Στρασβούργο. Τα μέλη του Προεδρείου μίλησαν για τις δραστηριότητες, τις ευθύνες και το πρόγραμμα εργασίας της διακομματικής ομάδας.

Η εν λόγω διακομματική ομάδα έχει ως στόχο να εξασφαλίσει ότι η ΕΕ, στις εξωτερικές της δράσεις, προωθεί και προστατεύει το δικαίωμα των ανθρώπων να εκδηλώνουν ελεύθερα τις πεποιθήσεις τους (θειστικές, μη θειστικές και αθειστικές). Επίσης, δεν εξετάζει τα πλεονεκτήματα των διαφόρων θρησκειών ή πεποιθήσεων, ή την έλλειψη αυτών, αλλά εξασφαλίζει ότι το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να πιστεύει ή να μην πιστεύει γίνεται σεβαστό, είναι αμερόληπτη και δεν ευθυγραμμίζεται με καμία συγκεκριμένη θρησκεία ή θρησκευτική πεποίθηση.

Πιο συγκεκριμένα η ομάδα για τη FoRB & RT παρακολουθεί την ελευθερία της θρησκείας και των θρησκευτικών πεποιθήσεων σε τρίτες χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, και εξασφαλίζει ότι λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα για την αντιμετώπιση των σοβαρών παραβιάσεων της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης. Μάλιστα προς ενημέρωση των πολιτών παρέχει μία ενότητα του δικτυακού της τόπου όπου εκθέτει παραβιάσεις της θρησκευτικής ελευθερίας και πίστης σε τρίτες χώρες.

Επιπροσθέτως, παρακολουθεί και το έργο των θεσμικών οργάνων της ΕΕ σε σχέση με την θρησκευτική ελευθερία ή πίστη και παράλληλα υπενθυμίζει στην ΕΕ και τα κράτη μέλη της τις

υποχρεώσεις τους για την προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας στις εξωτερικές τους δράσεις. Η διακομματική ομάδα για τη FoRB & RT , μαζί με τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλεί τις τρίτες χώρες να αναλάβουν τις ευθύνες τους σύμφωνα με το άρθρο 18 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (UDHR) και το άρθρο 18 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR).

Κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων της, η διακομματική ομάδα συνεργάζεται στενά με διεθνείς οργανισμούς, οι οποίοι εδρεύουν σε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και στις ΗΠΑ, όπως για παράδειγμα η Αμερικανική Επιτροπή για τη Διεθνή Θρησκευτική Ελευθερία (United States Commission on International Religious Freedom – USCIRF) και το Γραφείο του Καναδά της θρησκευτικής ελευθερίας. Για την επιτυχή διεξαγωγή των δραστηριοτήτων της βρίσκεται επίσης σε διαρκή επικοινωνία με την «κοινωνία των πολιτών».

Με τον όρο «κοινωνία των πολιτών» καλείται το σύνολο των οργανώσεων ενεργών πολιτών που αναπτύσσουν συλλογική δράση και μέσω του δημοκρατικού διαλόγου προωθούν αιτήματα, κατά κανόνα, γενικού συμφέροντος, προκειμένου να επηρεάσουν τη διαμόρφωση των πολιτικών αποφάσεων. Η «κοινωνία των πολιτών» περιλαμβάνει συνδικάτα, διάφορα σωματεία, ομάδες πίεσης, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), περιβαλλοντικές οργανώσεις κ.ά. Η συμβολή της διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας, την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και την ανάπτυξη δημόσιου δημοκρατικού διαλόγου για τα προβλήματα της κοινωνίας (Shnapper, 2000). Σε έναν πιο συνοπτικό και περιεκτικό ορισμό ο W. Kornhauser ως κοινωνία των πολιτών ορίζει «όλα τα ενδιάμεσα στρώματα ή οργανώσεις μεταξύ κυβερνόντων και κυβερνόμενων».

Στην «κοινωνία των πολιτών» εντάσσονται και τα κοινωνικά κινήματα, τα οποία αν και διαφοροποιούνται από τις ομάδες πίεσης / συμφερόντων, που χαρακτηρίζονται από μια πιο αυστηρή οργάνωση και αποβλέπουν σε σωματειακά συμφέροντα, συχνά τις περιλαμβάνουν και μπορεί να οδηγήσουν ακόμα και στο σχηματισμό πολιτικών κομμάτων.

Η διακομματική ομάδα για τη Θρησκευτική Ελευθερία ή Πίστη και τη Θρησκευτική Ανεκτικότητα χρησιμοποιεί διάφορα εργαλεία για να επιτελέσει το έργο της :

- (α) συντάσσει και δημοσιοποιεί εκθέσεις (annual reports)
- (β) οργανώνει εκδηλώσεις

(γ) ασκεί μέσω των μελών ευρωβουλευτών της έμμεση επιρροή στις τροπολογίες (amendments).<http://www.religiousfreedom.eu/2015/12/17/intergroup-amendments-to-annual-human-rights-report-voted-through-by-european-parliament/>

(δ) υποβάλει μέσω των μελών του ερωτήσεις προς γραπτή απάντηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο βάσει του κανονισμού 130.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getLastRules.do?reference=RULE-130&language=EN>

(ε) συντάσσει και αποστέλλει επιστολές και δελτία τύπου.
<http://www.religiousfreedom.eu/work/letters/>

Με τη σύστασή της, η διακομματική ομάδα ανέλαβε αμέσως δράση. Έτσι, ο κ. Peter van Dalen συναντήθηκε με τον πρέσβη του Πακιστάν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Naghmana A. Hashmi, για να συζητήσουν για την θρησκευτική ελευθερία ή την ελευθερία των θρησκευτικών πεποιθήσεων στο Πακιστάν και την πρόσφατη απόφαση του δικαστηρίου για την υπόθεση της Asia Bibi . Ο Peter van Dalen παρέδωσε στον πρέσβη μία αίτηση για την απελευθέρωση της Asia Bibi , υπογεγραμμένη από 44.000 Ευρωπαίους πολίτες και τόνισε την έντονη ανησυχία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την κατάσταση των θρησκευτικών μειονοτήτων στο Πακιστάν και ιδίως σχετικά με τους νόμους περί βλασφημίας, οι οποίοι θα πρέπει είτε να καταργηθούν είτε να περιορισθεί τουλάχιστον η κατάχρησή τους.

Στις 22 Ιανουαρίου 2015 οι Peter van Dalen, Tunne Kelam και Catherine Stihler διεξήγαγαν μία εκδήλωση για το διωγμό των Χριστιανών στον Κόσμο (Persecution of Christians event). Ο Jean-Bernard Bolvin από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EEAS) μίλησε σχετικά με την εργασία των ευρωπαϊκών πρεσβειών και οργανισμών που εκτελούν για να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα της δίωξης αυτής. Προέβη σε δηλώσεις καταδίκης σχετικά με την επίθεση σε χωριά χριστιανών στη Συρία και τη δολοφονία 21 Κοπτών Χριστιανών στη Λιβύη και κάλεσε την Ευρωπαϊκή Ένωση να εστιάσει στην προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής (MENA region).

Στις 27 Ιανουαρίου 2015 ο Denis de Jong επιμελήθηκε τη διοργάνωση εκδήλωσης με θέμα "Ποιες οι θρησκευτικές πεποιθήσεις των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου" (What do MEPs do with their beliefs?) , στο οποίο ο Francois Foret , συντονιστής του προγράμματος "Η θρησκεία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Religion at the European Parliament" , παρουσίασε τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των ευρωβουλευτών.

Στις 4 Φεβρουαρίου 2015 , η ομάδα για την FoRB&RT σε συντονισμό με το Γραφείο του ΟΑΣΕ (Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη : Organization for Security and Co-operation in Europe – OSCE) για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Office for Democratic Institutions and Human Rights -ODIHR) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή της Βενετίας οργάνωσε εκδήλωση του ΟΑΣΕ για τις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη νομική προσωπικότητα των θρησκευτικών κοινοτήτων.

Στις 11 Φεβρουαρίου του 2015, ο Denis de Jong έστειλε επιστολή στην Ύπατη Εκπρόσωπο / Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (HR/VP) Federica Mogherini σχετικά με την θέση των άθεων στον κόσμο. Η επιστολή συντάχθηκε με την συμβολή της Διεθνούς Ανθρωπιστικής και Ηθικής Ένωσης (IHEU) και της Ευρωπαϊκής Ανθρωπιστικής Ομοσπονδίας (EHF) και αποτελούσε απάντηση στην αυξανόμενη εχθρότητα κατά των άθεων και έκκληση στην Ευρωπαϊκή Ένωση να προωθήσει τα δικαιώματα των άθεων στον κόσμο. Η Sonja Eggerickx , πρόεδρος της Διεθνούς Ανθρωπιστικής και Ηθικής Ένωσης χαιρέτησε την πρωτοβουλία αυτή της διακομματικής ομάδας και επεσήμανε πως όλα τα θεσμικά όργανα της Ευρώπης καθώς και τα διεθνή όργανα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων διεκδικούν σθεναρά τα δικαιώματα των άθεων , των ανθρωπιστών , καθώς και αυτών που δεν πιστεύουν σε καμία θρησκεία.

Η Ύπατη Εκπρόσωπος / Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (HR/VP) Federica Mogherini στήριξε από την πρώτη κιόλας στιγμή τη δράση της FoRB &RT και δεσμεύτηκε ότι θα δοθεί προτεραιότητα στο έργο της ΕΕ για την προάσπιση της ελευθερίας της θρησκείας ή πίστης. Σε επιστολή της προς τη FoRB & RT επεσήμανε πως « *μετά την έγκριση των κατευθυντήριων γραμμών, η ΕΕ έχει πράγματι προωθήσει τις αρχές της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης σε πολλές περιπτώσεις, σε διεθνή fora (με προσπάθειες που καταβάλλονται για την ενίσχυση της φωνής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων), σε Ψηφίσματα σχετικά με την ελευθερία της θρησκείας ή πεποιθήσεων του Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ και της Γενικής Συνέλευσης, και κατά την άσκηση των διμερών συνεργασιών της ΕΕ με τρίτες χώρες , ιδίως κατά τη διάρκεια των ετήσιων διαλόγων για τα δικαιώματα του Ανθρώπου. Επιπλέον, η ΕΕ παρακολουθεί στενά τη δύσκολη κατάσταση των συγκεκριμένων ατόμων και, όταν κρίνεται σκόπιμο, οργανώνει άμεσα διμερείς συνομιλίες*».

Οι συμπρόεδροι της ομάδας FoRB & RT εξέφρασαν την ελπίδα τους ότι οι δράσεις της ομάδας θα βοηθήσουν την Ύπατη Εκπρόσωπο στο έργο της και της παρουσίασαν ορισμένες συστάσεις που θα μπορούσε να αναλάβει για την προώθηση της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης.

Στις δράσεις της ομάδας περιλαμβάνεται και η κατάθεση τροπολογιών για τις ετήσιες εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία στον κόσμο, καθώς επίσης και η υποβολή ερωτήσεων κατά τις διαβουλεύσεις αναφορικά με ζητήματα προστασίας της θρησκευτικής ελευθερίας.

3.3. Οι ετήσιες εκθέσεις και οι συστάσεις της διακομματικής ομάδας για την προώθηση και προστασία της Θρησκευτικής Ελευθερίας, Πίστης και Θρησκευτικής Ανεκτικότητας σε χώρες εκτός της ΕΕ

Η πρώτη ετήσια έκθεση της διακομματικής ομάδας ανακοινώθηκε στις 3 Ιουνίου 2015 για την θέση της θρησκευτικής ελευθερίας και των θρησκευτικών πεποιθήσεων στον κόσμο.

Πρωταρχικός στόχος της έκθεσης αυτής ήταν να δοθεί έμφαση στις παραβιάσεις του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης που γίνονται σε όλο τον κόσμο. Γι' αυτόν το λόγο, για πρώτη φορά, συντάχθηκε θεματικό κεφάλαιο για τις καταστροφές ιερών τόπων και τόπων λατρείας. Με την έκθεση αυτή η ομάδα επεδίωξε την ευαισθητοποίηση των πολιτικών υπευθύνων στην Ευρώπη και ως εκ τούτου συμπεριέλαβε προτάσεις για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, καθώς και συγκεκριμένες ειδικές ανά χώρα συστάσεις για έναν αριθμό (53) χωρών. Η έρευνα του Κέντρου Ανθρώπινης Ασφάλειας ήταν μία εξαιρετικά πολύτιμη συνεισφορά σε αυτή την έκθεση, ιδίως κατά την προπαρασκευαστική φάση.

Η ΕΕ βρίσκεται σε καλή θέση για να προωθήσει και να προστατέψει την θρησκευτική ελευθερία ή πίστη παγκοσμίως, άλλωστε αυτό αποτελεί φιλοδοξία των πολιτικών της εργαλείων. Προκειμένου να γίνει αυτό βέβαια, η ΕΕ πρέπει να επιδείξει μεγαλύτερη πολιτική θέληση. Η ετήσια έκθεση της ομάδας (Annual Report for 2014) έχει ως στόχο να βοηθήσει να εμπεδώσει αυτή την πολιτική θέληση στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (EP), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC), την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EEAS) και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (ECouncil) που θα συμβάλουν στη βελτίωση της κατάστασης της ελευθερίας της θρησκείας ή της πίστης σε όλο τον κόσμο.

Η εν λόγω έκθεση πρώτα απ' όλα παρουσιάζει μία γενική επισκόπηση της κατάστασης της ελευθερίας της θρησκείας ή των πεποιθήσεων στον κόσμο. Διακρίνει μεταξύ των πράξεων που

διαπράττονται από τα κράτη, από μη κρατικούς φορείς ή και από τους δύο. Προσδιορίζει επίσης τις διάφορες συνιστώσες της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης, όπως την ελευθερία του ατόμου να αλλάξει ή να αποποιηθεί το θρήσκευμα ή τις πεποιθήσεις του, την ελευθερία της λατρείας, την ελευθερία διδασκαλίας, την προώθηση, και τη δημόσια έκφραση της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, ζητήματα γύρω από τη βλασφημία και την αντιμετώπισή τους από το ισχύον νομικό καθεστώς των κρατών.

Μέσα από μία ευρεία θεματολογία που σχετίζονται με την ελευθερία της θρησκείας ή πίστης η έκθεση προσδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάλυση της βίας εναντίον των τόπων λατρείας και των ιερών τόπων. Αυτή είναι μία πτυχή που συχνά παραβλέπεται, αλλά η αντιμετώπισή της γίνεται όλο και πιο επιτακτική, καθώς ολοκληρωτικές και εξτρεμιστικές μορφές θρησκευτικής βίας στοχοποιούν περιοχές, οι οποίες για μακρόχρονο διάστημα κατόρθωσαν να διατηρηθούν παρά τις προσπάθειες για την εξάλειψη κάθε ίχνους ορισμένων κοινοτήτων.

Στη συνέχεια η έκθεση επικεντρώνεται στη θέση που έχει η θρησκευτική ελευθερία ή πίστη στις εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ, αναλύοντας τα διάφορα εργαλεία άσκησης πολιτικής που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια αξιολογώντας παράλληλα την εφαρμογή και τις επιπτώσεις τους.

Ακολουθεί παρουσίαση και ανάλυση γεγονότων που διαδραματίστηκαν κατά το έτος 2014 και αφορούν την ελευθερία της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης. Ωστόσο η έκθεση αυτή δεν παρουσιάζει μία κατάταξη με γνώμονα το μέγεθος της απαξίας των παραβιάσεων, αλλά εξηγεί τους λόγους για την επιλογή των συγκεκριμένων χωρών, με βάση τα προαναφερθέντα κριτήρια. Συνδυάζει τρεις διαστάσεις του θέματος, δηλαδή (α) γεωγραφικές, (β) θρησκευτικές και (γ) θεματικές.

Σε κύριες γεωγραφικές περιοχές του κόσμου, με εξαίρεση την ΕΕ, η οποία όπως αναφέρθηκε δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα της διακομματικής ομάδας, αναλύονται οι τάσεις και οι εξελίξεις της κάθε επικρατούσας θρησκείας αλλά και των λοιπών ομάδων θρησκευτικών πεποιθήσεων που είναι παρούσες, σε κάθε περιοχή του κόσμου, και οι οποίες με τον έναν ή τον άλλον τρόπο υπόκεινται σε διακρίσεις και διώξεις. Η ανάλυση δεν περιορίζεται στις ενεργές παραβιάσεις της ελευθερίας της θρησκείας ή των πεποιθήσεων από το κράτος, αλλά περιλαμβάνει επίσης τις, δυστυχώς αυξανόμενες σε αριθμό περιπτώσεις, όπου το κράτος δεν προσφέρει σε θρησκευτικές κοινότητες επαρκή προστασία από τη βία των μη κρατικών φορέων. Το δικαίωμα που έχει ο καθένας να εκδηλώνει ελεύθερα τη θρησκεία του και την πίστη του περιλαμβάνει και πολλές άλλες μορφές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η ελευθερία του λόγου, η ελευθερία του συνέρχεσθαι και η

ελευθερία της διδασκαλίας, η προώθηση, η δημόσια έκφραση της θρησκείας και των πεποιθήσεων, καθώς και η ευσυνείδητη ένσταση κατά της στρατιωτικής θητείας. Υπό αυτή την έννοια, η έκθεση αυτή μπορεί έμμεσα, να ρίξει φως στη γενική κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις εν λόγω χώρες.

Στα τελευταία κεφάλαια της έκθεσης παρουσιάζονται θεσμικές προτάσεις, και εισηγήσεις για μια πιο αποτελεσματική προώθηση και προστασία της ελευθερίας της θρησκείας ή της πίστης στην ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική. Κατά δεύτερο λόγο, η έκθεση παρουσιάζει ειδικές ανά χώρα συστάσεις σχετικά με τις χώρες που προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία. Η επιλογή των χωρών που προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία βασίστηκε σε τρία κριτήρια :

- (α) Τη βαρύτητα των προσβολών του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης.
- (β) Την τάση της ραγδαίας αύξησης των παραβιάσεων της θρησκευτικής ελευθερίας.
- (γ) Την επιρροή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ενδιαφερόμενη χώρα.

Οι συστάσεις, τόσο σε θεσμικό όσο και σε ειδικό για κάθε κράτος επίπεδο είναι αποτέλεσμα των αναλύσεων που πραγματοποίησε η ίδια η διακομματική ομάδα.

Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην έκθεση προέρχονται κυρίως από δευτερογενείς πηγές. Η έκθεση χρησιμοποιεί υψηλής ποιότητας αναλύσεις από διάφορους κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς (ΜΚΟ), συμπεριλαμβανομένων των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των Ηνωμένων Πολιτειών και των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και γνωστών οργανισμών προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επιπλέον αξιολογεί τις πληροφορίες που ελήφθησαν από τη διακομματική ομάδα άμεσα, σε αλληλεπιδράσεις με αξιωματούχους της ΕΕ, εκπροσώπους της κυβέρνησης, των ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών σε διάφορα μέρη του κόσμου και των εκπροσώπων τους στην ΕΕ. Η διακομματική ομάδα οργάνωσε, για παράδειγμα εργαστήρια με εκπροσώπους των ΜΚΟ για να συλλέξει προτάσεις και στοιχεία για την παρούσα έκθεση. Κατ' αρχήν, οι πρωτογενείς πηγές δεν αποκαλύπτονται, αλλά οι ενδιαφερόμενοι μπορούν απευθυνόμενοι ηλεκτρονικά να λάβουν περισσότερες πληροφορίες από τους συντάκτες αυτής της έκθεσης.

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της ομάδας FoRB & RT (Annual Report 2015) το τελευταίο έτος οι παραβιάσεις της ελευθερίας της θρησκείας και των πεποιθήσεων σε ολόκληρο τον κόσμο αυξήθηκαν σημαντικά. Σε πολλές χώρες μάλιστα, όπως η Συρία, το Ιράκ, το Αφγανιστάν, η Σομαλία, η Υεμένη, η Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία κ.α. η κατάσταση

επιδεινώθηκε δραματικά. Η ομάδα FoRB & RT καλεί τους ηγέτες, τους αξιωματούχους υπαλλήλους και τις κοινότητες να λάβουν επείγουσα, αποφασιστική και επιμελή δράση προς αντιμετώπιση αυτών των κατάφωρων αδικιών. Με την έκθεσή της για το έτος 2015 στοχεύει στην ανάδειξη των περιοχών όπου η διασφάλιση της ελευθερίας της θρησκείας ή πίστης δεν καθίσταται εφικτή και προτείνει δράσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της όλης κατάστασης.

Η έκθεση χωρίζεται σε δύο ενότητες : το πρώτο τμήμα της προσφέρει μια επισκόπηση των δραστηριοτήτων της ομάδας FoRB & RT σε θέματα εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ, καθώς και στη διατύπωση συστάσεων για τη μεταρρύθμιση και την περαιτέρω δράση της. Η μεταρρύθμιση αυτή θα επιτευχθεί μέσω της αναμόρφωσης της στάσης και των ενεργειών των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Καθώς τα μέλη της κάθονται στα έδρανα του ΕΚ στόχος της είναι να διασφαλίσει ότι στις εξωτερικές της σχέσεις η ΕΕ, προωθεί και προστατεύει την ελευθερία της θρησκείας ή την ελευθερία των πεποιθήσεων. Προς επίτευξη αυτού του στόχου η ομάδα FoRB & RT βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με την ΕΑΑΣ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς επίσης και με ενδιαφερόμενες ΜΚΟ, ακαδημαϊκούς και παρόμοια κοινοβουλευτικά δίκτυα στα κράτη-μέλη ή σε τρίτες χώρες. Στο δεύτερο τμήμα της περιγράφει την κατάσταση που επικρατεί αναφορικά με την προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και των πεποιθήσεων σε 53 χώρες (European Intergroup FoRB & RT, Annual Report, 2016).

Όπως παρατηρεί η ομάδα στη νέα της έκθεση τα θεσμικά όργανα της ΕΕ αν και δεσμεύονται προφορικά ότι η προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας και της ελευθερίας των πεποιθήσεων αποτελούν προτεραιότητα της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ, ωστόσο η πραγματική τους ανταπόκριση για την επίτευξη του ως άνω στόχου είναι περιορισμένη. (European Intergroup FoRB & RT, Annual Report, 2016).

Επίσης παρατηρεί πως ενώ το Συμβούλιο περιλαμβάνει αναφορές στην προστασία της ελευθερίας της θρησκείας και των πεποιθήσεων, ωστόσο διαπιστώνεται έλλειψη συνέχειας εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ΕΑΑΣ. Προτείνει, λοιπόν, το Συμβούλιο να αξιολογεί τη συνέχεια που δόθηκε στα συμπεράσματά του από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΑΑΣ και τα κράτη-μέλη, τουλάχιστον μισό χρόνο μετά την έκδοσή τους (European Intergroup FoRB & RT, Annual Report, 2016). Πιο συγκεκριμένα ο συνπρόεδρος της ομάδας FoRB & RT Peter van Dalen στηλιτεύει τη σχεδόν πλήρη εκτόπιση των Χριστιανών από το Ιράκ και τη Συρία, αύξηση 150% σε σχέση με το 2014 σε θρησκευτικά εγκλήματα στην Ινδία ενώ στο Πακιστάν η επιβολή της θανατικής ποινής στην Asia Bibi για βλασφημία συνεχίζεται. Στο ίδιο μήκος κύματος ο συμπρόεδρος Dennis de Jong παρατηρεί ότι η ΕΕ, στις εξωτερικές δράσεις της, θέτει σε κίνδυνο τη

πολιτική της για τα ανθρώπινα δικαιώματα υπέρ μιας ατζέντας οικονομικο-γεωπολιτικών συμφερόντων τονίζοντας χαρακτηριστικά: «Έχουμε γίνει μάρτυρες έλλειψης εμπειρίας και γνώσεων σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ φαινόμενο που παρατηρείται ειδικότερα στις αντιπροσωπείες της. Είμαι ιδιαίτερα απογοητευμένος καθώς διαπιστώνεται πώς οι αναφορές για τις χώρες εστίασης όπως καταγράφονται στην έκθεση που εκπονήθηκε το περασμένο έτος δεν ελήφθησαν καθόλου υπόψη» και παροτρύνει την ΕΕΑΣ να επαναπροσδιορίσει τη στάση της ιδιαίτερος στις εν λόγω χώρες. <http://www.religiousfreedom.eu/2016/06/30/eu-foreign-policy-failing-to-protect-human-rights-particularly-freedoms-of-religion-or-belief/>

Τέλος, η διακομματική ομάδα για τη FoRB & RT συνιστά (European Intergroup FoRB & RT, Annual Report, 2016) :

- την αξιολόγηση της εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ για την ελευθερία θρησκείας ή πεποιθήσεων ιδίως σε χώρες όπως το Αφγανιστάν, τη Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία, τη Λιβύη, τη Σομαλία, τη Συρία, την Υεμένη,
- την ανάπτυξη σχεδίων δράσης ανά χώρα για την προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας, προκειμένου να ενισχυθούν οι προσπάθειες της ΕΕ για την προστασία της ελευθερίας της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, και
- τη συνεχή παροχή στήριξης στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των ομάδων θρησκευτικών συμφερόντων συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην προώθηση της θρησκευτικής ελευθερίας και ανεκτικότητας.

Η διακομματική ομάδα επαναλαμβάνει για μια ακόμη φορά την ανάγκη για τη διασφάλιση υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε θέματα αναφορικά με τη θεμελιώδη αξία της θρησκευτικής ελευθερίας και την προστασία της για τουλάχιστον ένα μέλος ανά αντιπροσωπεία της ΕΕ τουλάχιστον σε χώρες υψηλού κινδύνου, όπως το Ιράκ, η Συρία, το Αφγανιστάν κ.α. Μάλιστα η ομάδα εκφράζει την προθυμία της να συμβάλει ενεργά στην εκπαίδευση των μελών, εάν και όταν αυτό απαιτείται .

Επίσης, καλεί την Επιτροπή, από κοινού με την ΕΑΑΣ και το Συμβούλιο, να συμμετάσχουν σε ένα μόνιμο ανεπίσημο διάλογο μαζί της για το πώς η ΕΕ μπορεί να συμβάλει καλύτερα στην προώθηση της ελευθερίας της θρησκείας, των πεποιθήσεων και της θρησκευτικής ανοχής

Στο δε Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων συστήνει να προτρέψει τους υπουργούς να

έρχονται σε άμεση επαφή με τους θρησκευτικούς ηγέτες, καθώς είναι αυτοί που έχουν τα εχέγγυα της απαιτούμενης κοινωνικής και κρατικής αποδοχής ώστε να προωθήσουν επιτυχώς τη διαδικασία συμφιλίωσης σε χώρες και περιοχές που σπαράσσονται από συγκρούσεις με θρησκευτικά κίνητρα. Επιπλέον, οι θρησκευτικοί ηγέτες μπορούν να διαδραματίσουν και σημαντικό ρόλο στην πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης.

Τέλος, η ομάδα επισημαίνει πως η ΕΕ πρέπει να μεριμνά και να συνεργάζεται με τις κυβερνήσεις των τρίτων χωρών προκειμένου να ελέγχεται η παροχή οπλισμού σε χώρες που μαστίζονται από εσωτερικές συγκρούσεις, εκτός αν αυτό σχετίζεται άμεσα με την υποστήριξη των Ηνωμένων Εθνών σε ομάδες που μάχονται για την αποκατάσταση της ειρήνης και ασφάλειας στις εν λόγω χώρες. Επίσης, στην περίπτωση των ομάδων που παραβιάζουν κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ΕΕ πρέπει να διασφαλίσει ότι ελέγχονται οι χρηματικές εκροές από την πώληση σε χώρες της ΕΕ πρώτων υλών και άλλων αντικειμένων, οι οποίες αποτελούν την κύρια πηγή εσόδων για τρομοκρατικές οργανώσεις όπως το ISIS/ Daesh (European Intergroup FoRB & RT, Annual Report, 2016).

Τέταρτο Κεφάλαιο : Συνέντευξη με τον Ευρωβουλευτή και μέλος της Διακομματικής Ομάδας για την Ελευθερία της Θρησκείας ή Πίστης και Θρησκευτικής Ανεκτικότητας κ. Μ. Κύρκο.

Στο παρόν κεφάλαιο παραθέτουμε τη συνέντευξη που μας παραχώρησε ο ευρωβουλευτής και μέλος της Διακομματικής Ομάδας για την Ελευθερία της Θρησκείας ή Πίστης και Θρησκευτικής Ανεκτικότητας κ. Μ. Κύρκος τον περασμένο Γενάρη, όταν τον επισκεφθήκαμε στο πολιτικό του γραφείο στην Αθήνα. Από τις απαντήσεις του αντλούμε χρήσιμες πληροφορίες για τους λόγους που οδήγησαν στη δημιουργία της συγκεκριμένης διακομματικής ομάδας, τους στόχους που επιδιώκει με τη δράση της, το εάν έχει τη δύναμη να προωθήσει πράγματι την προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας στις χώρες εκτός της ΕΕ και τέλος ποια είναι τα μελλοντικά της σχέδια.

Μέρος 1^ο (Γενική τοποθέτηση σχετικά με τη λειτουργία των διακομματικών ομάδων-στόχοι Intergroup on FoRB & RT)

- Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι διακομματικές ομάδες (intergroups) δεν έχουν καμία νομοθετική αρμοδιότητα, και ως εκ τούτου δεν έχουν άμεση επίπτωση στις νομοθετικές εργασίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ορισμένοι παρατηρητές, ή ακόμη και ορισμένοι βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκλαμβάνουν την λειτουργία τους εν μέρει δικαιολογημένα ως ήσσονος σημασίας. Ωστόσο, σε αντίθεση με αυτό το πρόχειρο συμπέρασμα, την 11^η Δεκεμβρίου, 2014, δόθηκε η τελική σφραγίδα της έγκρισης σε έναν σημαντικό αριθμό είκοσι οκτώ (28) συνολικά διαφορετικών διακομματικών ομάδων.

α) Ποια είναι τα βασικά κίνητρα για τους ευρωβουλευτές να ενταχθούν στις διακομματικές ομάδες, και σε ποιο βαθμό αυτή τους η προθυμία να συμμετάσχουν αντανακλάται στη λειτουργία αυτών των ομάδων;

β) Ποιοι κατά την άποψή σας ήταν οι παράγοντες που ενέπνευσαν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη δημιουργία και στην ίδρυση των πολυπληθών και γενναιόδωρων θεσμών των διακομματικών ομάδων, και πώς εκλαμβάνεται το έργο που παράγουν από τους ίδιους τους ευρωβουλευτές;

κ. Κύρκος : Όπως γνωρίζετε, η ουσιαστική και η πιο σημαντική εργασία ενός ευρωβουλευτή είναι η συμμετοχή του στην παραγωγή του νομοθετικού έργου. Ο κάθε ευρωβουλευτής ανήκει σε δύο επιτροπές, οπότε κατευθύνει την εργασία του στο συγκεκριμένο νομοθετικό έργο αυτών. Όμως ως ευρωβουλευτές το εύρος των ενδιαφερόντων μας είναι πολύ ευρύτερο. Κάθε ένας ξεχωριστά και πολλές φορές διαφορετικά από την επιτροπή στην οποία συμμετέχει, ανάλογα με την χώρα από την οποία προέρχεται, την πολιτική ομάδα στην οποία ανήκει, τις κοινωνικές του καταβολές, παραστάσεις και αντιλήψεις, έχει άλλα ενδιαφέροντα. Επιθυμία μας είναι συνεπώς το Κοινοβούλιο να μας παρέχει τρόπους ώστε και να ευαισθητοποιούμε και άλλους πολίτες πάνω σε θέματα που μας ενδιαφέρουν, και να προσπαθούμε να επηρεάσουμε και την πολιτική της Ένωσης. Άρα αυτά τα intergroups αλλά ακόμα και τα working groups που έχουν συσταθεί, αποτελούν τρόπους μέσω των οποίων οι ευρωβουλευτές έρχονται σε επαφή με την κοινωνία των πολιτών. Το κοινοβούλιο παρέχει στους ευρωβουλευτές αυτή την δυνατότητα ως διάυλος επικοινωνίας με ευρωβουλευτές διαφορετικών χωρών, να ανταλλάξουν εμπειρίες πάνω στο πώς το κάθε θέμα αναλύεται σε κάθε

χώρα, στο πώς αναδεικνύονται τα συγκεκριμένα και διαφορετικά προβλήματα που χρήζουν αντιμετώπισης και διαβούλευσης, ώστε ως ευρωβουλευτές να αποκτούμε και να σχηματίζουμε μία διευρυμένη εικόνα συνολικά της Ένωσης, μέσα από τις εμπειρίες και την οπτική όλων των συναδέλφων. Από κει και πέρα ένα μέρος αποτελείται από την οργάνωση δράσεων ευαισθητοποίησης και εκδηλώσεων ενημέρωσης των Ευρωπαίων πολιτών, ενώ επιπλέον συμμετέχουμε, και σε ευρωπαϊκούς θεσμούς ανάλογα με την πολιτική μας ομάδα ώστε να μπορούμε να επηρεάσουμε σταδιακά και την παραγωγή της ευρωπαϊκής πολιτικής, πάνω σε αυτά τα ζητήματα. Άρα όταν εγώ συμμετέχω στο intergroup για την ελευθερία της θρησκείας και των πεποιθήσεων, το οποίο αποτελείται από 15 ευρωβουλευτές διαφορετικών χωρών και πολιτικών ομάδων, έχω σαν στόχο να μεταφέρω εκεί τις δικές μου εμπειρίες από την Ελλάδα, από μια χώρα δηλαδή που δεν έχουν όλοι οι εταίροι μας μια απτή εικόνα για το κομμάτι των θρησκευτικών ελευθεριών και των πεποιθήσεων στη χώρα μας, ταυτόχρονα όμως εκφράζω και την ευαισθησία μου όπως άλλωστε και οι υπόλοιποι συνάδελφοι, για το τι συμβαίνει στον υπόλοιπο κόσμο. Πληροφορούμαστε δηλαδή, προβαίνουμε σε διαβούλευση, οργανώνουμε παρεμβάσεις σε τρίτες χώρες ώστε να αναδειχθεί η Ευρώπη σε έναν παίκτη που θα επιδιώξει να επιβάλλει τον σεβασμό αυτών των δικαιωμάτων και όχι απλώς να καταγράφει τις παραβιάσεις.

- Εν τέλει, έχει εδραιωθεί εντός της εσωτερικής λειτουργίας των διακομματικών ομάδων το αίσθημα ειλικρινούς ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, ή εμφανίζονται φαινόμενα πολιτικού ή ιδεολογικού διαχωρισμού (αντίστοιχα με αυτά που παρατηρούνται εντός των επιτροπών των εθνικών κοινοβουλίων επί παραδείγματι) ;

κ. Κύρκος : Καθώς σε αυτές τις διακομματικές ομάδες συμμετέχουμε ευρωβουλευτές που έχουμε επιλέξει οικειοθελώς και αυτοβούλως να αφιερώσουμε ένα σημαντικό μέρος του χρόνου μας για να προωθήσουμε τα θέματα που διαπραγματεύονται τα intergroups υπάρχει και μάλιστα ακόμα πιο έντονα το αίσθημα της αλληλεγγύης όπως άλλωστε συμβαίνει και στις ίδιες τις πολιτικές μας ομάδες. Ακριβώς διότι στις διακομματικές αυτές ομάδες συμμετέχουμε από δική μας πρωτοβουλία, δεν βρεθήκαμε εκεί τυχαία ούτε είναι υποχρεωτική η συμμετοχή μας στα intergroups. Κίνητρό μας είναι η επίτευξη των καλύτερων δυνατών αποτελεσμάτων και η ευόδωση των κοινών προσπαθειών μας. Να μην ξεχνάμε όμως αυτό που ειπώθηκε και στην αρχή: το νομοθετικό έργο παράγεται από τις βασικές μας επιτροπές, αυτό είναι διακριτό και δεδομένο. Αλλά είναι πολύ χρήσιμο οι ευρωβουλευτές ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ευαισθησίες του καθενός να συμμετέχουν και να υποστηρίζουν τις διακομματικές ομάδες.

- Στοχεύετε δηλαδή κυρίως στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών;

κ. Κύρκος: Στοχεύουμε και στην κοινωνία των πολιτών αλλά όχι αποκλειστικά. Επιπλέον ερχόμαστε σε επαφή και ενημερώνουμε κυβερνήσεις κρατών μελών και τρίτων χωρών, διεθνείς οργανισμούς διεθνή fora, ΜΚΟ, και γενικότερα φορείς που επηρεάζουν και παράγουν πολιτική.

- Ο θεσμός των διακομματικών ομάδων , καθώς και οι κανόνες λειτουργίας τους, εγκρίθηκαν από τη Διάσκεψη των Προέδρων στις 16 Δεκεμβρίου 1999 .

(α) Για ποιο λόγο έπρεπε να περάσουν 15 χρόνια για τη σύσταση της πρώτης διακομματικής ομάδας για τη θρησκευτική ελευθερία, δεδομένου ότι οι πράξεις θρησκευτικής βίας και οι θρησκευτικές διακρίσεις δεν αποτελούν ένα τωρινό φαινόμενο αλλά τα τελευταία χρόνια ολοένα και αυξάνονται;

(β) Είναι αυτή η ραγδαία αύξηση των πράξεων θρησκευτικής βίας σε όλο τον κόσμο που οδήγησε στη σύσταση, αρχικά της ομάδας εργασίας, και σήμερα της διακομματικής ομάδας (Intergroup on Freedom of Religion or Belief and Religious Tolerance (Intergroup on FoRB & RT));

κ. Κύρκος : Όταν στην αρχή της κοινοβουλευτικής περιόδου των πέντε ετών γίνεται μία καταγραφή των κυριότερων ενδιαφερόντων των ευρωβουλευτών, το Κοινοβούλιο, μέσα από μια εσωτερική διαδικασία, καταγράφει σε ποιες ομάδες υπάρχουν περισσότερες υπογραφές, που συνεπάγεται δηλαδή και μεγαλύτερη διάθεση συμμετοχής. Οι μικρότερες αριθμητικά ομάδες που συγκεντρώνουν λιγότερους συμμετέχοντες ευρωβουλευτές σχηματίζουν working groups. Αν οι συμμετέχοντες ευρωβουλευτές υπερβούν ένα καθορισμένο μέγεθος και επιπλέον διαπιστωθεί από το ευρωκοινοβούλιο ότι υπήρχε αντίστοιχο working group που παρήγαγε έργο συνήθως σχηματίζεται, αναβαθμίζεται σε intergroup.

- Χαίρομαι που αποσαφηνίζετε την ουσιώδη, πέρα από την αριθμητική, διαφορά του working group με το intergroup, καθώς αποτελεί μια λεπτομέρεια που σπάνια διευκρινίζεται με

σαφήνεια.

κ. Κύρκος : Η διαπίστωση αυτή προέκυψε εύλογα καθώς συμμετέχω στο working group για την καταπολέμηση του αντισημιτισμού, (working group on Anti-Semitism) και παρότι συμμετέχουμε έξι ευρωβουλευτές, παράγουμε πολύ ενδιαφέρον και σημαντικό έργο, αλλά λόγω του περιορισμένου αριθμού των συμμετεχόντων ευρωβουλευτών αποτελούμε working group. Αυτό βέβαια δεν μας στερεί την δυνατότητα να αναδεικνύουμε τον σημαντικό ρόλο αυτού του working group. Είναι όμως προφανές ότι ένα πολυμελές intergroup με μεγαλύτερο αριθμό συναδέλφων από περισσότερα κράτη μπορεί εκ των πραγμάτων να επηρεάσει τις πολιτικές πιο αποτελεσματικά.

- Ποιοι είναι οι στόχοι της διακομματικής ομάδας και πώς σκοπεύετε να τους υλοποιήσετε;

Όπως σας είπα, ο πρώτος στόχος αυτών των διακομματικών ομάδων είναι να ελκύσουμε το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης, πάνω σε θέματα που προβάλλονται μέσα από τον τύπο στα «ψιλά γράμματα», διότι δυστυχώς αυτό που διαπιστώνουμε είναι πως με την επανάληψη κάποιων ειδήσεων, το κοινό χάνει το ενδιαφέρον του γι' αυτές. Ενώ δηλαδή πολλά ζητήματα όπως και της θρησκευτικής ελευθερίας επιδεινώνονται τα τελευταία χρόνια έχουμε παρατηρήσει πως στη κοινή γνώμη συχνά επέρχεται ένας προσωρινός κορεσμός. Ενώ δηλαδή οι πρώτες παραβιάσεις και τα πρώτα εγκλήματα εν προκειμένω κατά της θρησκευτικής ελευθερίας μπορεί να σοκάρουν τη κοινή γνώμη, τα επόμενα εγκλήματα που έπονται χρονικά ενώ έχουν αντίστοιχη απαξία δεν προκαλούν αντίστοιχη αντίδραση ή κοινωνικό αποτροπιασμό. Αυτός ακριβώς ο κορεσμός θεωρούμε πως αποτελεί ακόμα ένα «κοινωνικό έγκλημα» με την ευρύτερη έννοια διότι η κοινωνία αποστασιοποιείται προσωρινά άλλα και σταδιακά από την ευαισθητοποίηση. Αυτό ακριβώς το φαινόμενο προσπαθούμε να αποτρέψουμε και το έχουμε δει χαρακτηριστικά να λαμβάνει χώρα άλλωστε τόσο στην υπόθεση των προσφύγων που πνίγονται στη Μεσόγειο, όπου η πρώτη εικόνα του πτώματος του τρίχρονου Σύριου Aylan προκαλώντας έντονη κατακραυγή κινητοποίησε τις κοινωνίες όλων των χωρών πιέζοντας τις κυβερνήσεις για άμεση επίλυση του ζητήματος, αυτή η προθυμοποίηση άρχισε σταδιακά μέσα από την ανάδειξη και προβολή αντίστοιχα θλιβερών εικόνων και ειδήσεων να φθίνει. Και τελικά καταλήγουν τραγικά συμβάντα με τεράστια απαξία να περνάνε στα ψιλά γράμματα των εφημερίδων και των ΜΜΕ. Εμείς λοιπόν και διαμέσου της συμμετοχής μας στις διακομματικές ομάδες όπως εν προκειμένω το intergroup για την ελευθερία της θρησκείας και της ελευθερίας των πεποιθήσεων, επιδιώκουμε να ενημερωνόμαστε για τα διεθνή δρώμενα μέσα από όλες τις πηγές που στοχευμένα αναδεικνύουν προβλήματα που υπάρχουν στις Τρίτες χώρες –αλλά και στις χώρες μέλη της ΕΕ- και είτε μέσω της σύνταξης και δημοσίευσης ετήσιων εκθέσεων, είτε μέσα από τη συμμετοχή μας σε ευρωπαϊκά και διεθνή fora, είτε μέσα από

την προσωπική μας εργασία, να εκπέμψουμε σταθερά την ανάγκη για την επίλυση των προβλημάτων και να προτείνουμε λύσεις και τρόπους αντιμετώπισης.

Μέρος 2^ο (Ανάγκη προστασίας πολιτών τρίτων χωρών-χριστιανών κατά το θρήσκευμα, πρωτοβουλίες και σχέδιο δράσης από Διεθνούς Οργανισμούς - Διεθνή κοινότητα)

- Διαβάζοντας την ετήσια έκθεση (annual report for 2014, June 2015) της διακομματικής ομάδας για τη θρησκευτική ελευθερία και την πνευματική ανεκτικότητα μέσα από μία εκτενή έρευνα διαπιστώνεται μεταξύ άλλων (Summary and Conclusions p.29/69) ότι “στις χώρες της Μέσης Ανατολής και Βορείου Αφρικής η μεταστροφή (convert) ιδιαίτερα στο χριστιανικό θρήσκευμα αντιμετωπίζεται με κρατικές διώξεις, διακρίσεις στην εκπαίδευση και την απασχόληση, επιβολή σοβαρών ποινικών κυρώσεων, βίας και κοινωνικού αποκλεισμού... Εντονότερα είναι τα φαινόμενα στις χώρες όπου συναντιούνται οι Μουσουλμανικές με τις Χριστιανικές κοινότητες.

(α) Λαμβάνοντας υπόψη , την ταχύτατη και δραματική επιδείνωση της ασφάλειας των Χριστιανών και άλλων εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων στη Μέση Ανατολή και των κοινοτήτων τους και τις ολοένα και αυξανόμενες βάρβαρες πρακτικές προς τις Κοινότητες από τις τρομοκρατικές οργανώσεις, με επικεφαλής το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος (ISIS), που σονιστούν εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και πράξεις γενοκτονίας, θεωρείτε ότι η παγκόσμια κοινότητα πρέπει να προβεί άμεσα σε απαραίτητες και αποτελεσματικές ενέργειες προκειμένου να προστατεύσει τις Κοινότητες, ανεξαρτήτως πολιτικού τους προσανατολισμού;

(β) Πιστεύετε πως είναι δυνατή η υιοθέτηση μίας αποτελεσματικής και επείγουσας δράσης για την προστασία των Χριστιανών στη Μέση Ανατολή από τους κινδύνους εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και τις γενοκτονίες;

(γ) Υπάρχει κάποιο προτεινόμενο σχέδιο δράσης και ελέγχου για την υλοποίησή του από όλα τα κράτη, τα κοινοβούλια, τους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ανάδειξη και επίτευξη της προστασίας των Χριστιανών και των κοινοτήτων της περιοχής από θανάσιμο κίνδυνο και τις διώξεις;

κ. Κύρκος : Αυτό που έχουμε συμπεράνει από τις πρακτικές του ISIS είναι πως οι πληθυσμοί στις περιοχές τις οποίες ελέγχει ανεξαρτήτως θρησκείας τελούν σε μόνιμο καθεστώς κινδύνου. Και ως μην ξεχνάμε ότι υπάρχουν εκατόμβες θυμάτων όχι μόνο χριστιανών αλλά και αντιφρονούντων μουσουλμάνων που έχουν αποτρόπαια δολοφονηθεί από τις ακραίες αυτές δυνάμεις. Και δεν αναφέρομαι μόνο στους σίιτες μουσουλμάνους, αλλά και στους μουσουλμάνους που μάχονται στο πλευρό του Assad, και στην εθνοθρησκευτική κοινότητα των Yazidis που είναι αυτόχθονες της βόρειας Μεσοποταμίας. Έφτασαν μάλιστα στο σημείο να πουλάν εκατοντάδες γυναϊκόπαιδα σε σκλαβοπάζαρα. Πρέπει να γίνει αντιληπτό πως οποιοδήποτε –ανεξαρτήτως θρησκευματος- δεν συμφωνεί με την ακραία φονταμενταλιστική ιδεολογία του ISIS θεωρείται εχθρός. Και επειδή θέλουν να προβάλουν το μήνυμα της απόλυτης καθαρότητας όλοι οι υπόλοιποι είτε χριστιανοί είτε μουσουλμάνοι, είτε οποιαδήποτε σχέση ή αίρεση που έχει ως βάση την μουσουλμανική θρησκεία, όλοι αυτοί βρίσκονται σε κίνδυνο. Αυτό που πρέπει να κάνει η Ευρώπη είναι να μην ξεχωρίσει, να μην προβεί σε διακρίσεις, ο άνθρωπος ο οποίος δολοφονείται αποτρόπαια από τον ISIS, είτε είναι Χριστιανός, είτε είναι Μουσουλμάνος, είτε είναι Δρούζος, είτε είναι Αλεβίτης, είτε είναι Yazidi, έχει την ίδια αξία. Η Ευρώπη πρέπει να προωθήσει το ταχύτερο συμμαχίες και σχέδιο δράσης ώστε να εξοντωθεί ο ISIS. Είναι γεγονός πως μεταξύ των Ευρωβουλευτών του ευρωκοινοβουλίου ακούγονται πολλές φορές φωνές που λένε: «Προστατέψτε τους Χριστιανούς». Η δική μου πολιτική ομάδα (της Προοδευτικής Συμμαχίας των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών) δεν μπορεί να ξεχωρίσει τους ανθρώπους. Η πίεση που ακούμε και τα όρια που επιθυμούμε να θέσουμε στην χάραξη της πολιτικής της Ε.Ε. είναι μια κοινή εξωτερική πολιτική που στόχο έχει την προώθηση μιας πολιτικής λύσης στη Συρία, με τη συμμετοχή όλων των διεθνών παικτών, εξαιρουμένης βεβαίως οποιασδήποτε συμμετοχής εκπροσώπων του ISIS ή μη αναγνωρισμένων τρομοκρατικών ομάδων οι οποίες αυτή τη στιγμή μάχονται εναντίον του ISIS αλλά όχι για να προάγουν τη δημοκρατία, ούτε ως σύμμαχοι της Δύσης, και αναφέρομαι στο al-Nusra Front της Al Kaida.

Αν κατορθώσουμε και με τη βοήθεια των Κούρδων μαχητών, και με τη βοήθεια συμμάχων οι οποίοι μέχρι πρότινος δεν ήταν σύμμαχοι και αναφέρομαι στο Ιράν, η ακόμα και στην Ιρακινή κυβέρνηση, δυνάμεις οι οποίες μπορούν να διεκδικήσουν ένα σημαντικό ρυθμιστικό ρόλο να υποστηρίξουμε μια συμμαχία αυτής της μορφής δεν είναι ανέφικτη η εξόντωση του ISIS ώστε αυτές οι ακραίες δυνάμεις να εξαφανιστούν οριστικά από τον χάρτη.

Ακόμα όμως και όταν αισίως επέλθει η εξόντωση του ISIS δεν θα εκλείψει η καταπάτηση των θρησκευτικών ελευθεριών και πεποιθήσεων όπως είναι χαρακτηριστικά η ελευθερία του conversion

δηλαδή του δικαιώματος αλλαγής θρησκευτικών πεποιθήσεων. Αν επί παραδείγματι ένας πιστός λάβει την απόφαση να αλλάξει την θρησκεία του, εγώ που συμμετέχω στο intergroup από την μεριά των non-believers, παρότι δεν είμαι θρησκευόμενος το κατανοώ απόλυτα ως θρησκευτικό του δικαίωμα όπως είναι και το δικαίωμα να αλλάξει κανείς θρησκεία, πρέπει να είναι εξίσου σεβαστό με το να έχει ήδη μια θρησκεία. Η θρησκεία δεν είναι ράτσα, όπου γεννιέσαι επί παραδείγματι Καυκάσιος ή Ινδιάνος, αλλά αποτελεί επιλογή.

- Μιας και αναφερθήκατε στους non-believers πιστεύετε πως θα μπορούσε ενδεχομένως κάποιος non-believer να ασπαστεί μία θρησκεία;

κ. Κύρκος : Έχει διαπιστωθεί ότι κάποιος άνθρωπος ακολουθώντας το δικό του πνευματικό μονοπάτι, μέσα από τη δική του διαδρομή στη πορεία να μεταστρέφει την πίστη του. Αυτό που έχει αξία να προστατευτεί είναι το δικαίωμά του να έχει τις προσωπικές του πεποιθήσεις. Όποιο και αν είναι αυτό πρέπει να γίνεται σεβαστό, συμπεριλαμβάνοντας ασφαλώς και το δικαίωμα να αλλάξει θρησκεία, με άλλα λόγια το δικαίωμα του converse όπως καταγράφεται και στις ετήσιες εκθέσεις. Το ότι κάποιος δηλώνει μια συγκεκριμένη στιγμή πιστός σε μια θρησκεία δεν σημαίνει πως ο τρόπος που κάποιος προσεγγίζει την πίστη του και το κατά πόσον αυτή ανταποκρίνεται στα εσωτερικά ερωτήματα που έχει θέσει μπορούν να τον οδηγήσουν ενίοτε σε απαντήσεις που ξεπερνούν την θρησκεία στην οποία μέχρι πρότινος ακολουθούσε. Αντίστοιχες αλλαγές πίστης έχουν καταγραφεί και το βλέπουμε συχνά να συμβαίνει, συνεπώς εμείς πρέπει να εξασφαλίζουμε την ελευθερία του converse κάτι άλλωστε που η ΕΕ έχει ρητά θέσει ως δικαίωμα υπό προστασία. Αναδεικνύεται άλλωστε σε όλες τις διεθνείς εκθέσεις ως ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα καθώς πολλά από τα τρίτα κράτη το αντιμετωπίζουν εκτός από κοινωνικό αποκλεισμό ακόμα και με ποινικές διώξεις, κάτι το οποίο δεν συνάδει με τις ευρωπαϊκές αλλά ή τις πανανθρώπινες αξίες. Πολλές φορές μάλιστα η νομοθεσία που θεσπίζουν τα τρίτα κράτη είναι παραπλανητική-προσχηματική καθώς ενώ υποτίθεται πως καταδικάζουν τέτοιου είδους διώξεις στην πραγματικότητα είτε τις επικροτούν είτε μένουν αδρανείς.

- Ίσως θα ήταν δύσκολο να αποδεχτούμε ότι στην Ελλάδα του 2016 υπάρχει ένας συντηρητισμός που ενδεχομένως θα αντιμετώπιζε έναν πολίτη της κρατούσας θρησκείας που θα σκεφτόταν να αλλάξει την θρησκεία του τουλάχιστον με κοινωνικό αποκλεισμό.

κ. Κύρκος : Στην Ελλάδα διαπιστώνεται ορισμένες φορές πως παρότι στην επιφάνεια είμαστε

ανεκτικοί δεν γίνονται εύκολα αντιληπτές τέτοιου είδους κοινωνικές διακρίσεις παρά μόνο όταν κάποιος έρθει αντιμέτωπος προσωπικά με συντηρητικές ή αναχρονιστικές συμπεριφορές...

- Ορισμένα ελληνικά Μ.Μ.Ε. χρησιμοποιώντας καυστικό χιούμορ – με αφορμή το λεγόμενο "action plan" και την διαβλεπόμενη συνεργασία ανάμεσα στην Ελλάδα και το Ιράν στο πλαίσιο της επίσκεψης του υπουργού Εξωτερικών στη Τεχεράνη- αναφερόμενος σε ζητήματα θρησκευτικής και κοινωνικής ανεκτικότητας χαρακτήρισε την Ελλάδα ως «το Ιράν της Ευρώπης»...

κ. Κύρκος : Ίσως ευθύνεται η εμπλοκή που έχει η Εκκλησία πάνω σε κάποια θέματα κρατικής αρμοδιότητας, όπως για παράδειγμα της εκπαίδευσης. Ως μια χώρα της δυτικής Ευρώπης δεν θα έπρεπε να έχουμε τέτοιες παρεμβάσεις, θα έπρεπε δηλαδή ευνότητα να υπάρχει ένας διαχωρισμός Κράτους-Εκκλησίας, ασφαλώς και με τη σύμφωνη γνώμη της Εκκλησίας και όχι σε αντίθεση με αυτήν, ακριβώς ώστε να καθοριστεί το πλαίσιο και ο σημαντικός διακριτός ρόλος του κάθε θεσμού. Το 2016 λοιπόν δεν θα έπρεπε πλέον να συζητάμε το αν θα έπρεπε να προβούμε σε αυτόν τον διαχωρισμό, αλλά για το πώς θα γίνει αυτός ο διαχωρισμός. Λοιπόν για να απαντήσω και εγώ χαριτολογώντας ασφαλώς και δεν είχαμε ποτέ στην Ελλάδα Αγιατολάχ, απεναντίας οι δικοί μας ορθόδοξοι ιεράρχες είναι στην μεγάλη τους πλειοψηφία συνετοί και νουνεχείς. Εξαιρούνται κάποιες μεμονωμένες ακραίες φωνές που ενίοτε διαταράσσουν την ομαλή καθημερινότητα και την κοινή γνώμη επιδιώκοντας να παρέμβουν στην άσκηση της πολιτικής. Μια τέτοια απογοητευτική παρέμβαση υπήρξε και με αφορμή το σύμφωνο συμβίωσης ομοφυλοφίλων. Χάρηκα πάντως όταν διαπίστωνα ότι επικράτησαν οι απόψεις της λογικής ακόμα και στο σώμα των ιεραρχών όπως φάνηκε και από την πλειοψηφία των τοποθετήσεων. Ακόμα και εγώ που όπως σας είπα, είμαι non-believer όχι μόνο σέβομαι το θρησκευτικό αίσθημα των συμπολιτών μου αλλά και τον ίδιο τον θεσμό της Εκκλησίας και τον ρόλο του. Αποτελεί πάντως επιτακτική ανάγκη και η Εκκλησία από την πλευρά της να εκσυγχρονιστεί και να αναλάβει ακόμα πιο έντονη κοινωνική δραστηριότητα, καθώς το σημαντικότερο κομμάτι του ρόλου της ειδικά σε στιγμές κρίσης, δεν είναι η εκφορά απλώς ενός πολιτικού λόγου αλλά να είναι δίπλα στον άνθρωπο ανεξαρτήτως της πίστης του.

- Τον Ιανουάριο του 2015 η στυγερή και απάνθρωπη δολοφονία 21 Αιγυπτίων πολιτών, Χριστιανών-Κοπτών κατά το θρήσκευμα οι οποίοι είχαν απαχθεί από τον ISIS, προκάλεσε τον αποτροπιασμό και τη βαθιά θλίψη της παγκόσμιας κοινότητας. Τον Απρίλιο του 2015 , τις μέρες των εορτών του Πάσχα, η ανθρωπότητα έγινε μάρτυρας δύο ακόμη πράξεων θρησκευτικής βίας

και βαρβαρότητας, της μαζικής δολοφονίας των 148 αθώων χριστιανών φοιτητών, που σφαγιάσθηκαν στο Πανεπιστήμιο Γκαρίσα (Κένυα), και της καταστροφής ενός χριστιανικού ναού στη βορειοανατολική επαρχία Χασάκα της Συρίας. Σήμερα, δυστυχώς, βρισκόμαστε ενώπιον μίας θρησκευτικής γενοκτονίας, εξαπλωμένης σε δύο ηπείρους, η οποία μετράει ήδη χιλιάδες φριχτά δολοφονημένα θύματα. Τον τελευταίο καιρό, παρόμοια περιστατικά, δυστυχώς, αυξάνονται και εντείνονται και μάλιστα υπό διαφορετικές μορφές (απαγωγές, μαζικές δολοφονίες, τρομοκρατικά χτυπήματα), πλήττοντας τον πυρήνα του πανανθρώπινου πολιτισμού. Η ανθρώπινη ζωή απαξιώνεται εντελώς, αποβαίνοντας μέσο προς επίλυση ιδιοτελών σκοπών και σκληρών επιδιώξεων.

Η διεθνής κοινότητα πρέπει να λάβει άμεσα μέτρα για την απόδοση δικαιοσύνης και την εξάλειψη κάθε μορφής θρησκευτικής βίας. Ποια θα μπορούσαν να είναι αυτά; Πιστεύετε πως ο ΟΗΕ μπορεί να συμβάλει στην υιοθέτηση άμεσων και αποτελεσματικών μέτρων για την προστασία των Χριστιανών από τους μαζικούς διωγμούς και την εξόντωση; Ποιοι ενδεχομένως παράγοντες αδρανοποιούν ή καθιστούν αναποτελεσματικές τις προσπάθειες των διεθνών ειρηνευτικών οργανισμών που επιθυμούν την παύση της βίας έναντι των χριστιανών πολιτών των κρατών της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής;

(Σημειωτέον πως το Συμβούλιο Ασφαλείας στον απόηχο των τρομοκρατικών επιθέσεων στο Παρίσι ενέκρινε στις 21-11-2015 ομόφωνα ένα ψήφισμα που συντάχθηκε από τη Γαλλία, που στοχεύει στο συντονισμό των διεθνών προσπαθειών για την καταπολέμηση του ISIS με το οποίο καλούνται οι χώρες «να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα» σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο για την εξάλειψη των καταφυγίων του ISIS που δημιουργήθηκαν στη Συρία και το Ιράκ.)

κ. Κύρκος : Πρέπει να μην ξεχνάμε ότι ζούμε δίπλα σε μία αδελφική χώρα, την Κύπρο, που βρίσκεται 40 χρόνια υπό την τουρκική κατοχή, και κατά καιρούς έχουμε δει πολλά Ψηφίσματα του ΟΗΕ που καλούν και στην απελευθέρωση της Αμμοχώστου και στην αποχώρηση των Τουρκικών στρατευμάτων από τα κατεχόμενα. Επίσης από το 1948 έχουμε τις αποφάσεις για το state solution στο Ισραήλ και την Παλαιστίνη, ώστε να αποτελέσουν δύο κράτη που θα μπορούν να συνυπάρχουν και να ζουν αρμονικά σε καθεστώς ειρήνης και παρόλα αυτά δεν έχει γίνει κάτι το ιδιαίτερο. Δυστυχώς ο ΟΗΕ δεν έχει τρόπους να υλοποιεί τις αποφάσεις του. Είναι χρήσιμες διότι στέλνουν ένα μήνυμα στους ηγέτες των κρατών υποδεικνύοντας την κατεύθυνση προς την οποία ασκεί πίεση η διεθνής κοινότητα. Επιπλέον ιδιαίτερα σε θέματα πολεμικών συγκρούσεων το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί να παρέχει άδεια για πολεμικές δράσεις. Πρέπει όμως ταυτόχρονα να είμαστε και ρεαλιστές, με την έννοια ότι οποιοδήποτε ψήφισμα του ΟΗΕ δεν πρόκειται να σώσει ούτε έναν

πολίτη ο οποίος διώκεται για τις πεποιθήσεις του.

Μέρος 3^ο (Ανάγκη - δυνατότητα παρέμβασης Διεθνών Οργανισμών και Ευρωπαϊκών Θεσμών ως δυνάμεις αποτροπής περαιτέρω καταστροφής των ιστορικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων στη Μέση Ανατολή)

Η διατήρηση της πολιτιστικής και θρησκευτικής ταυτότητας είναι πολιτιστικό στοιχείο πλούτου, απαραίτητο για το σύγχρονο κόσμο, επειδή συμβάλλει στη γόνιμη πολυμορφία του σύγχρονου πολιτισμού και της κατανόησης μεταξύ των ανθρώπων. Η κατάσταση στη Μέση Ανατολή, η συστηματική καταστροφή των ιστορικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων υπό τη συγκάλυψη του Ισλάμ, συνιστά μια σημαντική απώλεια, που θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά τις τοπικές κοινότητες στο διηνεκές, εξαιτίας τόσο της πολιτιστικής σημασίας των μνημείων - ως πηγή πληροφοριών για το παρελθόν και ως σύμβολο της ταυτότητας και της ιστορικής συνέχειας της κοινότητας - και λόγω της ευρύτερης κοινωνικοοικονομικής αξίας τους. Οι ίδιοι θύτες των θρησκευτικών γενοκτονιών καταστρέφουν ανεκτίμητες πολιτισμικές παρακαταθήκες των αρχαίων λαών της Ανατολής επιδιώκοντας, όπως εύστοχα διαπιστώνεται και στην έκθεση (annual report p.53/69), διττό στόχο: Αφενός προσδίδεται η επίφαση της θρησκευτικής καθαρότητας, συνεπώς και νομιμότητας, ενώ επιπλέον μέσω του απεχθούς καταστροφικού τους έργου αποκτούν διεθνή προβολή και δημοσιότητα. Επιπλέον έχει επίσης διαπιστωθεί πως μέσω της οργάνωσης διεθνούς δικτύου αρχαιοκαπηλίας αποκομίζουν σημαντικά οικονομικά οφέλη που εξυπηρετούν την συντήρηση στρατού του ISIS. Ενώ λοιπόν σήμερα απειλείται με καταστροφή η αρχαία πόλη της Παλμύρας, ένα Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, που στάθηκε στο σταυροδρόμι πολλών πολιτισμών, με την τέχνη και την αρχιτεκτονική μίξη ελληνικών, ρωμαϊκών και περσικών επιρροών, η διεθνής κοινότητα αδυνατεί ή αρνείται να επέμβει προκειμένου να σταματήσει τη διαφαινόμενη τραγωδία.

- Πιστεύετε λοιπόν ότι ήρθε πλέον η ώρα τα κράτη του "πολιτισμένου τόξου" (ας μου επιτραπεί ο νεολογισμός κατ' αντιστοιχία του 'δημοκρατικού τόξου' του ελληνικού Κοινοβουλίου) και οι διεθνείς οργανισμοί να αναλάβουν την ευθύνη για την προστασία και τη

διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς επιδιώκοντας την άμεση παύση των πολιτιστικών εγκλημάτων και των διώξεων στη Συρία και το Ιράκ και σε ποιο βαθμό είναι αυτό εφικτό - ρεαλιστικό;

κ. Κύρκος: Θα ήθελα να πω πως η διάκριση σε κράτη που ανήκουν σε κάποιο 'πολιτισμένο τόξο' δεν με καλύπτει και τον απορρίπτω. Ο δυτικός κόσμος στην ιστορική του διαδρομή έχει δείξει δυστυχώς συχνά ένα πρόσωπο απολίτιστο. Συνεπώς δεν πρέπει να θεωρούμε ότι υπάρχει ένας ανώτερος δυτικός πολιτισμός που συγκρούεται με άλλους πολιτισμούς οι οποίοι είναι κατώτεροι. Από την άλλη θα συμφωνήσω απόλυτα με τη διαπίστωση ότι το ISIS καταστρέφοντας τα αγάλματα, τα ανάγλυφα και τα μνημεία του πολιτισμού, επιδιώκει να προβάλλει την απόλυτη καθαρότητά του. Και γι' αυτό επιτίθεται σε μνημεία τα οποία για αιώνες βρισκόνταν κάτω από καθεστώτα όπως π.χ. η Οθωμανική Αυτοκρατορία, που ασπάζονταν το Ισλάμ. Δεν είναι δηλαδή το Ισλάμ απέναντι στα μνημεία του πολιτισμού, αντιθέτως συχνότερα τα προστάτευσε και τα ενέταξε στην ιστορία του με σεβασμό. Δεν είναι ευχάριστο να θυμόμαστε στον αντίποδα ότι πολλές φορές οπαδοί της Εκκλησίας βεβήλωσαν τους αρχαίους ελληνικούς ναούς κάτι που είναι και καταγεγραμμένο ιστορικά και ίσως ήταν μια ατυχής ιστορική στιγμή.

- Θα συμφωνήσω απόλυτα με τις ιστορικά έγκυρες διαπιστώσεις και ίσως θα ήταν γόνιμο στο πλαίσιο της προσπάθειας εκσυγχρονισμού της η Εκκλησία να αναγνωρίζει σφάλματα του παρελθόντος όπως άλλωστε σε αντίστοιχο mea culpa έχει προβεί συχνά ακόμα και η καθολική εκκλησία.

κ. Κύρκος: Αν αναλογιστούμε ότι μόλις σχετικά πρόσφατα ο Πάπας ζήτησε συγγνώμη από το Γαλιλαίο και η Καθολική εκκλησία αποδέχτηκε και επισήμως ότι η Γη γυρίζει, ενώ μέχρι τότε περίπου 350 χρόνια μετά τη διατύπωση της θεωρίας του, ο Γαλιλαίος θεωρείτο αιρετικός τότε ποτέ δεν είναι αργά. Συνεπώς μετά από αυτή την παρένθεση γίνεται κατανοητό ότι δεν είναι το Ισλάμ αυτό το οποίο καταστρέφει τα μνημεία πολιτισμού αλλά η ακραία του έκφραση όπως αυτή εκδηλώνεται από το ISIS. Η διεθνής κοινότητα παρακολουθώντας τα γεγονότα στην Παλμύρα πραγματικά υπέστη ένα σοκ λόγω των εκτεταμένων και σημαντικών καταστροφών. Δεν υπάρχει όμως τρόπος να αποθαρρυνθεί και να σταματήσει τη δράση του το ISIS παρά μόνο αν ξεριζωθεί από αυτές τις περιοχές. Άρα δεν υπήρχε και κάποιος τρόπος να υπερασπίσουμε την Παλμύρα. Ελπίζω πως και με τα τελευταία γεγονότα στο Παρίσι, πρέπει να αντιληφθούμε ότι η μάχη περνάει και στο δικό μας έδαφος. Σίγουρα όχι σε συνθήκες μάχης πρώτης γραμμής, δεν έχουμε δίπλα μας ένα μέτωπο του ISIS. Έχουμε όμως ανθρώπους στην πλειοψηφία τους νέους, παιδιά των κρατών που έλαβαν χώρα οι επιθέσεις, οι περισσότεροι Γάλλοι ή Βέλγοι στην υπηκοότητα ευρισκόμενοι σε

ένα αδιέξοδο τους φάνηκε πολύ ελκυστικό το πρόσωπο που προβάλλει το ISIS της καθαρότητας και της δράσης. Αυτά τα αδιέξοδα πρέπει να λύσει η Ευρώπη ώστε να έχει ο νέος της Ευρώπης ανεξαρτητως από τη θρησκεία του ένα λόγο για να παλέψει για κάποια πράγματα. Αν νιώθει κοινωνικά αποκλεισμένος, αν νιώθει πως η συμμετοχή στην πολιτική ζωή δεν έχει κανένα νόημα, αν νιώθει πως οι αξίες που βλέπει δίπλα του είναι ευτελισμένες, τότε μπορεί και σε μία ακραία περίπτωση να προσελκυθεί και από το ISIS. Άρα η μάχη στην Ευρώπη είναι κατά πρώτον ιδεολογική, κοινωνική, πολιτική. Η μάχη στο έδαφος της Μέσης Ανατολής που έχει κατακτηθεί από τον ISIS πρέπει να είναι στρατιωτική.

Συμπερασματικά η άποψή μου είναι ότι οι διεθνείς οργανισμοί και η διεθνής κοινότητα θα πρέπει να στηρίζει την δημιουργία μιας ευρύτατης συμμαχίας που θα οδηγήσει σε μία δημοκρατική Συρία. Αν επιτευχθεί αυτό θα σώσουμε και την πολιτιστική κληρονομιά.

Μέρος 4^ο (Προβληματισμός-εξελίξεις-προβλέψεις σε επίπεδο επικαιρότητας σε Ευρώπη-Ελλάδα)

- Ο απόηχος της τραγωδίας των Παρισίων της 13^{ης} Νοεμβρίου 2015 εισάγει την Ευρώπη σε μια νέα εποχή δραματικών αλλαγών, που θα επηρεάσουν άμεσα την καθημερινή ζωή των πολιτών, τη λειτουργία των κρατικών μηχανισμών, τις διεθνείς σχέσεις και τις πολιτικές εξελίξεις.

Σε ποιο βαθμό οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί με το υπάρχον “θεσμικό τους οπλοστάσιο” θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την ενδεχόμενη-αναμενόμενη αμφισβήτηση της θρησκευτικής ανεκτικότητας, των ατομικών ελευθεριών, των ανοιχτών κοινωνιών – βασικά στοιχεία της δημοκρατίας – τα οποία θα είναι τα πρώτα θύματα στον βωμό της δημόσιας ασφάλειας; Ποιο ρόλο θα κληθεί να διαδραματίσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τα επιμέρους όργανά του (μεταξύ των οποίων και οι διακομματικές ομάδες) απέναντι στον άνεμο των αλλαγών που φυσώντας αυτή τη φορά προς τα δεξιά ενισχύει τις φωνές ξενοφοβίας, μισαλλοδοξίας και ρατσισμού, εντείνει την λειτουργία των κατασταλτικών μηχανισμών σε βάρος των ατομικών δικαιωμάτων, και εννοεί την άνοδο των ακροδεξιών κινημάτων (βλ. Γαλλία - θρίαμβος του ακροδεξιού Εθνικού Μετώπου της Marie le Pen στο πρώτο γύρο των περιφερειακών εκλογών στη Γαλλία καθώς αναδεικνύεται πρώτη δύναμη σε έξι από τις 13 περιφέρειες της Γαλλίας, 7-12-2015) ;

κ. Κύρκος: Δεν πιστεύω ότι θα δούμε μία συμπίεση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των ελευθεριών ακόμα και της θρησκευτικής ανεκτικότητας. Εγώ υποστηρίζω το κοσμικό κράτος, το οποίο θέτει τους νόμους για όλους τους πολίτες χωρίς κανένα διαχωρισμό, χωρίς να υπάρχει ενδεχόμενο καταπίεσης οποιασδήποτε ομάδας είτε θρησκευτικής, είτε φυλετικής ή άλλου χαρακτήρα. Μέσα σε αυτό το κράτος έχουν όλοι ίσα δικαιώματα και αυτό το κράτος εξασφαλίζει επιπλέον ότι η διαφορετικότητα στη θρησκεία είτε σε άλλα χαρακτηριστικά μπορεί να προστατευθεί ισότιμα ακόμα και με επιβολή.

Όλες οι φωνές οι οποίες ζητάνε περισσότερη ασφάλεια αγγίζουν ένα σημαντικό και υπαρκτό πρόβλημα. Υπάρχει όντως έλλειμμα ασφάλειας και δεν θα πρέπει να εθελουφλούμε και να το αρνούμαστε. Πόσο μάλλον δεν πρέπει να το χαρίζουμε στην ακροδεξιά. Ο τρόπος όμως που πρέπει να απαντήσουμε σε αυτό θα είναι ο ευρωπαϊκός τρόπος. Τα κράτη μέλη διαθέτουν υπηρεσίες που συγκεντρώνουν δεδομένα και ερευνούν ενδεχόμενες πράξεις απειλής, όμως αυτό που παρατηρούμε είναι πως δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ τους. Διαπιστώνουμε ότι από χώρα σε χώρα τα στοιχεία δεν μεταφέρονται, παρατηρούμε ότι κάθε χώρα έχει διαφορετικές μεθόδους με τις οποίες προσεγγίζει τα προβλήματα συνεπώς υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης στον τομέα της συνεργασίας. Αυτό που χρειαζόμαστε είναι περισσότερη Ευρώπη, κάτι που θα το δούμε να προκύπτει και από το προσφυγικό-μεταναστευτικό. Ενώ λοιπόν για πολλά χρόνια λέγαμε ότι θέλουμε περισσότερη Ευρώπη για να καρποφορήσει η οικονομική ενοποίηση, να εφαρμοστούν ευρωπαϊκά προγράμματα επενδύσεων, ή ακόμα και εκπαίδευσης όπως π.χ. Erasmus και διάφορα άλλα, βλέπουμε πως η πραγματικότητα μας εκδικείται. Τελικά αναδύονται στη επιφάνεια προβλήματα που αν είχαμε περισσότερη Ευρώπη, θα ήμασταν καλύτερα προετοιμασμένοι και τα προβλήματα δεν θα εκδηλώνονταν με αυτόν τον τρόπο. Με λίγα λόγια το κακό που έχει κάνει ο ευρωσκεπτικισμός στην Ευρώπη είναι ότι καθυστέρησε την υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων και θεσμών οι οποίοι όχι μόνο ήταν υπερώριμοι αλλά θα μπορούσαν να απαντήσουν και σε κρίσεις που έρχονται από το μέλλον. Εμείς ακριβώς είχαμε προσεγγίσει την Ευρώπη αμυντικά βλέποντας τις αδυναμίες της στο οικονομικό επίπεδο δεν τολμούσαμε πριν έλθει η οικονομική ολοκλήρωση να προωθήσουμε τους άλλους θεσμούς που είναι πάρα πολύ σημαντικοί. Σε καμία λοιπόν περίπτωση δεν πρέπει να δεχτούμε υποχωρήσεις στα θέματα των βασικών αξιών μας. Αυτές οι ευρωπαϊκές αξίες είναι αυτές που δίνουν τις σωστές απαντήσεις. Διότι όταν πυροδοτείς στη χώρα σου την σύγκρουση μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων το μόνο που μπορείς να επιφέρεις είναι να δημιουργείς νέους εχθρούς. Ο σωστός τρόπος να απαντήσει είναι εξασφαλίζοντας τα ίδια δικαιώματα σε όλους, να

εξασφαλίσεις ότι ο νόμος δεν κάνει διάκριση για κανέναν λόγο και από κει και πέρα να προσπαθήσεις να απαντήσεις στις αιτίες που δημιουργούν τα προβλήματα. Γι' αυτό και εγώ λοιπόν είμαι αισιόδοξος. Ακόμα και στο θέμα των προσφύγων είδαμε πως η Ευρώπη θα έπρεπε εδώ και τρία-τέσσερα χρόνια να έχει απαντήσει σε αυτό. Δυστυχώς δεν απάντησε και χθες (17-12-2015) μιλούσαμε για πρώτη φορά για την ευρωπαϊκή συνοριοφυλακή. Ακόμα και ένα μικρό παιδί θα μπορούσε να αντιληφθεί ότι αυτή ήταν η ενδεδειγμένη λύση και θα έπρεπε να αποτελεί και αίτημα της ελληνικής πλευράς, η δημιουργία δηλαδή ενός οργανωμένου ευρωπαϊκού μηχανισμού ελέγχου των ευρωπαϊκών συνόρων. Απλά φοβόμαστε ότι κάτι μπορεί να υποκρύπτεται πίσω από την λειτουργία μιας τέτοιας υπηρεσίας, ενώ θα έπρεπε να είμαστε πρωτοπόροι και να λέμε ότι αυτό που μας προτείνετε θα το πάρουμε, θα το αξιοποιήσουμε 100% στο έπακρο, και θα ζητήσουμε και άλλο ένα 50% όταν δούμε πως υλοποιείται. Αντί λοιπόν να εκμεταλλευόμαστε τους ευρωπαϊκούς πόρους εμείς διατηρήσαμε αμυντική στάση, φωνάζουμε για την εθνική μας ανεξαρτησία, αφήνοντας τα σύνορά μας διάτρητα χωρίς ουσιαστικό έλεγχο των αφίξεων και των διελεύσεων.

- Δεν θα μπορούσα να αποφύγω τον πειρασμό παρότι αποκλίνει λίγο από τη θεματική των ερωτήσεων και χωρίς να ανήκει στον στενό τομέα των αρμοδιοτήτων σας να σας παρακαλέσω με βάση την έως τώρα συμμετοχή σας στις συνεδριάσεις του Ευρωκοινοβουλίου και των διακομματικών ομάδων και επιτροπών αλλά και από τις ανεπίσημες συζητήσεις μεταξύ ευρωβουλευτών και της αντίληψης του κλίματος που διαμορφώνεται στο παρασκήνιο, α) να μας μεταφέρετε το κλίμα που εισπράττετε από τους ευρωπαϊκούς εταίρους όταν διαβουλεύονται περί ζητημάτων που αφορούν την Ελλάδα (ενδεχόμενη ύπαρξη «ανθελληνικών» φωνών όπως προβάλλονται από ξένα ΜΜΕ π.χ. Bild, Guardian) και β) να κάνετε μια πρόβλεψη για τον ρόλο που θα κληθεί να διαδραματίσει η Ελλάδα στη διαχείριση του φλέγοντος ζητήματος των μεταναστευτικών ροών;

(Να ληφθεί δε υπόψη μια σειρά αλυσιδωτών εξελίξεων: 1^{ον}) η εξακρίβωση –που έκανε αίσθηση– του εισαγγελέα των Παρισίων Francois Molin (Φρανσουά Μολέν) ότι οι δύο από τους «καμικάζι» του «Stade de France» είχαν περάσει από την Ελλάδα, 2^{ον}) σε επίπεδο κρατών-μελών-εταίρων η επαπειλούμενη έξοδος της Ελλάδας από τη συνθήκη Schengen και 3^{ον}) σε επίπεδο γειτονικών συνόρων τους περιορισμούς που θέτει η γείτονα FYROM, αλλά και βορειότερα η Ουγγαρία στα σύνορά της, εξελίξεις που εξωθούν την Ελλάδα σε μια πρωτόγνωρη διαχειριστική «ασφυζία»).

κ. Κύρκος: Στο ευρωκοινοβούλιο είχα τη χαρά να συμμετέχω από το 2014, δηλαδή μέσα στην καρδιά της κρίσης, και από την πρώτη στιγμή προσπάθησα να αντιληφθώ και εγώ ποιά είναι η στάση και τι πιστεύουν οι συνάδελφοι ευρωβουλευτές για την Ελλάδα. Αυτό που διαπίστωνα όχι μόνο στην πολιτική μου ομάδα στους Σοσιαλιστές και Δημοκράτες αλλά και από συναδέλφους από όλα τα κόμματα , αν εξαιρέσει κανείς κάποιες ακραίες φωνές ακροδεξιών κομμάτων, οι οποίοι ούτως ή άλλως μάχονται για την διάλυση της Ευρώπης οπότε έλεγαν ας αρχίσουμε από την Ελλάδα να αρχίσει να ξηλώνεται το πουλόβερ, οι υπόλοιποι συνάδελφοι εξέφραζαν με μεγάλο ενδιαφέρον μια αγωνία για το πώς διαβιώνει ο ελληνικός λαός. Δεν ήταν τόσο πολύ μια ενασχόληση με τις κυβερνητικές πράξεις, με τις αποφάσεις των κυβερνήσεων κατά την μετάβαση από την δεξιά στην αριστερή κυβέρνηση η οποία οδήγησε και στην κορύφωση της κρίσης, δεν τους ενδιέφερε τόσο γιατί η κυβέρνηση έλαβε συγκεκριμένες αποφάσεις αλλά απεναντίας όλοι εξέφραζαν μια αγωνία για την κοινωνική κρίση που αντιμετωπίζουμε. Και ήταν πάρα πολύ αλληλέγγυοι , εκδηλώνοντας ειλικρινές ενδιαφέρον και αισθήματα αλληλεγγύης με διάφορους τρόπους. Ήταν καταπληκτικό γιατί ακόμα και εγώ αρχικά ήμουν πιο διστακτικός και κουμπωμένος. Αυτό που αντιλαμβάνομαι είναι πως αν κανείς προσπαθήσει να σφυγμομετρήσει την αντίληψη του μέσου Έλληνα διαβάζοντας τους τίτλους θα νομίσει πως είμαστε μια χώρα παραλόγων. Αντίστοιχα με τον ίδιο τρόπο και ο κίτρινος τύπος που απευθύνεται στα λαϊκότερα στρώματα στη Γερμανία, στην Αγγλία αλλά και σε άλλες χώρες εκφράζει κάτι που δεν αποτελεί την άποψη του μέσου πολίτη αλλά απλώς επιδιώκει να τραβήξει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. Αυτό λοιπόν που διαπιστώσαμε ήταν μια τεράστια αίσθηση αλληλεγγύης και μία ανακούφιση όταν επιτεύχθηκε τελικά το καλοκαίρι η συμφωνία. Από εκεί και πέρα υπάρχει κάτι με το οποίο εγώ διαφωνώ πολιτικά αλλά δεν μπορώ να μην αναγνωρίσω, υπάρχει μια αναμονή και μια προσδοκία ότι αυτή η κυβέρνηση θα δώσει επιτέλους μια λύση . Εγώ είμαι αντίθετος με πολλές δράσεις της κυβέρνησης ακριβώς διότι πιστεύω πως δεν δίνουν την λύση αλλά δεν μπορώ να αρνηθώ ότι στα μάτια της Ευρώπης η κυβέρνηση αυτή που υπέγραψε το τελευταίο μνημόνιο θεωρείται πως έχει αναλάβει την ευθύνη και το βάρος να μας βγάλει από την κρίση. Συνεπώς και η δική μας στάση δεν είναι μια στείρα καταγγελία της κυβέρνησης αλλά μία στήριξη σε οποιαδήποτε θετική απόφαση λάβει και ένα καμπανάκι όπως ήταν στο προσφυγικό όταν επί έξι μήνες η κυβέρνηση ολιγόρησε και δεν προέβη στις ενέργειες που έπρεπε βασισμένη σε κοσμοθεωρίες δηλαδή αναρωτιόταν αν υπάρχουν σύνορα στον κόσμο... σεβαστός ο προβληματισμός αλλά όταν επείγουν πράξεις και ανάληψη πρωτοβουλιών διότι πνίγονται άνθρωποι ή βρίσκονται άστεγοι και νηστικοί κάτω από τον ήλιο πρέπει να σκεφτείς κατά πόσον η ιδεολογία σου συμβαδίζει με την πραγματικότητα. Στον αντίποδα δεν είχαμε κανένα πρόβλημα να στηρίζουμε την τωρινή προσπάθεια που κάνει ο υπουργός και με την επίκληση της ευρωπαϊκής πολιτικής προστασίας επιτέλους αλλά και με την ίδρυση των hot

spots , με την έγκριση της ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής γενικότερα, ώστε να μπορέσει το ελληνικό πρόβλημα να γίνει ευρωπαϊκό.

- Ποια είναι η αντίληψη που σχηματίσατε σχετικά με την απειλή εξόδου της Ελλάδας από τη Schengen;

κ. Κύρκος: Αυτή η είδηση ήταν απλά σκέψεις οι οποίες ούτε τέθηκαν στο τραπέζι ούτε τέθηκαν σε κάποια ψηφοφορία. Ήταν ακριβώς σκέψεις επειδή ακριβώς ο χώρος Schengen δεν περιλαμβάνει ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα, η Ευρώπη αναζητούσε τρόπους ώστε να περιορίσει τυχόν ανεξέλεγκτες ροές. Μία λύση είναι να κάνουμε εμείς ορθότερα την δουλειά μας, δυστυχώς όμως είχαμε πολύ περιορισμένους πόρους και πολύ περισσότερο δυσκολία στη λήψη αποφάσεων. Η Ευρώπη αυτή τη στιγμή μας δίνει μια άλλη λύση που είναι η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της Frontex η οποία δεν θα περιορίζεται σε μια απλή καταγραφή αλλά και στην επιστροφή των ανθρώπων οι οποίοι δεν δικαιούνται να κάνουν αίτηση ασύλου.

- Διαπιστώσαμε στη περίπτωση της πρόσφατα αποτυχημένης απόπειρας απέλασης των Πακιστανών ότι η επιστροφή των μεταναστών προσκρούει σε σημαντικά εμπόδια.

κ. Κύρκος: Πρόσφατα το Ισλαμαμπάντ μπλόκαρε την επιστροφή 56 Πακιστανών και η αποτυχία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι η προσπάθεια αυτή έγινε από μεμονωμένες ενέργειες του ελληνικού κράτους ενώ θα έπρεπε να γίνει ως Ευρώπη συνολικά. Αυτό εννοώ όταν λέω πως πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τα ευρωπαϊκά εργαλεία που έχουμε στη διάθεσή μας. Τέτοιες πρωτοβουλίες πρέπει να αναλαμβάνονται με την μορφή συλλογικής δράσης σε συνεννόηση και συνεργασία με ευρωπαϊκούς θεσμούς.

- Στις 21 Οκτωβρίου 2015 , ο συμπρόεδρος της διακομματικής ομάδας κ. Peter van Dalen φιλοξένησε μια διάσκεψη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μαζί με την Παγκόσμια Χριστιανική Αλληλεγγύη (Christian Solidarity Worldwide (CSW) με θέμα την υπεράσπιση των ελευθεριών θρησκευόμενων και πεποιθήσεων των μειονοτήτων στην Ασία .

Αναφέρει μεταξύ άλλων πως στην Ινδία έλαβαν χώρα 43 θάνατοι και πάνω από 600 περιπτώσεις βίας (στην πλειοψηφία των περιπτώσεων εναντίον Χριστιανών) μεταξύ 26 Μαΐου 2014 και 26 Μαΐου 2015. Στην Ινδία έχουν δυστυχώς θεσπιστεί νόμοι κατά του προσηλυτισμού (Anti-Conversion laws) που περιορίζουν τις ελευθερίες των θρησκευτικών μειονοτήτων. Μάλιστα ο Γερμανός ειδικός εισηγητής του ΟΗΕ Pr. Heiner Bielefeldt στηλιτεύει την υψηλή ποινή των τριών ετών φυλάκισης που επιβάλλεται σε περιπτώσεις «προσηλυτισμού» η οποία

βασίζεται σε αόριστους όρους.

Ο προεδρεύων της διακομματικής κ. (Peter) Van Dalen, εξέφρασε την αποφασιστικότητά του να διασφαλίσει ότι η ΕΕ θα παρέμβει σε αυτές τις αδικίες, και τονίζοντας συγκεκριμένα πως: «Επειδή η Ινδία είναι η μεγαλύτερη δημοκρατία του κόσμου και ασκεί τόσο σημαντική επιρροή στην περιοχή, πιστεύω ότι αξίζει ιδιαίτερη προσοχή σε αυτό το διάστημα. Ως μέλος της Αντιπροσωπείας για τις σχέσεις με την Ινδία, έχω ζητήσει επίσημα από Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να εξετάσει την κατάσταση της πολυφωνίας σ' αυτή τη χώρα. Είναι καιρός τα δικαιώματα των θρησκευτικών μειονοτήτων της Ινδίας να γίνουν σεβαστά. Θα εργαστούμε σκληρά ώστε να διασφαλίσουμε ότι η ΕΕ πιέζει για αυτές τις ελευθερίες σε όλες τις εξωτερικές της σχέσεις, συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών διαπραγματεύσεων. Θα μπορούσε η ιδέα του συσχετισμού-διασύνδεσης της ευόδωσης εμπορικών διαπραγματεύσεων με την προϋπόθεση παροχής εγγυήσεων σεβασμού των θρησκευτικών πεποιθήσεων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να αποτελέσει σημαντικό μοχλό πίεσης και να θέσει φραγμούς προς τα τρίτα κράτη που συστηματικά παραβιάζουν τα δικαιώματα της θρησκευτικής ελευθερίας;

κ. Κύρκος: Το ζήτημα της διαμόρφωσης των εξωτερικών σχέσεων και των εμπορικών και άλλων διαπραγματεύσεων έχει πραγματικά μεγάλο ενδιαφέρον. Προχθές (16-12-2015) βραβεύσαμε ως Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με το βραβείο Zaharoff τον κ.Raif Badawi έναν blogger από την Σαουδική Αραβία του οποίου το μόνο «έγκλημα» ήταν να γράψει τη γνώμη του σε ένα blog. Γι' αυτό καταδικάστηκε για προσβολή του Ισλάμ σε 15 χρόνια φυλακή , χίλιους ραβδισμούς, και 250.000€ πρόστιμο. Το βραβείο Zaharoff δίνεται στους μαχητές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ελευθερία των πεποιθήσεων. Δόθηκε στον κ.Badawi όχι μόνο επειδή είμαστε αλληλέγγυοι με αυτόν προσωπικά αλλά εστάλη ταυτόχρονα και ένα μήνυμα στη Σαουδική Αραβία ότι η Ευρώπη δεν μπορεί να κάθεται για πάντα και να παρακολουθεί οξύτατες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να συμβαίνουν σε χώρες με τις οποίες έχουμε τις καλύτερες των σχέσεων. Αυτές οι σχέσεις πάνε χέρι με χέρι, αν ελευθερώνουμε την visa για τους υπηκόους της Σαουδικής Αραβίας για να έρχονται ελεύθερα στην Ευρώπη απαιτούμε κάποια πράγματα να είναι σε ένα αντίστοιχο επίπεδο. Δεν λέμε η δικαιοσύνη και οι νόμοι να εξομοιωθούν αλλά να τιμωρείται με θάνατο ένα άνθρωπος το 2015 επειδή απλώς εξέφρασε ελεύθερα τη γνώμη του είναι κάτι ανεπίτρεπτο και μη αποδεκτό. Το ίδιο ακριβώς όπως εξέφρασε και ο κ. Van Dalen ισχύει και για την Ινδία. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι όποια κράτη συνεργάζονται με την Ευρώπη όπου και αν βρίσκονται γεωγραφικά πρέπει να έχουν ένα ελάχιστο σεβασμό για να μην πω μέγιστο, στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις ευρωπαϊκές αξίες.

- Πόσο ρεαλιστικό είναι το ενδεχόμενο να υιοθετηθούν αντίστοιχοι όροι ως προϋποθέσεις ευόδωσης-ολοκλήρωσης εμπορικών και άλλων π.χ. ενταξιακών διαπραγματεύσεων στην περίπτωση της Τουρκίας- ως μέσο άσκησης έμμεσων πιέσεων για την καλύτερη αντιμετώπιση του μεταναστευτικού από τα Ευρωπαϊκά Όργανα; Νομίζω πως ως Αντιπρόεδρος στην αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη Μικτή Κοινοβουλευτική Επιτροπή (ΜΚΕ) ΕΕ - Τουρκίας η τοποθέτησή σας θα είχε εγκυρότητα και ιδιαίτερη βαρύτητα.

κ. Κύρκος: Η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας δεν πρέπει να συσχετιστεί με το μεταναστευτικό. Η συνεργασία με την Τουρκία για το θέμα της μείωσης των ροών των προσφύγων συνδέεται με την προσπάθεια που γίνεται στα εδάφη από τα οποία προέρχονται οι μετανάστες ώστε να καταπολεμηθούν οι συνθήκες έντονης φτώχειας που αναγκάζουν χιλιάδες ανθρώπους με τις οικογένειές τους να πάρουν τον δρόμο για την δύση. Άρα συνεργαζόμαστε με την Τουρκία και χρηματοδοτούμε τους τρόπους ώστε οι Σύριοι και οι Ιρακινοί πρόσφυγες να έχουν ένα καλύτερο παρόν και όχι απλά μέλλον. Το θέμα της ένταξης της Τουρκίας έτσι και αλλιώς περνάει από τον σεβασμό των κριτηρίων της Κοπεγχάγης, περνάει δηλαδή μέσα από ένα roadmap το οποίο περιέχει πάρα πολλά κεφάλαια που πρέπει να ανοίξουν και να κλείσουν, δηλαδή να ολοκληρωθούν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν πρόκειται να κάνει εκπτώσεις σε αυτά τα κριτήρια, δεν είναι εφικτό και άλλωστε είναι και προς το καλό της Τουρκίας να μην κάνει. Δηλαδή και η Τουρκία πρέπει να αντιληφθεί πως αν και εφόσον, όπως δηλώνει, επιθυμεί την ένταξή της και εγώ είμαι πραγματικά υπέρ αυτού, ότι αυτός ο δρόμος περνάει μέσα από την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, μέσα από τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέσα από την ελευθερία του τύπου, και τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κριτήρια. Είναι καλό και για την πρόοδο της Τουρκίας να πληρωθούν αυτά τα κριτήρια. Η κριτική που ασκείται τα τελευταία χρόνια για την οπισθοδρόμηση της Τουρκίας δεν προέρχεται μόνο από ευρωπαϊκές φωνές αλλά ξεκάθαρα και από τους ίδιους τους Τούρκους από βουλευτές πολλών κομμάτων οι οποίοι έχουν ακόμα πιο ισχυρή φωνή καταγγελίας από τη δική μας γιατί γνωρίζουν πολύ καλύτερα τα δεδομένα. Έχουμε παρατηρήσει το εξής και είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον: όταν ο λόγος μας απέναντι στην Τουρκία από την πρώτη στιγμή που θα ξεκινήσει η επιτροπή είναι καταγγελτικός οι Τούρκοι συσπειρώνονται γύρω από την ομάδα της χώρας τους. Όταν η κριτική στη Τουρκία γίνεται σε επίπεδο πρακτικό και αγγίζει και θέματα που δεν είναι εθνικά, όπως είναι τα αυτά που προαναφέραμε, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ελευθερία του τύπου, η ανεξάρτητη δικαιοσύνη, βλέπουμε αμέσως πολλούς Τούρκους βουλευτές να συντάσσονται με τις ευρωπαϊκές απόψεις και να καταδικάζουν πολλές φορές ακόμα και πολύ πιο αυστηρά από εμάς την κυβέρνησή τους. Σε ότι αφορά αυτές τις παραβιάσεις δεν πρέπει να αντιλαμβανόμαστε την Τουρκία ως μια ολότητα. Η Τουρκία έχει παρά πολλές διαφορετικές

πλευρές και εμείς αυτό που έχουμε να κάνουμε εκτός από το να υποστηρίξουμε την προοπτική της ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. καθώς και εγώ γνωρίζω και έρχομαι σε επαφή με πάρα πολλούς Τούρκους οι σκέφτονται σαν και εμάς και οι οποίοι προσβλέπουν στην ένταξη με την λογική ότι το ευρωπαϊκό κεκτημένο θα περάσει και στην Τουρκία. Γι' αυτό μάχονται τόσα χρόνια και η Ευρώπη αποτελεί έναν σύμμαχο γι' αυτούς. Άρα δεν θα πρέπει να βλέπουμε μόνο μία μονολιθική Τουρκία γιατί είναι μία χώρα πολύπλευρη και πρέπει να βρίσκουμε κάθε φορά τους Τούρκους συμμάχους μας.

–Σχεδιάζονται κάποιες δράσεις τις οποίες σκοπεύει να οργανώσει το Intergroup για την ελευθερία της θρησκείας και της πνευματικής ανεκτικότητας το προσεχές διάστημα;

κ. Κύρκος: Αξίζει να αναφέρω ότι προχθές (16-1-2016) αποφασίσαμε σε συνεννόηση με την γραμματεία του intergroup στο Στρασβούργο να οργανώσουμε μια συνάντηση ευρωβουλευτών με νέους Ευρωπαίους διαφορετικού θρησκευόμενου και non-believers οι οποίοι θα ταξιδέψουν από διάφορες χώρες για να συναντηθούμε στις Βρυξέλλες ακριβώς για να τους δώσουμε την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή, να γνωριστούν και να ανταλλάξουν απόψεις πάνω στα ζητήματα της θρησκευτικής ελευθερίας της ελευθερίας των πεποιθήσεων και όχι μόνο. Μέσω της οργάνωσης αντίστοιχων δράσεων οι νέοι διαπιστώνουν ότι η Ευρώπη αποτελεί το κοινό μας σπίτι και όλοι έχουν ισότιμη θέση ανεξαρτήτου θρησκείας, καταγωγής ή πεποιθήσεων και εν συνεχεία επιστρέφοντας στα κράτη τους μεταφέρουν και γίνονται πρεσβευτές αυτού του μηνύματος ενότητας, ελπίδας και αισιοδοξίας.

Τελικά Συμπεράσματα

Η ελευθερία της θρησκείας ή των πεποιθήσεων είναι ένα οικουμενικό ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται σε πλήθος διεθνών και ευρωπαϊκών κειμένων, βασική αρχή των οποίων

είναι η «αρχή της μη διάκρισης».

Τα τελευταία χρόνια το εν λόγω δικαίωμα παραβιάζεται έντονα και με αυξητικές τάσεις τόσο από κρατικούς όσο και από μη κρατικούς φορείς. Χιλιάδες πρόσωπα που ανήκουν σε θρησκευτικές μειονότητες υπόκεινται σε διωγμούς. Η ταχύτατη και δραματική επιδείνωση της ασφάλειας των Χριστιανών και άλλων εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων στη Μέση Ανατολή και των κοινοτήτων τους, καθώς και οι ολοένα αυξανόμενες βάρβαρες πρακτικές προς τις Κοινότητες από τις τρομοκρατικές οργανώσεις, με επικεφαλής το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος (ISIS), που συνιστούν βίαια εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και πράξεις γενοκτονίας έχουν αναδείξει το ζήτημα της προστασίας της ελευθερίας της θρησκείας ή πίστης σε αρκετά περίοπτη θέση στην ατζέντα της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής.

Στόχος της ΕΕ και των θεσμικών της οργάνων είναι να πείσουν τα κράτη ότι έχουν πρωταρχικό καθήκον να διασφαλίζουν με τα νομοθετικά συστήματα που θεσπίζουν, σε όλη την επικράτειά τους και σε όλους, άνευ αποκλεισμών ή διακρίσεων, επαρκείς και ουσιαστικές εγγυήσεις ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που έχουν αγνωστικιστικές ή αθεϊστικές πεποιθήσεις, των μειονοτήτων και των αυτοχθόνων λαών, και να διασφαλίζουν τα δικαιώματά τους. Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή πολιτική για τη θρησκευτική ελευθερία ή την ελευθερία των θρησκευτικών πεποιθήσεων και τη θρησκευτική ανεκτικότητα, τα κράτη πρέπει να αντιμετωπίζουν όλα τα άτομα ισότιμα, χωρίς να εισάγουν διακρίσεις που βασίζονται στη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις τους.

Η επιτυχής εφαρμογή της ως άνω πολιτικής εξαρτάται από την υποστήριξη του όλου εγχειρήματος της ΕΕ από ένα ευρύ φάσμα οργανώσεων της «κοινωνίας των πολιτών», περιλαμβανομένων οργανώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και ομάδων που βασίζονται στη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις. Οι πόλοι επαφής για τα ανθρώπινα δικαιώματα στις αντιπροσωπείες της ΕΕ πρέπει να διατηρούν τακτική επικοινωνία με τις εν λόγω οργανώσεις, προκειμένου να είναι σε θέση να εντοπίζουν το συντομότερο δυνατόν τα προβλήματα που ανακύπτουν στον τομέα της ελευθερίας θρησκευτικής συνείδησης ή πεποιθήσεων στις οικείες χώρες και να λαμβάνουν άμεσα δράση.

Η Διακομματική Ομάδα για την ελευθερία της Θρησκείας ή Πίστης και Θρησκευτικής Ανεκτικότητας αποτελεί στην ουσία μία ομάδα από ομοϊδεάτες βουλευτές προερχόμενους από διαφορετικές πολιτικές ομάδες του ΕΚ η οποία έχει ως στόχο να ενισχύσει τις προσπάθειες για προώθηση και προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας, της ελευθερίας των θρησκευτικών

πεποιθήσεων και της θρησκευτικής ανεκτικότητας στα πλαίσια της εξωτερικής πολιτικής στην ΕΕ. Η εν λόγω διακομματική ομάδα έχει ως στόχο να εξασφαλίσει ότι η ΕΕ, στις εξωτερικές της δράσεις, προωθεί και προστατεύει το δικαίωμα των ανθρώπων να εκδηλώνουν ελεύθερα τις πεποιθήσεις τους (θειστική, μη θειστικές και αθειστικές). Πιο συγκεκριμένα η εν λόγω ομάδα παρακολουθεί την ελευθερία της θρησκείας και των θρησκευτικών πεποιθήσεων σε τρίτες χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, και επιδιώκει την λήψη των απαραίτητων μέτρων για την αντιμετώπιση των σοβαρών παραβιάσεων της θρησκευτικής ελευθερίας ή πίστης. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο η συγκεκριμένη ομάδα έρχεται σε επαφή και ενημερώνει κυβερνήσεις κρατών μελών και τρίτων χωρών, διεθνείς οργανισμούς, διεθνή fora, ΜΚΟ, και γενικότερα φορείς που επηρεάζουν και παράγουν πολιτική.

Βέβαια, η παρουσία των ομάδων συμφερόντων στις διαβουλεύσεις της διακομματικής ομάδας έχει συχνά θετικό όσο και αρνητικό αντίκτυπο. Αν και η συμβολή τους στη συμμετοχική πλουραλιστική διαδικασία είναι αδιαμφισβήτητη και η προστιθέμενή τους αξία στη πληροφόρηση, στο διαρκή έλεγχο αλλά και στην ποιοτική αποτελεσματικότητα μεγάλη, απαιτούνται ρυθμιστικά πλαίσια που θα εγγυηθούν την ισόρροπη επιρροή στα όργανα, μέσα από ένα πλαίσιο, αν όχι ίσης, τουλάχιστον αναλογικά ίσης κατανομής ισχύος, χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις.

Επιπροσθέτως, η διακομματική ομάδα για τη Θρησκευτική Ελευθερία και Ανεκτικότητα συντάσσει εκθέσεις, οργανώνει εκδηλώσεις, καταθέτει τροπολογίες, υποβάλλει ερωτήσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, συντάσσει και αποστέλλει επιστολές και τα δελτία τύπου, προκειμένου να ενημερώνει την κοινωνία των πολιτών για τις παραβιάσεις της θρησκευτικής ελευθερίας και πίστης σε τρίτες χώρες.

Στόχος της διακομματικής ομάδας είναι να αναδειχθεί επιτέλους η Ευρώπη σε έναν παίκτη που θα είναι σε θέση οργανώνοντας παρεμβάσεις σε τρίτες χώρες να επιβάλλει τον σεβασμό των δικαιωμάτων αυτών και όχι απλώς να καταγράφει τις παραβιάσεις που συντελούνται σε βάρος των θρησκευτικών μειονοτήτων εκτός της ΕΕ και να εκφράζει τη στήριξη της στα θύματα απάνθρωπων βιαιοπραγιών και διώξεων μέσω ψηφισμάτων και δελτίων τύπου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Baratta A. & Γιαννούλη Χ. (1997) , Από το δίκαιο της Ευρώπης στην Ευρώπη των δικαιωμάτων (I), τευχ. 60 (Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1997)

Βασιλείου Θ. (2014), Συμφέροντα και ομάδες επιρροής, δημοσιευμένο στις 23.3.2014, διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/759001/article/politismos/vivlio/symferonta-kai-omades-epirrohs> , ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 21.06.2016

Δαγτόγλου Π. (2012), Συνταγματικό δίκαιο : Ατομικά δικαιώματα, δ' εκδ., Σάκκουλας, Αθήνα - Θεσσαλονίκη,

Δελιθανάση Μ. (2007), Θεριεύει η Ισλαμοφοβία στην Ευρώπη, δημοσιευμένο στην εφημ. Καθημερινή, της 14ης Ιανουαρίου του 2007.

Δεμερτζή Ν. (2002) , Πολιτική και επικοινωνία : Όψεις εκκοσμίκευσης της Ορθοδοξίας, στο Θ. Λιποβάτς , Ν. Δεμερτζή , Β. Γεωργιάδου (επιμ.) , Θρησκείες και Πολιτική στην Νεωτερικότητα, εκδ. Κριτική, Αθήνα, σελ.145επ.

Δημητρόπουλος Α. (2008), Συνταγματικά δικαιώματα, Γενικό μέρος - Ειδικό μέρος. Σύστημα συνταγματικού δικαίου, τόμ. Γ', β' εκδ., Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη

Περάκης Μ. (2015), Η δικαστική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Περράκης Στ. (2012), Τα δικαιώματα του ανθρώπου. Η μεταπολεμική κατοχύρωσή τους στα Ηνωμένα Έθνη και στην Ευρώπη άλλαξε κάθε εθνική έννομη τάξη και τη διεθνή δικαιοταξία, δημοσιευμένο στις 11.11.2012, http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/w_articles_world_2_11/11/2012_501341, ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 21.06.2016

Shnapper D. (2000), Η κοινωνία των πολιτών, σε μτφρ. Δ. Παπαδοπούλου, εκδ. Gutenberg, Αθήνα

Σισιλιάνος Λ.-Α. (2013), Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία κατ'

άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Τριφύλλης Α. (2008), Πώς κινούνται τα lobby των Βρυξελλών, δημοσιευμένο στις 02.02.2008, διαθέσιμο στο <http://www.tovima.gr/finance/finance-news/article/?aid=226994> , ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 21.06.2016

Χριστιανός Β., Περάκης Μ. (2013), Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, β' εκδ., Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Χριστιανός Β. (2012), Συνθήκη της ΕΕ και ΣΛΕΕ, Κατ' άρθρο ερμηνεία, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Χρυσόγονος Κ. (2006), Ατομικά και Κοινωνικά δικαιώματα, γ' εκδ., Νομική Βιβλιοθήκη, Θεσσαλονίκη

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Alston P., Bustelo M. & Heenan J. (1999), The EU and Human Rights, Oxford University Press

Balosin M.- A. (2012), The evolution of lobbying in the European Union. Is EU lobbying important for the European Public Space?, Lambert Academic Publishing

Balosin M.-A. (2009), Analyzing EU's lobbying Structures, Editura Universității “Petru Maior”, Tg. Mureș, ISSN 1844-2048, p. 1180-1192

Bandone A. (2016), Human Rights, 05. 2016, Fact Sheets on the European Union – 2016, διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.4.1.html , ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 21.06.2016

Berger P. (1967), The sacred canopy. Elements of a sociological Theory of Religion , Doubleday , New York 1967 , pp. 104-108

Bogdany A. (2000), The European Union as a Human Rights Organisation? Human Rights and the core of the European Union, Common Market Law Review, Vol. 37, pp. 1307-1338

Charrad K. (2006), Lobbying in the European Union, Nachwuchsgruppe Europäische Zivilgesellschaft und Multilevel Governance, διαθέσιμο στο http://nez.uni-muenster.de/download/Charrad_Literaturbericht_Lobbying_mit_Deckblatt.pdf, ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 24.07.2016

Delgado-Márquez B.L. (2013), A more balanced composition of the European Parliament with degressive proportionality European Union Politics September 2013 14 : 458-471

Greer St. Williams A. (2009) , Human Rights in the Council of Europe and the EU : towards "individual" , "constitutional" or "institutional" justice? European law Journal, vol. 15, no 4, p.471

European Communities (1999), European Parliament and the defence of human rights, Office for Official Publications of the European Communities (1999)

European Communities (1994), European Parliament and Human Rights, European Communities; Brochure edition (November 1994)

European Council (2015), European Union : Action Plan on Human Rights and Democracy, December 2015, Brussels, διαθέσιμο στο http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_en.pdf , ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 25.07.2016

European Council (2013), European Union Guidelines on the promotion and protection of freedom of religion or belief , 24 June 2013, Luxembourg, διαθέσιμο στο [https://eeas.europa.eu/delegations/fiji/press_corner/all_news/news/2013/eu_guidelines_on_the_promotion_and_protection_of_freedom_of_religion_or_belief_\(june_24_2013_fac\).pdf](https://eeas.europa.eu/delegations/fiji/press_corner/all_news/news/2013/eu_guidelines_on_the_promotion_and_protection_of_freedom_of_religion_or_belief_(june_24_2013_fac).pdf) , ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 25.07.2016

European Parliament Intergroup on Freedom of Religion or Belief & Religious Tolerance - FoRB & RT (2016), Annual Report for 2015 : The State of Freedom of Religion or Belief in the World, 30 June 2016, Brussels, διαθέσιμο στο <http://www.religiousfreedom.eu/2016/06/30/annual->

[report-on-the-state-of-freedom-of-religion-or-belief-in-the-world-2015-2016/](#),

ημερομηνία

τελευταίας επίσκεψης 25.07.2016

European Parliament Intergroup on Freedom of Religion or Belief & Religious Tolerance - FoRB & RT (2015), Annual Report for 2014 : The State of Freedom of Religion or Belief in the World, 3 June 2016, Brussels, διαθέσιμο στο <https://freedomdeclared.org/media/EU-2014-Intergroup-Report-FINAL.pdf>, ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 25.07.2016

European Parliament Working Group on Freedom of Religion or Belief – EPWG on FoRB (2014), Annual Report for 2013, Conclusions and Recommendations regarding the situation of Freedom of religion or belief in the World, February 2014, Brussels, διαθέσιμο στο <http://www.religiousfreedom.eu/2014/02/28/epwg-on-forb-2013-annual-report/> , ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 25.07.2016

International Humanist and Ethical Union - IHEU (2014), Freedom of thought 2014 : A Global Report on the Rights Legal Status, and Discrimination Against Humanists, Atheists, and the Non-Religious, διαθέσιμο στο <https://drive.google.com/file/d/0B3gXFZt5sXX1aDJLb1BMbjBxd0E/view?usp=sharing&pli=1> , ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 22.06.2016

Karr K. (2007), Democracy and Lobbying in the European Union, Campus Verlag, Chicago

Kerikmae T. (2014), Protecting Human Rights in the EU. Controversies and Challenges of the Charter of Fundamental Rights, Springer-Verlag Berlin Heidelberg

Koeppl P. (2001), The acceptance, relevance and dominance of lobbying the EU Commission — a first-time survey of the EU Commission's civil servants, Journal of Public Affairs, vol.1, is.1, pp. 69-80

Hix S. (1999) , The Political System of the European Union , European Union Series , New York : St. Martin's Press , Professor Simon Hix , London School of Economics
Department Position held
Department of Government
Professor of European and Comparative Politics, and Head of Department

Lorenz N.-L. A., Groussot X. & Petursson G. T. (2013), *The European Human Rights Culture - A Paradox of Human Rights Protection in Europe?*, Martinus Nijhoff Publishers, Netherlands

Milbrath L. (1960), *Lobbying as a Communication Process*, American Association for Public Opinion Research, vol. 24, no. 1 (Spring 1960), pp. 32-53

Nedergaard P. & Jensen M.D. (2014), *The anatomy of Intergroups - network governance in the political engine room of the European Parliament*, Policy Studies, Volume 35, Issue 2, pp.192-209

Napoli D. (1995), *The European Union's Foreign Policy and Human Rights*, in N. Neuwahl & A. Rosas (ed.), *The European Union and Human Rights*, Martinus Nijhoff Publishers

Pedler R. & Van Schendelen M. (1994), *Lobbying the European Union*, Aldershot: Dartmouth Publishing Company.

Rønne L. & Gundersen T. (2006), *Democratic Deficit in Commission Decision-making -is lobbyism to blame?*, Aarhus School of Business Department of Management, August 2006, διαθέσιμο στο <http://pure.au.dk/portal-asb-student/files/1828/000149806-149806.pdf>, ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 28.07.2016

Shoraka K. (2010), *Human Rights and Minority Rights in the European Union*, Routledge, Abingdom- Oxon

Warleigh A. and Fairbrass J. (2002), *Influence and Interests in the European Union : The New Politics of Persuasion and Advocacy*. London, Europa Publications

Weisse W. (2011), *Reflections on the REDCo project*, British Journal of Religious education 33 : 2, pp.111-125.

